

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 56.

Onsdagen den 8 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 168, angående Kungl. Maj:ts framställning angående löneroglering för arméns och marinens personal jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang.
löneroglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)*

Herr L a u r é n, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Förut under debatten har framhållits, att de föreslagna lönerna för officerare och underofficerare icke blivit, vad dessa väntat sig, när lönerogleringen nu slutligen skall genomföras. Jag skall emellertid icke sysselsätta mig med dessa båda grupper, utan jag ber endast att få instämma i vad den näst föregående talaren i det fallet yttrade. Beträffande åter den civilmilitära personalen, som jag kanske känner till litet bättre, skall jag be att få säga några ord.

Det har alltid vid lönerogleringar framhållits, att principen lika lön för lika arbete skulle vara gällande, och den civilmilitära personalen hade också tänkt sig, att denna princip skulle gälla, när de sakkunniga utarbetade sitt betänkande. Man hade tänkt sig, att även om officerare och underofficerare icke så nära kunde jämföras med andra statens tjänstemän, så skulle dock detta icke vara förhållandet med den civilmilitära personalen, som särskilt beträffande fabriker och verkstäder hava jämförelsepunkter vid kommunikationsverkens verkstäder. Denna personals tjänstgöring är nämligen i många fall så lika som möjligt personalens vid kommunikationsverkens, så att man fullt kan jämföra dem. Detta har dock här icke gjorts, och där de sakkunniga framställt jämförelser, har detta alltid varit till den civilmilitära personalens nackdel och så, att dessa vanligtvis hava fått hålla sig en, två eller tre lönegrader under kommunikationsverkens verkstäders personal. Jag skall nämna några exempel. En tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, som närmast kan jämföras med förvaltare vid statens järnvägar, sättes nu i en lönegrad motsvarande elfte lönegraden, un-

Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

der det att kommunikationsverkens äro placerade i trettonde eller fjortonde lönegraden. En besiktningsrustmästare vid gevärsfaktoret, vilken har teknisk utbildning, är placerad i en löneklass motsvarande den tionde, under det att motsvarande tjänstemän vid kommunikationsverken, nämligen underingenjörerna, stå i tolfte lönegraden o. s. v.

Sedan är det en annan fråga, som i detta fall spelar in rätt mycket beträffande den civilmilitära personalen, och det är bostadsfrågan. Vid tygstationer och verkstäder finnas bostäder för den civilmilitära personalen, och detta särskilt för de befattningshavare, som hava någon mera krävande sysselsättning, och det har alltid, när dessa personer kommit med några petitioner i löneväg, framhållits för dem, att denna bostadsförmån är av så pass stort värde, att de därigenom kunna anses kompenserade för det större ansvaret och den mera ansträngande tjänstgöringen. Men nu ta de lönesakkunniga ingen hänsyn till detta förhållande, utan dessa tjänstemän få liksom alla andra betala hyra för sina bostäder. Jag är för min del fullt ense med de lönesakkunniga härutinnan och anser detta vara fullt riktigt, men jag hade väntat, att här, liksom när det reglerades för de civila tjänstemännen, hänsyn skulle tagas icke blott till den förutvarande kontanta lönen utan även till bostadsförmånerna. Så skedde i åtminstone ett fall, som jag erinrar mig från de civila tjänstemännens lönereglering, så att bostadsinnehavaren för att ej lida minskning i totala löneförmåner flyttades i en högre lönegrad.

Jag har i min motion föreslagit, att fyra civilmilitära grupper skulle uppflyttas. Jag förstår dock, att det nu är omöjligt att vinna något gehör för en sådan framställning, men jag vill dock icke alldeles släppa den och skall inskränka mig till att beträffande ett par av dessa lönegrupper få yrka någon ändring i utskottets förslag. Dessa grupper äro besiktningsrustmästare och andra klassens förvaltare. Besiktningsrustmästarna tjänstgöra som avdelningschefer vid gevärsfaktoret precis på samma sätt som underingenjörer vid statens järnvägars verkstäder. De kunna icke antas till besiktningsrustmästarelever förrän de genomgått tekniska skolans i Eskilstuna fyra-åriga kurs eller motsvarande teknisk utbildning, och när de antagits till elever, hava de att genomgå en två å två och ett halv års speciell verkstadskurs för att ytterligare utbildas. Sedan de genomgått denna kurs, bli de avdelningsledare på verkstäderna. Och det har också visat sig, att deras utbildning är av så gedigen beskaffenhet, att de, särskilt under kristiden, varit så eftersökta inom den civila industrien, att en stor del av dem övergått dit. Att nu jämställa dem med tygverkmästare anser jag icke vara riktigt. Och även om jag icke kan hoppas, att de skola jämställas med statens järnvägars underingenjörer, vill jag åtminstone föreslå, att de flyttas upp i en lönegrupp högre än den, där de nu äro placerade.

Beträffande andra klassens förvaltare beslöts vid omorganisationen 1914, att de mindre tygstationerna skulle besättas med andra

klassens förvaltare, vilka erhöilo lägre löner än första klassens. Även därom är icke något att säga. Men förhållandet är det, att när förvaltarebefattningen blir ledig på en station, där det skall vara första klassens förvaltare, vill vanligen ingen sådan söka transport dit, utan platsen måste besättas med en andra klassens förvaltare. Följden har blivit den, att vid så krävande befattningar som Bodens tygstation, Åkers krutbruk och Stockholms tygstation finnes det andra klassens förvaltare, oaktat det egentligen skulle vara första klassens. Både i Boden och Åker hava dessa förvaltare såväl kassauppbörd som materialuppbörd. Att då som de sakkunniga jämföra dem med materialförvaltare vid postverket är fullkomligt missvisande. De stå nu enligt förslaget en lönegrad lägre än en tygverkmästare, en person, som för befäl över ett fåtal arbetare — i många fall åtminstone — under det förvaltarna hava ansvar för både kassa och uppbörd vid hela stationen eller fabriken.

Jag skall därför, herr talman, be att med ändring av det yrkande, jag gjort i min motion, få föreslå, att besiktningsrustmästare uppflyttas till sjunde lönegraden och fabriks- och tygförvaltare av andra klassen till sjätte lönegraden.

Vidare anförde:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att kammaren är mest belåten med att vi diskutera så litet som möjligt och detta redan av den orsaken, att det icke torde råda någon större meningsskiljaktighet om, att utskottets förslag bör bifallas utan några förändringar vare sig på den ena eller andra punkten.

Nu anmärkte herr Söderhielm på de låga lönerna för de menige och sade, att dessa löner borde avpassas efter vad som betalas i civil tjänst. Och jag medger, att detta naturligtvis är en fullt befogad jämförelse, och att man bör betala dessa befattningshavare ungefär så, som man betalar i det civila. Men jag undrar, om icke en lön för t. ex. en nyantagen volontär av 960 kronor, som han enligt detta förslag skulle få, bör anses vara ganska tillfredsställande, när man tar i betraktande, att han har allting, både kläder, bostad och mat, fritt. Och om han blir furir, kan han erhålla en lön av 1,524 kronor, vilket ju icke heller är så dåligt i betraktande av naturaförmånerna.

Beträffande förslaget i dess helhet, så är det så, att utskottet i fråga om officerare och underofficerare förordar den reservation, som inom de lönesakkunniga var avgiven av herr Widell, i fråga om de menige har man gått på ett förslag av herr Nilsson i Kabbarp. Dessa båda kamrater äro ju, som herrarna alla veta, synnerligen förfarna i fråga om löneregleringar. Därför ansåg sig utskottsavdelningen, då den behandlade ärendet, kunna vara väl försvarad med att gå på det mellanförslag, som framställdes av herr Widell. Jag medger gärna, att i fråga om en hel del av de lägre befattningshavarna, officerare och underofficerare, bliva lönerna kanske litet väl

*Ang.
löne reglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

knappa. Men i det läge, frågan låg, och i betraktande av att militärerna på sista tiden haft ganska inskränkt tjänstgöring ävensom att denna lönereglering endast gäller för ett år, tror jag icke, att man för tillfället kunde driva något förslag, som gick längre, med utsikt, att bliva bifallet av riksdagen. Detta var orsaken till, att jag anslöt mig till detta förslag.

Beträffande de av herr Laurén omnämnda tygförvaltarna och tygskrivarna är det så — såsom förut framhållits av herr Söderhielm — att de civilmilitära befattningshavarna blivit ganska väl tillgodosedda. Och i fråga om dessa civilmilitärer har ju utskottet gått helt och hållet på Kungl. Maj:ts förslag, vadan i fråga om den åtminstone icke kan göras den anmärkningen, att någon prutning har skett.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Fjellman: Herr talman, mina herrar! Det torde egentligen vara överflödigt för mig att påpeka, att jag av de två föreliggande förslagen måste föredraga Kungl. Maj:ts. Utskottets förslag är av den beskaffenhet, att jag svårligen skulle kunna ge min röst åt detsamma. Det följer i stor sett de av herr Widell angivna riktlinjerna. Varför jag ställer mig tveksam mot detsamma är visst icke därför, att det går i njugghetens tecken genom att beskära lönerna på några hundra kronor över lag. Sparsamhet är ju en dygd och i dessa tider är det icke allenast en dygd utan en tvingande nödvändighet. Det må emellertid icke förmenas mig, att jag nu här uttrycker min förvåning över, att upphovsmannen till den Widellska linjen icke var besjälad av samma aktningvärdas sparsamhetsiver i början av årets riksdag, när frågan om lönereglering för de centrala ämbetsverken var före.

Kungl. Maj:ts förslag är ett genomförande av ortstilläggen i samband med en sammanföring av alla löneförmåner till en post inklusive höjning till 1920 års nivå. Det är sålunda i realiteten icke något annat än ett upprepande av det i fjol framlagda förslaget om ortstillägg. Jag har mig bekant, att upphovsmannen till den Widellska löneregleringen var synnerligen gynnsamt stämd för dessa ortstillägg förra året. Det är synd, att han nu så hastigt har bytt om åsikt, och det är beklagligt för hela personalen och alla verkliga vänner till armén och flottan, att så varit fallet.

Jag har här framför mig en liten tabell, som nog de flesta här i kammaren fått sig tillsänd. I den äro de olika löneförslagen sammanförda. Där har uträknats skillnaden emellan det Widellska och Kungl. Maj:ts förslag, och där står angivet, huru stor såväl den verkliga som den procentuella minskningen är. Den verkliga minskningen växlar så där emellan 2, 3, 4 à 500 kronor, men den procentuella minskningen ser däremot högst märkvärdig ut. Man ser sålunda, att i de lägsta graderna är den procentuella minskningen störst för att sedermera ju högre upp man kommer grad efter grad minskas, tills man kommer upp i allra högsta graden, där det icke alls är någon minskning.

Om vi se till exempel på B-ort, så är i första lönegraden minskningen 10,5 %, i andra lönegraden 9 %, i tredje 8 %, och så fortsätter det hela vägen igenom. Komma vi till officerarnas löne reglering, se vi i fjärde graden 5 %, i femte graden 4,5 % o. s. v. Dessa siffror äro som sagt tagna från B-ort, men förhållandet är detsamma, om vi se på vilken ort som helst av de övriga. Man kan därför med skäl fråga sig: »Efter *vilka principer* har herr Widell gått, när han gjorde denna lönereducering?»

Jag har från flera orter i vårt land, från både officerare och underofficerare, fått förfrågningar angående detta förhållande. Den procentuellt största minskningen ligger sålunda hos de underofficerare och officerare som stå i de lägsta graderna, sålunda för sergeanter och subalternofficerare, just de som kanske haft svårast att hålla huvudet över ytan under krisåren. Jag böjer mig emellertid för herr Widells auktoritet, då jag icke själv varit i tillfälle att så sätta mig in i förhållandena, som han gjort, och jag gör det i den förhoppningen, att lönereduceringen verkligen är gjord enligt rättvisa grunder. Men högst besynnerlig ser den i alla fall ut!

Det är med stor spänning som arméns och flottans personal vänta på det avgörande, som riksdagen om en liten stund kommer att fatta i denna lönefråga. De hava sedan många år tillbaka tåligt väntat och hoppats på att turen äntligen skulle komma till dem. Nu föreligger här ett förslag, nämligen Kungl. Maj:ts förslag, som, även om det icke har medfört några väsentliga löneförbättringar, dock innesluter i sig en del sådana egenskaper — jag tänker nu närmast på de förbättrade pensionsmöjligheterna — att om riksdagen skulle antaga detta förslag i dag, skulle detta beslut hälsas med stor glädje och med den allra största tacksamhet av all den personal, som är beroende och intresserad av detsamma.

Jag nämnde i början om de betänkligheter, som gjort, att jag hade svårt att rösta för utskottets förslag. Huvudorsaken härtill har redan berörts litet av herr statsrådet. Med en löne reglering är det väl meningen, att löntagarna skola bliva så pass tillgodosedda, att löne regleringen kan äga bestånd för en längre tid framåt. Genom antagandet av utskottets förslag blir emellertid denna fråga ej bragt ur världen, utan den kommer för visso att med det snaraste röras upp igen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Jag kommer visserligen att sluta med ett yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition och de av utskottet tillstyrkta motionerna, men det är icke därom jag vill yttra mig, utan det är om en motion, som jag och herr Holmgren hava framburit, och som avstyrkts av utskottet på ett, tillåt mig säga, alldeles ovanligt snävt sätt. I denna motion yrkas en förbättring av lönerna för reservstaten enligt de sakkunnigas förslag av år 1919. Om man ser till innebörden av 1914 års riksdags-

Ang.
löne reglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

beslut med avseende på reservstaten, så kan man omöjligt komma ifrån den bestämda uppfattningen, att 1914 års riksdag gav på hand, att reservstatens avlöningsförhållanden skulle i framtiden ställas i proportion till personalens på aktiv stat löneförhållanden. Jag kan gärna säga, att man gav det bestämda löftet, att om en aktiv officer medgav att taga emot befordran på reservstat, exempelvis från kapten i aktiv stat till major på reservstat, skulle hans lön icke komma att understiga kaptens pension. Nu har det emellertid inträffat, vilket tydligen framgår av motionen, att de tillfälliga löneförbättringar, som 1919 års riksdag beslutade, och varvid de sakkunniga också framlade förslag om tillfällig löneförbättring för reservstaten, icke följdes av någon förbättring i reservstatens löneförhöjningar, och till detta års riksdag har man alldeles glömt bort reservstaten, och naturligtvis, mina herrar, förmodligen blir ingen förvånad över detta, lagt det hela på försvarsrevisionen, som för närvarande utgör den plats, dit åtskilliga ärenden hänvisas, som falla vederbörande mer eller mindre besvärande. Följden är således den, att vad som innebars i 1914 års riksdagsbeslut har man alldeles glömt bort, och de officerare, som då gingo över på reservstat, litande på riksdagens uttalande, stå nu betydligt sämre situerade än vad de faktiskt måste anse hava varit meningen med reservstaten. Om detta förhållande har nu statsutskottet i sitt betänkande — det är en liten tröst, kan man säga — följande lilla passus: »Med anledning av motionen nr 339 i andra kammaren» — den som jag och herr Holmgren framkommit med — »vill utskottet erinra om, att genom utskottets förslag den nuvarande skillnaden mellan reservstatspersonalens och den aktiva personalens å A-ort avlöning i allmänhet icke ökas, utan tvärtom i flera fall minskas.» Jag undrar, mina herrar, om en enskild arbetsgivare hade att syssla med lönerörelser och en grupp befattningshavare funne, att de vid denna lönerörelses avslutning vore fullständigt bortglömda och de komme och sade åt arbetsgivaren: vi hava icke fått någon förbättring alls, och så arbetsgivaren svarade: Nej, men Ni kunna vara glada ändå, därför att de andra, som nu fått löneereglering, ha fått mindre än som ursprungligen var tänkt, så avståndet mellan Er och dem i alla fall ej blivit så stort som ursprungligen var meningen, jag undrar, huru detta skulle hava upptagits. Tror någon människa, att de, som äro bortglömda och en gång haft ett bestämt löfte om förbättring, skola vara särskilt tacksamma för denna lilla vänlighet? När man så undersöker riktigheten av vad utskottet säger om A-ortsavdelningen, befinnes det, enligt de upplysningar jag fått från enligt min mening mycket vederhäftigt håll — jag har icke själv haft tid att studera källorna — att det egentligen icke finns någon aktiv personal som åtnjuter avlöning på A-ort. Det är en fullkomligt fingerad historia: man måste taga med detta för att få avlöningssystemet fullständigt, men det finnes, som sagt, icke några avlöningar, som utgå till reservstatspersonal på A-ort. Det är landsorten, rena rama landsbygden, som är A-ort, och garnisonerna ligga inte där. Vad menar sålunda statsutskottet med denna vänlighet mot den bortglömda reservstatspersonalen; vad menar man, när man säger: ni kunna väl ändå

vara lugna och tålmodiga, ty det eller det har inträffat — då i verkligheten detta inte inträffat annat än på statsutskottets papper?

Det är denna sak, herr talman, som förefaller mig mycket egenomlig, men jag skulle i alla fall icke ha brytt mig om att säga någonting om densamma, om inte viktiga orsaker legat bakom. När fråga om reservstaten var före i försvarsberedningarna 1911—1914 och man sedan skulle besluta därom vid den andra riksdagen 1914, förstod man alldeles säkert, att det här gällde en ganska viktig försvarsfråga. Man hade nämligen klart för sig, att vid en eventuell mobilisering den svenska armén och även den svenska marinen inte hade tillräckligt antal regementsofficerare, utan man måste bereda möjlighet för en ökad kader av officerare, framför allt av högre grad. Därför banade man väg för en befordran till regementsofficerare genom att skaffa hyggliga avlöningar på reservstat. Det är sålunda faktiskt en inte så oviktig försvarsfråga, som det här rör sig om.

Jag förstår mycket väl, herr talman, att det är absolut lönlöst att här göra något yrkande i detta avseende, då ett enhälligt statsutskott redan kan sägas ha avslagit motionen. Jag tillåter mig emellertid att formulera mitt yrkande så, att jag hemställer om bifall till den kungliga propositionen, om bifall till de motioner, som av utskottet tillstyrkts, och om bifall jämväl till den motion, nr 339 i andra kammaren, som framburits av mig och herr Holmgren.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Efter det världskrig, som i högsta grad tilldragit sig allmänhetens intresse, kommer helt naturligt en reaktion mot kriget som sådant, som ju måste betraktas som en kvarleva från ett lägre utvecklingsstadium. Man reagerar mot kriget, men reaktionen utlöser sig även mot de i och för sig nödvändiga institutioner, som vår säkerhet kräver, och mot den personal, som är verksam inom desamma. Det är psykologiskt förklarligt att så sker, och jag kan även fatta, att man numera vill värdesätta försvarets män lägre än förut. Å andra sidan måste också ni, mina herrar, förstå, att det alstrar en djup förstämning hos hela denna stora personalkategori att plötsligt finna sig ekonomiskt deklarerad under de statens befattningshavare, med vilka man förut varit jämställd, eller i jämförelse med vilka man förut varit bättre situerad. De upprepade uppvaktningar, för vilka vederbörande nu länge varit föremål, ha nog inte varit burna av pockande krav utan av djupt bekymmer för framtiden. Den proposition, som Kungl. Maj:t framlagt, ansågs av personalen inom krigsmakten fullt acceptabel, ehuru man med hänsyn till den genomförda regleringen för kommunikationsverken hade ställt sina förhoppningar högre. Nu kommer emellertid utskottet med en kraftig beskäring av Kungl. Maj:ts förslag, och det är då inte att undra på, om personalen gör sina jämförelser med andra kategorier av löntagare.

Man har fäst min uppmärksamhet på en del förhållanden, berörande flottans personal i jämförelse med kommunikationsverkens. Så har t. ex. enligt utskottets förslag en underofficer av tredje graden vid flottan blivit i avlöningshänseende jämställd med en matros eller eldare på statens ångfärjor. Det finnes bara en kategori statstjänare, som är lägre betald än underofficerare av tredje graden vid flottan,

Ang.
lönerreglering
för arméns
och marinen-
personal.

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.

(Forts.)

nämligen kvinnligt kontorsbiträde vid statens järnvägar. Kungl. Maj:t hade åtminstone velat placera underofficerare av tredje graden mellan förrådsvaktmästare och rorgångaren vid statens ångfärjor. En underofficer av andra graden skall enligt utskottets förslag ha en avlöning i likhet med förrådsmanen vid statens ångfärjor och kommer tätt ovanför lokomotiveldaren. En flaggunderofficer, alltså vår högsta underofficersgrad, skall ha en avlöning, som understiger den, som man ger en lokomotivförare, som understiger tredje maskinistens vid statens ångfärjor, som understiger tredje styrmannens vid statens ångfärjor samt understiger vad befälhavaren på en bogserbåt har. Nu är att märka, att en flaggunderofficer, maskinist, kan bliva i tillfälle att inte blott ha det tekniska utan även det ekonomiska ansvaret över en hel pansarbåts maskineri, utan att ha någon över sig i denna befattning. Till befälhavare på bogserbåtar av en storlek, motsvarande den, som finnes vid statens kommunikationsverk, sätter man vid flottan en underofficer av tredje graden. I avlöningshänseende tätt under flaggunderofficeren vid flottan kommer en kvinnlig telegrafist. En löjtnant vid flottan kommer i avlöningshänseende långt under andre maskinisten och andre styrmannen på statens ångfärjor. Kaptenen kommer tätt över övermaskinisten, tätt över stationsinspektoren av tredje klass men långt under en befälhavare av andra klass vid statens ångfärjor. En kommandörkapten av andra graden blir i avlöningshänseende ställd lägre än en befälhavare av första klassen vid statens ångfärjor.

Nu är att märka, att flottans underofficerskår har en teknisk bildning och en praktisk erfarenhet, som under bättre konjunktyr kunde ge dess medlemmar på annat håll en ställning med långt högre förmåner. Samma är förhållandet med officerskåren. I fråga om officerarna skulle jag vilja fästa uppmärksamheten vid det förhållandet, att 1902 års lönereglering medförde en stark tillströmning av aspiranter, som till en mycket stor utsträckning kom från andra kretsar än dem, från vilka man förr rekryterade officerskåren. Den demokratisering, som då ägde rum, betecknar jag obetingat som lycklig. Det är för övrigt helt naturligt, att urvalet blir bättre, när man har att välja inom vidare kretsar. De senare årens bekymmersamma ekonomiska ställning för officerarna har för närvarande medfört en påtaglig aristokratisering av sjökadetterna; de obemedlade ha icke längre råd att ägna sig åt sjöofficersyrket, utan nu är det endast rike mans barn. Om riktigheten av detta mitt påstående kan envar övertyga sig, som vill kasta en blick i marinens och sjökadettkårens rulla, och det ligger enligt mitt förmenande en fara däruti. Officerarna äro satta att handleda våra söner just vid övergången från ynglingar till män, och vi ha då rätt att kräva ett omsorgsfullt urval. Man har ofta, och tyvärr med visst fog, framställt anmärkningar mot officerarna. Försvårar man nu genom en lägre avlöning rekryteringen, så kommer, enligt min bestämda uppfattning, en försämring av kåren att så småningom inträda. God avlöning underlättar rekryteringen, och med sådan kan man också med fog ställa högre krav på dem, som skola handleda våra söner i den viktiga period av livet, då ynglingen bildas till man. Först

då kan så småningom den förståelse mellan försvarsväsendet och nationen uppstå, som är oeftergivlig, för att vårt försvar skall bli, vad det bör vara, en hela folkets angelägenhet. Vi få akta oss för att stäcka arbetsglädjen, ty endast den kan förmå att väcka den entusiasm, utan vilken ännu ingen på något område av mänsklig verksamhet uträttat något verkligt stort. Hade herrarna varit med ombord på en torpedbåt, när den en stormig natt söker sig in bland skären i en obelyst farled, och känt det ansvar, som vilar på var man från den högste till den lägste, och sett, huru fartygets existens med alla de människoliv, som finnas ombord, i varje ögonblick står på spel, hade herrarna helt visst fått ett mäktigt intryck av, att Kungl. Maj:ts löneroglering icke går över det rimliga.

Under framhållande av, att en lösning av lönefrågan enligt utskottets linjer med de många svagheter, som vidlåda detsamma, icke kan komma att betraktas såsom definitiv, så tillåter jag mig förena mig med det yrkande, som nyss är framställt av herr Starbäck.

Med herr Holmgren förenade sig herrar *Jönsson* i Boa, *Broander*, *Norman*, *Karlström* i Lummelunda, *Thore*, *Gustafson* i Kasenberg, *Magnusson* i Skövde, *Stjernstedt*, *Nylander*, *Block*, *Kant* och *Sundling*.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att göra ett principuttalande särskilt i anslutning till ett uttalande, som återfanns i en ärad ledamots på Stockholmsbänken anförande under debattens början.

Den löneförbättring, som såväl uti den kungl. propositionen begäres, som ock statsutskottet har tillstyrkt med en viss minskning i beloppen, avser ju bl. a. att åstadkomma en förbättrad rekrytering av manskapet och underbefälet vid armén. Men om man uti begreppet en förbättrad rekrytering inlägger även den saken, att man icke allenast skall få de nu befintliga vakanserna fyllda, utan även att vakanserna skola fyllas med en personal, som befinner sig på en något högre nivå, än vad vi varit vana vid förut, så nödgas jag säga, att jag hyser icke förhoppning om att det föreliggande förslaget skall föra till målet. Varför jag har den uppfattningen, beror därpå, att jag vet, att vad de unga framförallt sträva efter att erhålla — jag talar här om de bättre bland de unga — är ökade kunskaper, som skola sätta dem i stånd att på ett mera framgångsrikt sätt göra sig gällande i livet, detta såväl om de komma att kvarstå på den militära banan, som framför allt, såsom fallet är med flertalet, om de skola avgå från den militära banan för att sedermera inom det civila området söka sin utkomst. I anledning härav avlät också riksdagen 1914 en skrivelse till Kungl. Maj:t, i vilken riksdagen anhöll om utredning över möjligheten att bereda manskapet vid unga år en utbildning, som skulle sätta dem i stånd att eventuellt kunna bli officerare och reservofficerare. Detta arbete låg emellertid länge så gott som stilla, och vid den tidpunkt, då jag tillträdde ämbetet såsom chef för lantförsvarsdepartementet, var det

Ang.
löneroglering
för arméns
och marinens
personal.
Forts.

*Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)*

högst obetydligt åtgjort i fråga om denna sak. Jag samtalade då med ordföranden inom de sakkunniga, överste Bouveng, och efter åtskilligt resonemang med honom mognade hos honom det beslutet, att han ville försöka att på allvar åstadkomma ett förslag, som i utbildningshänseende skulle leda till ett bättre resultat för de stamanställda, än det vi då hade och ännu ha. Det betänkande, som innefattar det förslag, som de tillkallade sakkunniga kommo till, avgavs den 24 januari 1920. Det gick omedelbart ut på remiss till de militära myndigheterna. Många av dem ha ställt sig i vissa hänseenden förstående för detta förslag, som i det betänkandet innefattas, andra ha ställt sig ljumma, en del ha också ställt sig emot det samma. Men de må härvidlag ha visat sig sympatiska för förslaget, de må ställt sig motsträviga däremot, så ett är visst, att om man vill ernå en uti ordets fulla bemärkelse förbättrad rekrytering, så kan det problemet icke lösas fullständigt annat än på den vägen, att man också ger möjlighet till en förbättrad utbildning. Detta betänkandes innebörd är i korthet, att man ger manskapet en förbättrad utbildning i allmänna humanitära ämnen och, genom att åvägbringa en tvåårig underofficersskola, söker åstadkomma en allmänbildning, som i vissa fall skulle kunna föra fram till likvärdighet med en fullständig realskoleexamen och i andra fall till likvärdighet med en begränsad realkoleexamen, varefter i det senare fallet det sedermera säkerligen icke skulle erbjuda någon svårighet att därifrån komma till en fullständig realskoleexamen.

Jag har begärt ordet nu för att understryka, huru viktigt det är, att detta förslag måtte komma från papperet och till verkligt utförande, och för att få rikta en varm och trägen vädjan till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet att ta upp detta spörsmål och framlägga förslag i ärendet för riksdagen. Jag är på det klara med att ett bifall till det förslaget visserligen kommer att medföra kostnader, men dessa kostnader komma likväl att mer än uppvägas av den höjning i manskapets nivå, som därigenom kommer att ernås. De komma också att uppvägas både av det förbättrade underbefälsmaterial, som därigenom erhålles, och av den förbättrade rekrytering, som därigenom kommer att ernås. Det var egentligen för att vid detta tillfälle få dessa synpunkter framförda, som jag begärt ordet.

Jag vill slutligen tillägga, att detta betänkande har vunnit erkännande utav folkskoleinspektören här i Stockholm K. Nordlund, då han utan meningsskiljaktighet har underskrivit betänkandet. Han har visserligen i en del fall velat gå något längre, än vad förslaget innefattar, men i stort sett har han godkänt detsamma. Det är godkänt av dåvarande chefen för krigsskolan, överste Nordenskjöld, samt av fanjunkare Mårtensson och därjämte av förutvarande representanten för Hälsingborg i denna kammare, herr Christierson. Det är dessa, som varit de sakkunniga som utarbetat förslaget.

Emellertid, innan jag slutar, vill jag säga ett par ord i anledning av det yttrande, som fälldes här av en annan ärad talare på Stockholmsbanken. Han, tillika med en ärad representant från Ble-

kinge, har ju väckt en motion, som särskilt tar sikte på reservstatspersonalen. Utan tvivel är det utav behovet påkallat att förbättra lönerna även för reservstatspersonalen. Jag måste dock, i olikhet med de bada ärade representanterna, vilka såsom jag nyss nämnde motionerat i förevarande spörsmål, hävda den meningen, att detta spörsmål hänger så organiskt samman med den organisation, som vår armé kommer att få, jag tror, att vill man gå på en förändring av lönebeloppen, måste man även taga i övervägande den vidgade tjänstgöringsskyldighet, som tvivelsutan blir nödvändig att därefter ålägga reservstatspersonalen. Emellertid ha motionärerna gjort något uttalande i motionen, som jag måste inlägga bestämd gensaga emot. Jag är säker på, att motionärerna näppeligen, då de skrevo motiönen, velat ge ett uttryck för dessa meningar på sätt, som skett. De tillvita mig såsom på sin tid varande chef för lantförsvarsdepartementet, att jag genom mina åtgärder har berövat reservstatspersonalen löner och pensionstillägg. Enligt vanligt språkbruk kan man inte beröva någon person vad han icke äger eller kommit i besittning av, och därför förefaller det mig, att man gjort mig en beskyllning för något, som det rent av varit omöjligt för mig att göra. Om de hade beskyllt mig för att vara mindre vänligt stämd emot reservstatspersonalen, så hade det visserligen varit oriktigt, men jag hade dock kunnat förstå dem. Jag opponerar mig emellertid emot att hava berövat dem något, ty det har jag icke gjort.

Vidare har det uttalats en mycket positiv farhåga för att det nu torde bli omöjligt att rekrytera bl. a. majorsgraden på reservstat. En blick i arméns rulla visar emellertid, att den graden liksom andra grader på reservstat äro fullt besatta. Det finns inga vakanser där. Jag vet från min chefstid för lantförsvarsdepartementet, att dessa beställningar voro synnerligen eftersökta. Men den omständigheten, att beställningarna voro eftersökta, kan aldrig hindra mig ifrån att i varje fall, när det spörsmålet föreligger på ett sådant sätt, att det i sitt rätta sammanhang kan av riksdagen prövas, på det mest välvilliga sätt upptaga spörsmålet till prövning, om jag då sitter i denna kammare.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av det yrkande, som framställdes av en ärad representant på Stockholmsbänken, nämligen herr Starbäck. Han yrkade bifall dels till Kungl. Maj:ts förslag ifråga om den aktiva personalen, dels till något, som inte finnes i den kungliga propositionen, nämligen en löne reglering jämväl för reservstaten. Herr Starbäck är ju en gammal f. d. statsutskottsledamot och som sådan van vid att slakta motioner. Jag tvivlar högeligen på, att han själv, därest han suttit i statsutskottet vid detta tillfälle, skulle gått med på ett bifall till yrkande om löne reglering för en hel stat på en enskild motionärs förslag. Jag tror, att, om man än kan påvisa, att de i reservstaten anställda blivit missgynnade i jämförelse med dem, som höra till den aktiva staten, statsutskottet haft mycket goda skäl att icke bifalla herr Starbäcks motion.

*Aug.
löne reglering
för arméns
och marinens
personal*
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

Herr Starbäck gjorde sig lustig över, att statsutskottet, när det skulle avfärda hans motion, icke hade kunnat hitta på något bättre skäl än att göra en liten jämförelse med den aktiva personalens ställning på A-orterna. På dessa orter, sade herr Starbäck, finns det ju inga befattningshavare, som skola uppbara lön! Nu förhåller det sig emellertid så med den saken, att en stor del av reservstatsofficerarna och underofficerarna bo just på A-orterna, och därför ansåg sig utskottet verkligen ha litet anledning, att när det skulle behandla denna sak, draga upp en liten jämförelse med vad de aktivt tjänstgörande erhålla i lön just på dessa orter.

Jag har, herr talman, ingen anledning att ändra mitt förra yrkande.

Herr L e a n d e r: Herr talman! Jag har aldrig kunnat förstå dem, som vilja gälla för att vara försvarsvänner ex professo och som ivra för anskaffning av kanoner, kulsprutor, pansarbåtar och dött material, men som sakna intresse för den levande försvarskraften och förmena, att denna kan man behandla litet hur som helst.

Vi veta ju, att förr förhöll det sig så, att en fattig yngling inte kunde gå in på officersbanan, såvida han inte hade utsikter att få ett rikt gifte, emedan den avlöning, som bestods honom, inte var tillräcklig att skänka honom ett ordentligt levebröd. Även om det blivit något bättre ställt under senare tid, är det dock alltjämt så, att militärernas löneregleringar alltid komma i efterhand, och att militärerna ha mycket svårt att i avlöningshänseende nå i jämnhöjd med sina vederlikar inom den civila förvaltningen. Fredsarbetet är berättigat, och för min del har jag ingenting emot, att man uppställer avväpning som det mål, mot vilket man med all flit bör sträva, men så länge vi skola ha ett försvar, är det nödvändigt och av största vikt, att vi äga dugliga officerare och underofficerare. Dessa ha ju till uppgift inte blott att vapenöva manskapet utan även att i viss mån vara uppfostrare. Dem tillkommer handledning av de unga soldaterna. Har man då de rätta männen på de rätta platserna, tror jag man kan nöja sig med en jämförelsevis kort övningstid. Ett befäl, som förstår sin konst och har förmåga att, som de heter, »ta gossarna», kan nämligen utföra underverk, då det gäller att bibringa dem den erforderliga övningen. Men då får man icke ordna det så, att endast rikemansbarn kunna välja officersyrket, eller så, att bland underbefälet de minst begåvade eller de sämsta komma att stanna kvar. Ty med sådant befäl och underbefäl gagnar det föga, hurudan övningstiden kan bli. Men så ordnar man det, såsom påpekats av en del talare, när man icke ställer det för officerare och underofficerare i lönehänseende på ett tillfredsställande sätt.

Vad underofficerare beträffar veta vi, att de utgöra en förmedlande länk mellan befäl och manskap. Från vår egen beväringstid veta vi, i huru intim beröring de stå med de värnpliktiga, och därför måste man för dessas skull begära, att de måtte inneha

de erforderliga kvalifikationerna. Nu påstår man, att detta icke är förhållandet, utan man klagat över, att underofficerarna stå på en mycket låg nivå. Jag tror, att detta är en överdrift, ty även inom underofficerskåren finnes mycket gott virke, men de, som icke vilja giva dem en god avlöning, ha icke skäl att klaga över, att de stå på en låg nivå. Ty det förstår man, att det skall vara frestande för detta underbefäl, när de gått igenom skolorna, att välja civilt yrke, emedan det betalar sig bättre och emedan de därigenom undgå det förakt, som eljest ofta möter dem.

Jag och åtskilliga kamrater i kammaren ha i en motion påyrkat, att furir vid armén så ock korpral eller 1 klass sjöman vid marinen skulle, därest han är eller varit gift samt är underhållspliktig och intjänat lön efter en beräknad tjänstetid av minst 72 månader komma i åtnjutande av något högre hyresbidrag än det, som nu föreslås i propositionen och av utskottet. Men, säger utskottet, det är icke meningen, att detta hyresbidrag skall vara en ersättning, utan det är endast ett hyresbidrag. Men jag vill nu erinra om, att även bidrag kunna vara högre eller lägre, och om man kallar detta hyresbidrag eller hyresersättning betyder ingenting, endast vederbörande kunna erhålla pengar. Genom detta skulle man möjligen kunna förmå furirerna och de andra ovannämnda befattningshavarna att stanna kvar i tjänsten eller bidraga till, att de icke sökte övergå till civilt arbete. Man förstår dock, att det är alldeles lönlöst att yrka bifall till detta gent emot ett enhälligt utskott, och därför skall jag ingalunda framställa ett sådant yrkande.

Nu har herr Jönsson i Revinge, som försvarat utskottet, erkänt, att löneregleringen är behäftad med åtskilliga brister, och naturligtvis är det oegentligt i högsta grad, att den beskärning av Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet gjort, skulle gå ut i synnerhet över de lägsta graderna. Andra brister ha här också påpekats. De vore önskligt, att dessa brister i den nu föreliggande löneregleringen måtte kunna rättas, så fort tillfälle därtill ges.

Olusten mot försvaret bör sannerligen icke gå ut över officerare eller underofficerare — det är åtminstone icke något demokratiskt drag.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Chefen för försvarsdepartementet har här uttalat, att man kunde befara, att det förslag, som utskottet nu förordat, icke skulle komma att mottagas med glädje ute bland landets militärer. Om man uttrycker saken mera direkt, så tror jag, att man kan säga, att det förslag, som här föreligger, kommer att försäka ganska stor misstämning.

Jag har för min del begärt ordet för att säga ifrån, att ehuru jag står antecknad bland dem, som deltagit i utskottets behandling av detta ärende, jag dock icke anser det förslag, som framkommit, tillfredsställande. Jag vill uttala den förhoppningen, att det icke måtte dröja för länge, innan man kan komma fram till en mera tillfredsställande lönereglering för de militära kårerna än som här föreligger. Och samtidigt vill jag uttala det hoppet, att rekryterin-

*Ang.
lönereglering
för arméns
och marinens
personal.*

(Forts.)

Ang.
lönerreglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)

gen under tiden icke måtte bliva allt för svår, så att de dåliga verkningarna av lönerregleringsförslaget skola komma att på ett för landet menligt sätt göra sig kännbara.

Det är klart, att landets ekonomiska ställning är sådan, att största möjliga sparsamhet bör iakttagas. Men jag vill påpeka det förhållandet, att ingen, i huru dålig ställning han än befinner sig, drar in brandförsäkringspremier i förhoppning, att det icke skall brinna nästa år. Men det är ett faktum, att utskottets majoritet och riksdagen så göra i olika slag av försvarsfrågor.

Jag begärde ordet för att påpeka, att vi få tillbaka denna fråga om lördag, när frågan om dyrtidstilläggen kommer att behandlas. Genom det förslag till dyrtidstillägg, som utskottet förordat, komme man i det läget, att ungefär hälften av samtliga militära befattningshavare måste få personliga lönetillägg för att icke komma i sämre ställning än de tidigare befunnit sig uti. Detta är ett vittnesbörd så gott som något, huru otillfredsställande denna lönerreglering för militärerna i själva verket är.

Jag hoppas, att när dyrtidsfrågan kommer att behandlas, man skall förstå, att det måste vidtagas särskilda åtgärder för att man icke skall komma in på så abderitiska förhållanden, att man nödgas uträkna dyrtidstilläggen för en sådan mängd av militärer. Jag vill påpeka, att till utskottets dyrtidsförslag är fogad en reservation, som är avsedd att råda bot på dessa förhållanden och som jag redan på detta stadium hemställer till kammaren att uppmärksamma.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det är icke någon nyhet, att när ett stort lönerregleringsärende behandlas, inom kammaren befintliga befattningshavare uttala sitt bekymmer över det förslag, som föreligger. Men bland de militärer, som ytrat sig har ingen yrkat avslag, utan jag är förvissad om att alla önska, att även om Kungl. Maj:ts förslag icke kommer att gå igenom, utskottets förslag måtte vinna riksdagens bifall. Ifall man utgår från den utgångspunkten, så tror jag, att det måste erkännas även från militärt håll, att det är vissa fördelar förenade med att få detta förslag igenom.

Här har bland andra herr Leander uttryckt bekymmer över officerares och underofficerares ställning med hänsyn till lönestaten. Jag vill dock påpeka, att underofficerare rekryteras från manskapsgrad. De få utbildning inom armén och ha lön under hela sin utbildningstid. En underofficer vid flottan här i Stockholm börjar med en lön av 2,520 kronor men kommer slutligen upp till 3,516 kronor. När det gäller befordran från denna lönegrad till den, som han närmast därefter kan befordras till, så är vid denna befordran tjänstgöringstiden i högsta löneklassen i den närmast lägre graden av betydelse. Har han varit mer än 3 år i högsta löneklassen, så hoppar han upp i den högre lönegraden i närmast högre klass och får där tillgodoräkna sig överskottstiden. Därigenom vinner han vissa väsentliga förbättringar i lönehänsende genom

det förslag, som här föreligger. Vad officerare beträffar, kan jag nämna, att om man tar en E-ort, så kommer där en fänrik upp till en lön av 3,204 kronor, en löjtnant till en lön av 5,304 kronor, en kapten till 7,920 kronor och en major till 9,420 kronor plus dyrtidstillägg. Jag tror icke, man kan påstå, att deras löner äro så knappt tillägna, som man här velat göra gällande.

Nu har jag ingen skyldighet att försvara den löne regleringskommitté, som utarbetat detta förslag, därför att jag icke deltagit i dess arbete eller varit ledamot av densamma. Men jag är förvissad om att ledamöterna i denna kommitté liksom ledamöterna i andra lönekommittéer efter bästa förstånd jämfört dessa befattningshavare med jämförliga befattningshavare inom andra befattningsgrenar, och att på det sätt, som här yrkas från åtskilliga håll, rubba på det förslag, som här föreligger, tror jag från allmän synpunkt vara mindre tillrådligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner i fråga om punkten I mom. a)—g), nämligen först på bifall till utskottets i denna del gjorda hemställan samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan i omförmälda del.

Härpå blev efter av herr talmannen därå given proposition utskottets hemställan i punkten I mom. h) likaledes av kammaren bifallen.

Slutligen framställde herr talmannen särskilt beträffande var och en av punkterna II, III och IV av utskottets hemställan propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit i avseende å var och en av nämnda punkter; och biföll kammaren vad utskottet i berörda punkter föreslagit.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 169, angående vissa anslag under riksstatens för år 1922 fjärde huvudtitel.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13, angående marinens reservpersonal.

Uti en till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 350, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Marinens reservpersonal, förslagsanslag», dels ock — med godkännan-

*Ang.
löne reglering
för arméns
och marinens
personal.
(Forts.)*

*Ang.
marinens re-
servpersonal.*

Ang.
marinens re-
servpersonal.
(Forts.)

de av det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 8 april 1921 fogade förslag till stat för marinens reservpersonal att tillämpas från och med år 1922 — under detta anslag anvisa ett belopp av 119,017 kronor.

Vidare hade uti en inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm väckt motion, nr 336, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hemställdt, att beklädnadsersättning måtte tillerkännas dels de den 25 september 1920 utnämnda marinunderintendenterna i flottans reserv L. G. E. Forssius, C. T. Edlund, J. H. Warnholtz och A. G. V. Wahman dels de marinunderintendenterna i flottans reserv, som innevarande år erhöle fullmakt som sådana (högst fyra), att utgå enligt samma grunder, som gällde för fänrikar konstituerade i flottans reserv efter föregående utbildning som reservofficersaspiranter.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte

a) i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Marinens reservpersonal, förslagsanslag»;

b) med bemyndigande för Kungl. Maj:t att fastställa stat för marinens reservpersonal att tillämpas från och med år 1922 i enlighet med det vid statsrådsprotokollet fogade statförslag — dock med iakttagande av de ändringar, som kunde föranledas av utskottets förslag i fråga om löneroglering för marinens personal — under detta anslag anvisa ett belopp av 119,017 kronor; och

c) i anledning av herr Hanssons i Stockholm ovanberörda motion medgiva, att från vederbörande anslag finge utbetalas beklädnadshjälp och extra beklädnadshjälp till de marinunderintendenterna i flottans reserv, som innevarande år utnämndes som sådana, enligt samma grunder, som gällde för fänrikar konstituerade i flottans reserv efter föregående utbildning som reservofficersaspiranter.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Hansson* i Stockholm: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag här kommer och besvarar kammaren i en sak av ringa betydelse, men det förefaller mig ändå, som om statsutskottet här hade låtit de s. k. »konsekvenserna» överväga rättfärdighetssynpunkterna på ett sätt, som kan motivera åtminstone en liten protest.

Jag har tillåtit mig väcka en motion om att vissa år 1920 utnämnda marinunderintendenterna skulle tillerkännas beklädnadsersättning och att likaledes sådan ersättning skulle utgå till de marinunderintendenterna, som utnämns i år. Utskottet har tillstyrkt motionen i den senare delen, men beträffande den förra yttrat, att man kan icke tillstyrka denna hemställan, då »ett dylikt medgivande ifråga om en redan förfluten tid synes utskottet kunna medföra vittgående konsekvenser».

Det gäller här fyra personer, som skulle få en beklädnadsersättning av 200 kronor per man jämte det tillägg, som dessutom kan komma ifråga. Det hela är en affär på 1,000 kronor. Under

den tid jag satt som försvarsminister inkom från dessa personer ansökningar om att erhålla anslag till beklädnadsersättning. Av den utredning, som förebragtes, framgick, att deras anspråk voro synnerligen berättigade. Av någon anledning — jag vet inte vilken — hade emellertid just dessa marinunderintendenter blivit bortglömda, under det att andra med dem jämställda erhållit beklädnadsersättning. Detta gjorde, att Kungl. Maj:t, hur rättfärdig deras anhållan än var, inte kunde bevilja det lilla anslag, som det här är fråga om. Jag har emellertid ansett mig böra draga fram saken inför riksdagen, och jag fick en särskild anledning härtill, när Kungl. Maj:t i sin proposition om lönereglering för arméns och marinens personal upptog förslag om beklädnadsersättning även åt marinunderintendenter.

Utskottet har nu självt medgivit, att kravet är berättigat, eftersom utskottet tillstyrker, att sådan ersättning skall utgå såväl hädanefter, fr. o. m. år 1922, som också under år 1921. Men för år 1920 har man inte tillstyrkt något anslag på grund av de konsekvenser, man här talar om. Det skulle vara mycket angenämt att höra av herr Jönsson i Revinge, vad detta skulle vara för sorts konsekvenser. Såvitt jag känner till, utgöra dessa befattningshavare den enda grupp, som blivit bortglömd i detta avseende, och hur man då skall kunna leta fram några särskilda konsekvenser, har jag svårt att förstå, såvitt man naturligtvis inte i allmänhet vill säga, att man aldrig skall tillämpa ett beslut retroaktivt. Det blir ingen enda grupp befattningshavare inom försvarsväsendet, som — såvitt jag känner — på grund av ett bifall till motionen kan komma med liknande anspråk.

Vad riksdagen sålunda här har att avgöra är, om man anser, att dessa människor skola få samma beklädnadsersättning som de med dem jämställda, och om riksdagen vill för att skapa en sådan rättvisa öka detta anslag med 1,000 kronor. Det borde, efter vad jag kan förstå, inte finnas några konsekvenser och betänkligheter härvidlag, och det synes mig, som om rättfärdighetskravet en gång borde ha kunnat beaktas till och med av statsutskottet, fastän detta i allmänhet är mera känsligt för »konsekvenserna» än för rättfärdigheten.

Jag skall därför tillåta mig att yrka, att under punkten b) siffran 119,017 kronor ändras till 120,017 kronor, och att punkten c) får följande formulering: »i anledning av herr Hanssons i Stockholm motion nr 336 i andra kammaren medgiva, att från vederbörande anslag må utbetalas beklädnadshjälp och extra beklädnadshjälp, dels till de marinunderintendenter i flottans reserv, som innevarande år utnämnas som sådana, dels till de den 25 september 1920 utnämnda marinunderintendenterna i flottans reserv L. G. E. Forssius, C. T. Edlund, J. H. Warnholtz och A. G. V. Wahman, enligt samma grunder, som gälla för fänrikar, konstituerade i flottans reserv efter föregående utbildning som reservofficersaspiranter».

Ang.
marinens re-
servpersonal.
(Forts.)

Ett bifall till min motion innebär som sagt en kostnadsökning av 1,000 kronor, men det innebär, vad jag håller för mera, att man här tillgodoser rättfärdigheten; det innebär, att dessa, som en gång blivit bortglömda, skulle, när saken blivit påtalad, inte längre sakna den rätt, som de med dem jämställda åtnjuta.

Herr talman, jag tillåter mig alltså yrka bifall till utskottets förslag med de förändringar däri, som jag här nämnt, och som motsvara innehållet i min motion.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Det är ingen stor färd det här gäller. och jag skall inte bli bedrövad, om kammaren bifaller herr Hanssons i Stockholm yrkande. Orsaken till att statsutskottet inte har velat vara med på ifrågakvarande del av motionen är, att ett beslut i sådan riktning skulle innebära retroaktivitet, och när nu utskottet i så måtto gått med på herr Hanssons framställning, att man vill rätta det misstag — såsom herr Hansson kallar det — vilket här blivit begånget genom att man låter de marinunderintendenten, om utnämns detta år, få tvåhundra kronor per man, tycker jag att han egentligen skulle känna sig tillfredsställd. Nu kräver han, att även de marinunderintendenten, som utnämns 1920, skola få ersättning, och jag vet inte, varför man i så fall inte skulle gå ännu längre tillbaka. Förmodligen kunna även de, som äro utnämnda år 1918, i så fall vara lika berättigade till sådan ersättning. Jag antager nämligen att även tidigare sådana befattningshavare gått miste om sådan ersättning. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr H a n s s o n i Stockholm: Herr talman! Herr Jönssons i Revinge motivering för sin ståndpunkt härvidlag var äkta statsutskottsmässig. Han kunde inte bestrida mitt påstående, att konsekvenserna inte finnas på det sättet, att det eventuellt skulle bli flera grupper, som kunde göra anspråk på liknande ersättning. I stället kom han med den frågan: varför inte gå tillbaka ännu längre eller så långt som helst? Ja, saken är den, att frågan nu blivit väckt på tal just med avseende å dessa människor, som skulle ha kommit i åtnjutande av ersättning år 1920, om de nämligen ställts lika med andra. Det föreligger då ett direkt skäl att hjälpa just dessa, och det föreligger ett så mycket starkare skäl härför, som de inte fått sin ersättning under en tid, då levnadskostnaderna voro oerhördt uppdrivna och då det för varenda människa betydde mycket med ett sådant belopp som detta. Alltså: jag fastslår, att det inte kunnat konstateras, att det finnes några sådana konsekvenser, som utskottet här talat om, och under sådana förhållanden vet jag inte, varför man inte en enda gång, när det gäller sådan obetydlighet, skulle kunna göra rättvisa.

Herr N i l s s o n i Landeryd: Herr talman! Jag är förvissad om, att det inte är herr Hansson i Stockholm obekant, att statsutskottet, åtminstone de år jag varit med i riksdagen, alltid sökt hävda den principen, att man inte retroaktivt skall bevilja anslag. I detta

fall gäller det ett anslag för år 1920. Vi ha en motion i ett liknande ärende, som behandlats på en avdelning i statsutskottet och som snart kommer till handläggning i plenum inom statsutskottet och sedermera, i riksdagen, vilket går ut på att bevilja ett anslag för ett annat ändamål, och den avser anslag för år 1920 och ytterligare åtskilliga år tillbaka. Det är givet, att ifall man går in för principen att bevilja anslag med retroaktiv verkan i lönefrågor den principen kan tillämpas även på andra områden. Man får icke uppge den ståndpunkt, som statsutskottet i sådana fall intagit, utan man måste ovillkorligen hålla på densamma, om man skall få någon reda och ordning i statsförvaltningen och kunna beräkna de utgifter, som staten skall åtaga sig. Under sådana förhållanden kan den omständigheten att riksdagen i ett fall sådant som detta, vilket är i och för sig obetydligt, beviljar ett anslag, i alla fall åberopas vid kommande tillfällen till stöd för de större belopp, som kunna komma i fråga och sannerligen kunna spela stor roll.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Även om jag nödgas medge, att det mesta av vad herr Hansson i Stockholm har sagt är riktigt, kan jag icke godkänna den motiveringen, att statsutskottet här enbart sett på konsekvenserna och åsidosatt rättfärdighetskravet. Herr Hansson har i motsats till de flesta motionärer på detta område delvis fått sin vilja fram, och detta brukar av motionärerna upptagas mycket nådigare än herr Hansson tagit sig friheten att göra.

Jag skall sedan säga ännu en sak. Om jag inte minns alltför galet, hur det var under herr Hanssons egen statsutskottstid, var han minsann den som höll på konsekvenserna och detta i yttersta grad. Jag kan då inte inse, hur han under sådana förhållanden kan hålla på sin motion härvidlag, i synnerhet som jag förutsätter, att han inte alls är beredd att rätta till pensionerna exempelvis för sådana befattningshavare, som avgått för två eller flera år sedan.

Det finns konsekvenser i detta fall, och om statsutskottet för sin del skulle rätta alla misstag, som kunnat begås under tidernas lopp, undrar jag, om herr Hansson vill vara med längre.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a n s s o n i Stockholm: Jag skulle kunna tillspetsa min replik till herr Anderson i Råstock så, att jag aldrig håller på konsekvenser, helst när de icke finnas. Här talar nämligen herr Anderson i Råstock om konsekvenser, som icke finnas. Det är en helt annan sak, när man genomför ändring av löner och de, som ha mindre lön, skola ha högre lön. Här föreligger det fallet, att man vid bestämmande av ersättning till viss befattningshavare glömt bort en grupp. Alla medge, att detta icke är rättfärdigt, och jag vill, att man skall erkänna det genom att ge vederbörande vad de äro berättigade till.

Ang.
marinens re-
aeroperpersonal.
(Forts.)

Sen är jag mycket tacksam mot statsutskottet för att det tillstyrkt min motion till hälften, men jag kan icke betrakta denna sak såsom en liten gård av tillmötesgående mot mig. Det gäller icke mig utan de personer, mot vilka det begåtts en orättvisa, och dem har man icke gått till mötes. Jag är tacksam å egna vägnar, men kan icke vara det å de personers vägnar, som det här gäller.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hansson i Stockholm framställda yrkandet, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 14—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar.

Uti en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 322, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar finge användas de medel om tillhopa 4,603,587 kronor 72 öre, som återstode av det av 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret.

Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avsåge befästningsanläggningarna i Stockholms skärgård, men i fråga om befästningsanläggningar i övrigt ansett, att dessa borde begränsas och förenklas på det sätt, att den fortsatta prövningen inom försvarsrevisionen av kustbefästningsplanen icke föregreps, hemställde, att riksdagen måtte medgiva, — — — lika med Kungl. Maj:t — — — fasta kustförsvaret.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Lindblad, Nils August Nilsson, H. M. Bäckström, O. U. B. Olsson, Anderson* i Råstock, *Waldén, Carlsson-Frosterud* och *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter anförde:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Beträffande de befästningsanläggningar, som det här är fråga om, förhåller det sig på det sättet, att riksdagen beslutat inställa dessa arbeten, tills försvars-

revisionen bleve färdig med sin utredning. Ännu har försvarsrevisionen icke hunnit synnerligen långt med sitt arbete, och under sådana förhållanden föreligger intet skäl att upphäva riksdagens beslut, varför jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

*Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.*

(Forts.)

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet Lybeck: Herr talman, mina herrar! Det är huvudsakligen två omständigheter, som böra beaktas ifråga om dessa befästningsanläggningar. Det är först, att den erforderliga materielen redan finnes färdigställd. Den ligger upplagrad i förråd och kan när som helst uppsättas på sina platser. Den andra omständigheten är, att befästningsanläggningarna i sig själva till stor del redan äro påbörjade och på en plats redan färdigställda. Hela frågan inskränker sig sålunda till att den färdiga materielen monteras i de så gott som färdiga anläggningarna.

Dessa befästningsanläggningar innebära för försvaret av Stockholm och försvaret annorstädes en högst väsentlig förstärkning, desto mera viktig som de nuvarande icke äro till fyllest. Genom deras färdigställande kan även vinnas den fördelen, att äldre anläggningar kunna nedläggas och därigenom rena personalbesparingar uppstå. På det sätt, som utskottet har föreslagit anläggningarnas färdigställande, finnes icke något fog för den tanken, att detta skulle föregripa den sittande försvarsrevisionens arbete. Det är således icke bara önskvärt utan för kustförsvaret nödvändigt, att dessa anläggningar nu komma till stånd.

Herr Jönsson i Revinge: Herr Anderson i Råstock framhöll, att man i avvaktan på att försvarsrevisionen skulle slutföra sitt arbete borde uppskjuta fullföljandet av de här ifrågavarande befästningsanläggningarna. Jag vill då säga, att försvarsrevisionens majoritet numera icke har någonting emot, att detta arbete på nytt tages upp.

Vad som föranlett Kungl. Maj:t att framkomma med det föreliggande förslaget är, att kanonerna äro färdiga och att, därest man icke ställer upp dem på de platser, där de skola placeras, staten får betala hyra till Bofors, en hyra som verkstaden kan taga till rätt dryg. Detta blir således en dålig hushållning. Om man ställer upp de nya moderna kanonerna i skärgården, kunna en hel del nu befintliga små fort slopas, vilket leder till stor personalbesparing. Det tredje skälet är, att anläggningarna lämpa sig i hög grad som nödhjulsarbeten, och arbetslöshetskommissionen har särskilt ifråga om Karlskrona framhållit nödvändigheten av att det beredes arbete åt arbetslösa stenhuggare. Här är ett område, där man kan ge sysselsättning åt rätt så många.

På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Det är givetvis svårt att ordentligt argumentera i ett ärende som detta, vilket delvis är av hemlig natur, där det finnes en del saker, som man får nämna, och andra, som man icke får nämna.

Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.
(Forts.)

En sak är efter herr Jönssons i Revinge yttrande icke hemlig, och det är sättet för inhämtande av försvarsrevisionens mening i frågan. Utskottet kan icke åberopa sig på något uttalande från försvarsrevisionen, ty den har icke blivit i vanlig ordning hörd i ärendet vare sig av Kungl. Maj:t, när propositionen framlades, eller sedermera genom hänvändelse från statsutskottet. Saken har tillgått helt familjärt så, att medlemmar av statsutskottets första avdelning, som också äro medlemmar av försvarsrevisionen, tagit upp saken till diskussion inom revisionen, varvid olika meningar framkommit. Det föreligger icke någon anledning att på basis av en sådan diskussion åberopa försvarsrevisionens mening.

Emellertid spelar det en ringa roll, hur i detta fall tillgått. Det väsentliga är, huruvida man här skall fullfölja ett arbete, som enligt min uppfattning icke bör utföras med hänsyn till försvarsrevisionens fortsatta arbete. Jag vågar hävda denna uppfattning, ehuru det både från statsrådsbanken och av herr Jönsson i Revinge uttalats en annan. Om herrarna studera statsutskottets utlåtande, skola ni också finna, att utskottet icke kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Det säges här, att man tillstyrker förslaget i vad det avser befästningsanläggningar, som skola göras i Stockholms skärgård. »Ifråga åter om befästningsanläggningar i övrigt synes utskottet dessa böra begränsas och förenklas på det sätt, att den fortsatta prövningen inom försvarsrevisionen av kustbefästningsplanen icke föregripes.» Vad menas med detta orakelspråk? Naturligtvis är det delvis betingat av den omständigheten, att ärendet är hemligt. Kungl. Maj:t har icke ansett sig böra höra försvarsrevisionen, men Kungl. Maj:t har begärt att få disponera hela det tillgängliga beloppet för befästningsanläggningar icke endast i Stockholms skärgård utan också i andra delar av riket, och jag tror icke, att jag träder sekretessen för nära, om jag därvid nämner Karlskrona skärgård. Utskottet har icke kunnat vara med om detta, men utskottet kan icke ange några riktlinjer, utan säger blott, att saken skall ordnas på sådant sätt, att man icke föregriper försvarsrevisionens arbete. Men när Kungl. Maj:t en gång ansett, att hela befästningsarbetet kan utföras utan att man föregriper försvarsrevisionen, måste en fullmakt åt Kungl. Maj:t innebära, att Kungl. Maj:t möjligen med undantag av några tusental kronor disponerar hela det tillgängliga beloppet. Saken är den, att försvarskommissionen, som före försvarsrevisionen behandlat hithörande ärenden, beslutat föreslå, att arbetet skulle avbrytas i avvaktan på försvarets omorganisation. När försvarskommissionen framlade detta förslag, gjorde den det icke av statsfinansiella skäl, ty vi befunno oss då i en gynnsam statsfinansiell situation, och det var icke av några andra särskilda skäl, utan det skedde med den tydliga motiveringen, att man borde avvakta revisionen av vårt försvarsväsende. Denna revision är icke slutförd, men ändå föreslås, att arbetet skall fullföljas. Så inträffar det märkliga, att medlen icke räcka till för fullföljande av arbetet enligt 1914 års plan. Man har gjort ändringar i denna plan beträffande befästningar och bestyckning, och allt detta skulle man utan någon som helst prövning av försvarsrevisionen godtaga.

*Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.
(Forts.)*

För mig synes det icke vara den riktiga ordningen, och jag skall försöka med den återhållsamhet, som är nödvändig här, att ge ett exempel på vad detta kan betyda. Vi ha inom försvarsrevisionen icke knäckt frågan om, var Sverige skall ha sin flottstation, när vi få ett begränsat sjöförsvär. Det har diskuterats om Stockholm och Karlskrona samt Stockholm eller Karlskrona. Det kan tänkas, att man även framdeles bibehåller två örlogsstationer som nu. Men det kan också tänkas, att man anser, att den ena bör offras, och det kan då bli fråga om vilken, som skall offras. Om man behåller den i Karlskrona, behövs det likväl befästningsanordningar i Stockholm. Men om huvudstationen blir Stockholm, uppstår den frågan, huruvida det finns någon anledning att uppföra kustbefästningar i tänkt omfattning i Karlskrona skärgård, vilket naturligtvis icke är fallet. Jag menar, att när det på detta sätt finns svävande frågor, bör man icke gå till ett beslut, som innebär, att försvarsrevisionen, när den skall göra upp sitt slutliga förslag, på en punkt är bunden.

Jag nämnde också bestyckningen och vågar säga här, att det varit ifrågasatt, att en viss del av denna bestyckning skulle ombesörjas genom bortflyttning av pjäser från andra befästningsanläggningar. Senare har uppkommit tanken att för bestyckningen skulle användas pjäser från fartyg. Detta är alltså ett nytt spörsmål, som icke i sitt sammanhang blivit prövat. Det förefaller mig, som om under sådana förhållanden det riktiga är att låta försvarsrevisionen i detta hänseende ha fullständigt fria händer. Det gäller icke här något ringa belopp utan ett belopp på 4,600,000 kr. Visserligen är det av riksdagen beviljat, men därmed är icke utan vidare sagt, att man skall få använda pengarna på ett sätt, som kanske senare icke befinnes ändamålsenligt.

Det finnes endast ett argument kvar, som statsutskottet — jag använder det uttrycket — hittat på. Det ifrågavarande arbetet skulle vara mycket nyttigt just nu med hänsyn till arbetslösheten, och herr Jönsson i Revinge ansåg, att det skulle vara ytterst nyttigt som nödhjälpsarbete. Jag vill säga, att vilket beslut än riksdagen fattar, hoppas jag, att arbetet icke skall användas som nödhjälpsarbete, d. v. s. att man icke skall utnyttja arbetarnas nöd för att pressa ned arbetskostnaderna och betala arbetarna mindre än under andra förhållanden. Men det är naturligtvis bra, om man kan bereda arbetslösa så mycket arbete som möjligt. Emellertid tror jag, att det finns möjlighet för staten, om den vill igångsätta sådant arbete, att göra det genom t. ex. byggnadsarbete på andra områden, som äro mindre omtvistade än detta arbete, där det råder delade meningar, huruvida det bör enligt den plan, som föreligger, bringas till utförande.

Om man kunnat diskutera detta ärende alldeles öppet, skulle det naturligtvis varit möjligt att visa, att det icke är på det sättet, att ej försvarsrevisionens arbete föregripes. Försvarsrevisionen har hittills endast haft en preliminär överläggning rörande kustförsvaret och har icke bestämt sig i en enda fråga, som rör detta ämne. Under sådana förhållanden är det mycket märkvärdigt, att det göres gällande, att utbyggande av våra kustbefästningar enligt gammal plan

Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.
(Forts.)

icke skulle föregripa försvarsrevisionens arbete. Jag har inom försvarsrevisionen hävdadt en motsatt mening. Jag hävdar den också här just ur den synpunkten, att försvarsrevisionen bör även på detta område ha fria händer, när den går att avge sitt slutliga förslag.

Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande följande reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Det är sant, som herr Hansson säger, att försvarsrevisionen icke avgivit något särskilt yttrande i frågan, men herr Hansson vet mycket väl, att saken blivit ingående diskuterad.

Det enda, som nu anföres mot utskottets förslag, är, att man vill vänta, tills försvarsrevisionens arbete blir slutfört, så att man kan se det hela i ett sammanhang. Jag kan ju betyga, att om icke något förarbete här blivit gjort utan det gällt att börja ett nytt arbete, skulle jag stå på samma sida som herr Hansson, men här är det huvudsakliga arbetet redan undångjort, och försvarsrevisionen har förvissat sig härom på ort och ställe redan år 1919, om jag minns rätt. Nu ligger saken på det sättet, att alla militära myndigheter, till vilka ärendet blivit remitterat för yttrande, varit eniga om att befästningsanläggningarna böra komma till stånd. Vilken mening man än må ha om kustbefästningar och flottstationer, böra väl alla, som vilja ha ett försvar, se till, att det vidtages åtgärder för huvudstadens skyddande, och jag föreställer mig, att det icke är någon i försvarsrevisionen, som vill, att de möjligheter vi i det fallet ha, skola ligga outnyttjade. Det är icke fråga om nya utgifter, utan medlen äro en gång beviljade, och det har förklarats från försvarsdepartementet, att de räcka till. Då säges, att dessa pengar kunna användas till annat ändamål. Jag vill emellertid erinra, att det här gäller värnskattemedel, man bör icke taga dessa medel till vilket ändamål som helst, då ju svenska folket i detta fall beskattats för ett visst ändamål. Jag kan heller icke förstå, att försvarsrevisionens arbete på något sätt föregripes genom det föreliggande förslaget, och några andra skäl än att man säger, att arbetet *kan* föregripas, ha icke blivit anförda.

Nu vill herr Hansson, att man skall ställa sig avvaktande. Då vill jag erinra om, att det är en annan stor och allvarlig fråga, som vi ha all anledning att se i ansiktet en lång tid framåt, och det är arbetslöshetsfrågan och denna ställer sig icke avvaktande. I den mån man kan avhjälpa arbetslöshet med arbete, som kan vara till nytta, böra vi vara så förståndiga, att vi taga det i akt och icke enbart lita till understödsverksamheten.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderhielm: Jag vill icke lägga mig i striden mellan försvarsrevisionen i revisionen och försvarsrevisionen i statsutskottet, ty därtill saknar jag förutsättningar. Jag beklagar i likhet med talaren på Stockholmsbänken, att ärendet är omgärdat med

hemlig stämpel, men jag tror i motsats till honom, att resultatet, om ärendet icke vore av hemlig natur, skulle bli, att det stode klart för kammarens flertal, att befästningsanläggningarna icke borde uppskjutas.

Jag begärde ordet för att fastslå ett par saker, som framkommit under debatten. Vi ha av herr Hansson i Stockholm fått höra, att varken statsfinansiella eller andra särskilda skäl föranledde avbrytandet av befästningsarbetet, utan att det förhöll sig så, att ingenting fick ske, förrän försvarsrevisionen var slutförd. Det var en värdefull upplysning. Det är icke fråga om landets trygghet, utan det gäller en maktfråga för försvarsrevisionen. Ingen kan dock garantera, att det icke händer någonting, medan revisionen arbetar.

Det var också en annan sak jag ville taga fasta på, nämligen att herr Anderson i Råstock nämnde, att försvarsrevisionen icke hunnit så synnerligen långt med sitt arbete. Man kan således motse, att det dröjer en avsevärd tid, innan försvarsrevisionen kommer med något förslag. Vad blir då resultatet av de betänkligheter herr Hansson drog upp. Han sade, att det icke var avgjort, om flottan skulle förläggas till Karlskrona eller Stockholm. Förrän den saken var klar, skulle man ingenting göra. Det innebär sålunda, att innan försvarsrevisionen blir färdig med flottstationsfrågan, få inga befästningar kompletteras på tidsenligt sätt.

Herr talman! Med de synpunkter jag har på den föreliggande frågan kan jag icke annat än instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Råstock: Endast ett par ord. Det, som uppkallade mig, var ett uttalande av herr Bengtsson i Norup, att det här var fråga om att utföra ett nyttigt arbete. Jag tillåter mig betvivla det, så mycket mera som försvarsrevisionen, enligt vad herr Hansson upplyst, icke hunnit bilda sig någon enhetlig uppfattning om vad som behövs ifråga om befästningsanläggningar vare sig det gäller Stockholm eller Karlskrona. Jag ber vidare få erinra herr Bengtsson i Norup om, att statsutskottet i år dragit in på anslag för de affärsdrivande verken, där det varit fråga om produktivt arbete eller sådant arbete, som just behövs i dessa nödtider. Här är det icke på det sättet, att det gäller ett produktivt arbete eller någonting nyttigt för hela samhället, utan det är endast fråga om nödvärnsåtgärder, avsedda för en kritisk tid. När man icke är på det klara med, hur och under vilka förhållanden befästningsanläggningarna skola komma till utförande, gör kammaren klokast i att följa reservanternas i deras hemställen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! På de skäl, som anförts av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet och sedan understrukits av herr Jönsson i Revinge och Bengtsson i Norup, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.*
(Forts.)

*Ang.
fullföljandet
av arbetena
å vissa
befästnings-
anläggningar.*

(Forts.)

Herr Hansson i Stockholm: Trots den ökade auktoritet, som Kungl. Maj:ts förslag fått sedan herr Nilsson i Vibberbo anmält sig som dess stödjare, ber jag ändå att få säga ytterligare några ord till förmån för reservationen.

Herr Söderhielm lade på denna fråga den synpunkt, som för honom är den naturliga och riktiga. Han sade, att det här icke gällde landets trygghet utan en maktfråga. Om man närmare fullföljer hans tankegång, skulle det bli på det sättet, att om man med den uppfattning i försvarsfrågan, som herr Söderhielm har, kan påvisa nödvändigheten av vissa åtgärder för landets trygghet, skall man gå efter annan mitt under försvarsrevisionens arbete vidtagna dessa åtgärder. Men varför skall då försvarsrevisionen sitta, om den till äventyrs, när den går att avge sitt slutliga förslag, finner sig kringgårdad genom beslutade åtgärder på sådant sätt, att den icke har fri prövning. Jag tror dock icke, att herr Söderhielm vill göra gällande, att utvidgandet av kustbefästningarna är av sådan väsentlig betydelse för landets trygghet under de närmaste åren, att det därför är alldeles nödvändigt att lämna alla andra synpunkter ur räkningen.

Jag ber också få konstatera den ytterligt glädjande anslutning, som skett till de militära myndigheternas avgörande ord. Herr Bengtsson i Norup har bekänt en ny tro. Han sade, att eftersom alla de militära myndigheterna voro eniga om förslaget, böra vi bifalla detsamma. Ja, herr Bengtsson i Norup, jag tror, att herr Bengtsson skulle bli mycket betänksam, om man bad honom att i fortsättningen följa den principen. Därtill kommer emellertid, att de militära myndigheterna icke varit så eniga i denna fråga, men därmed äro vi återigen inne på det hemliga, och därför måste jag avstå från att fullfölja bevisningen i detta avseende.

Men, herr Bengtsson i Norup, jag har aldrig sagt, att dessa penningar skola disponeras för andra ändamål. Så mycket statsutskottsledamot har jag dock varit, att jag vet, att dessa medel måste användas för de ändamål, vartill de äro anvisade, men jag har velat säga till dem, som driva den uppfattningen, att staten skall anordna nödhjulsarbeten i största möjliga utsträckning: det finnes viktigare och nödvändigare arbeten än detta. Herrarna tro väl icke, att icke vi socialdemokrater äro mycket känsliga just för den synpunkten att bereda de arbetslösa arbete, och om vi ändå icke kunnat gå med på utskottets hemställan, så måste det vara därför att vi anse andra skäl och starkare skäl övertäga de skäl, som framförts i detta avseende.

Det kan naturligtvis icke hjälpas, att här finnas olika meningar, men jag vill här ha markerat, att enligt min uppfattning bindes försvarsrevisionen i sin prövning av denna åtgärd, och om riksdagen bifaller detta förslag, vill jag här bestämt hava sagt ifrån, att åtminstone vi, som inom försvarsrevisionen hävdade en annan mening, ha våra händer fria och äro oförhindrade att, då försvarsrevisionen går till den slutliga behandlingen av sitt förslag, fatta

ståndpunkt härtill utan att vara stängda av detta riksdagsbeslut. Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

*Ang.
fullföljandet
av arbeterna
å vissa
befästnings-
anläggningar.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 170, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 111 ja mot 68 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag till sjökarteverket jämte en i ämnet väckt motion begärdes ordet av

*Ang.
vissa anslag
till sjökarte-
verket.*

Herr L ü b e c k, som yttrade: Herr talman! Jag har antecknat en reservation vid denna punkt, och skall nu be att få tala om varför.

Riksdagen har redan beslutat, att statens nautisk-meteorologiska byrå skall upphöra och dess verksamhet till största delen överflyttas till sjökarteverket. När denna fråga bereddes, föreslog sjökarteverket, att ledningen av det arbete, som denna byrå handhaft, skulle komma att skötas av en byråchef. Då Kungl. Maj:t kom fram med sitt förslag, hade det blivit en byrådirektör av denna befattning, och Kungl. Maj:t föreslog dessutom, att det skulle finnas en tjänsteman av andra och två tjänstemän av första lönegraden. När utskottet här har behandlat saken, har det till slut blivit endast två andra gradens tjänstemän, och byrådirektören har försvunnit. Motivet för denna åtgärd från utskottets sida har varit det, att då i samband med nautisk-meteorologiska byråns upphörande endast en del av byråns arbetsuppgifter överflyttats till sjökarteverket, någon ökning, enligt utskottets mening, icke borde ske av den vid byrån för närvarande anställda personalen.

Ang.
vissa anslag
till sjökarteverket.

(Forts.)

Till detta vill jag emellertid säga, att den del av byråns arbete, som flyttas över till sjökarteverket, hittills varit den väsentliga delen, den åt vilken arbete under de gångna åren huvudsakligen ägnats, medan däremot den återstående delen, som omfattar meteorologiska och hydrografiska arbeten, under en lång följd av år, praktiskt taget, legat nere på grund av otillräckliga anslag och brist på arbetskrafter samt i avvaktan på omorganisation.

Det arbete, som nu flyttas in i sjökarteverket, är dels instrumentkontrollen och dels de magnetiska undersökningarna. Det är nu särskilt med hänsyn till de magnetiska undersökningarna, som jag för min del icke kan erkänna, att den lösning, som åstadkommes genom ett bifall till utskottets förslag, får betraktas annat än som ett provisorium. Jag kan därvid stödja mig på åtskilliga sakkunniga utredningar, och har själv den bestämda uppfattningen, att de magnetiska undersökningarna komma att för framtiden spela en ganska betydande roll, icke blott ur den ventenskapliga forskningens synpunkt utan även ur rent praktisk synpunkt, och detta icke blott när det gäller magnetiska undersökningar inom sjöområdet, det som hittills varit föremål för arbetet, utan även när det gäller landområdet.

Jag skall emellertid icke upptaga kammarens tid i afton, då vi ha så mycket annat att behandla, med att närmare utveckla skälen till detta förhållande. Jag har endast här velat säga, att frågan icke är definitivt löst, utan att det endast är ett provisorium vi här åstadkomma. Jag skulle också med ganska klara bevis kunna ådagalägga inför kammaren, att utskottet tagit för lätt på frågan, men såsom saken nu ligger, skall jag, herr talman, med denna deklARATION avstå från att göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beviljande av medel till bestridande av Sveriges andel i kostnader för Nationernas förbund jämte en i ämnet väckt motion;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. jämte en i samband härmed väckt motion; och

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av dels statsverkspropositionen dels ock propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte fem i anledning härav väckta motioner.

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 228, föreslagit riksdagen att

dels till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa på extra stat för år 1922:

ej mindre ett förslagsanslag, högst 125,600 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, med angivna belopp utgå till i propositionen omförmälda ändamål,

än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 27,000 kronor;

dels ock medgiva, att uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en hygienisk fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en s. k. allmän utbildningskurs finge, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiel för nykterhetsundervisningen.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 under åttonde huvudtiteln, punkten 75, föreslagit riksdagen att på samma tilläggsstat till förstärkande av anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa ett reservationsanslag av 9,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, avseende anslag för motsvarande ändamål, nämligen:

de likalydande motionerna nr 96 i första kammaren av herr *C. G. Ekman m. fl.* och nr 165 i andra kammaren av herr *Sävström m. fl.*;

de ävenledes lika lydande motionerna nr 97 i första kammaren av herr *C. G. Ekman m. fl.* och nr 166 i andra kammaren av herr *Sävström m. fl.*; samt

motionen nr 66 i första kammaren av herrarna *Sandler* och *O. U. B. Olsson*.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motioner, i vad de samma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

a) till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa på extra stat för år 1922:

ej mindre ett förslagsanslag, högst 125,600 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande under år 1922 av en hygienisk fortbildningskurs för lärare m. fl.	kronor 37,000: —
» anordnande under år 1922 av en s. k. allmän utbildningskurs	» 17,100: —
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	» 20,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 18,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges nationaltempels av Templarorden studie- och ungdomsverksamhet	» 4,500: —
» främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdomshelnykterhetsförbunds verksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	» 4,500: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande	» 2,500: —

än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 27,000 kronor;

b) medgiva, att uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en hygienisk fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en s. k. allmän utbildningskurs finge, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiel för nykterhetsundervisningen; samt

c) till förstärkande av anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 9,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herr *Norman*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i an-

ledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motioner, i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte

a) till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa på extra stat för år 1922:

ej mindre ett förslagsanslag, högst 111,500 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande under år 1922 av en s. k. allmän utbildningskurs	kronor 14,000: --
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	» 15,000: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 12,000: —

än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 18,000 kronor;

b) — — — — —

c) avslå Kungl. Maj:ts förslag att till förstärkande av anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 9,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Norman: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag vid förevarande utlåtande fogat en reservation, vari jag yrkar vissa anslags nedsättande till det för innevarande år utgående beloppet. Reservationen gäller alltså endast några få punkter, de punkter där Kungl. Maj:t har hemställt om ett utökande av det för innevarande år utgående anslaget. Den gäller den punkt, som avser anordnande under år 1922 av en s. k. allmän utbildningskurs, vartill för innevarande år utgår ett anslag å 14,000 kronor men där Kungl. Maj:t för år 1922 begärt 17,100 kronor och där jag yrkat, att det lägre beloppet måtte beviljas, vilket innebär en besparing på 3,100 kronor. Vidare avser den anslaget till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet, till vilket ändamål anslag i år utgår med 15,000 kronor men Kungl. Maj:t för år 1922 äskat 20,000 och där ett bifall till reservationen följaktligen innebär en besparing av 5,000 kronor, anslaget till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet, där Kungl. Maj:t föreslagit en höjning av det för innevarande år utgående anslaget, 12,000 kronor, till 18,000 kronor och där reservatio-

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.

(Forts.)

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.

(Forts.)

nen sålunda innebär en besparing på 6,000 kronor. Därefter avser den anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att fastställa, till vilket ändamål för närvarande utgår ett reservationsanslag av 18,000 kronor, som Kungl. Maj:t emellertid äskar utökat med 50 procent till 27,000 kronor, men där jag i reservationen påyrkar ett bibehållande av anslagets nuvarande storlek eller med andra ord en besparing på 9,000 kronor. Och slutligen hemställer jag om avslag på förslaget om höjning av det förstärkningsanslag på 9,000 kronor, som utgör sista punkten i statsutskottets förevarande hemställan.

Det är ju så, att under hela denna riksdag och långt därförut med styrka betonats nödvändigheten av att på alla områden, såväl beträffande de större som de mindre anslagen, iakttaga varsamhet och sparsamhet. Långt före riksdagens början riktade ju regeringen till de olika ämbetsverken maningar att i sina anslagsäskanden för kommande år göra så många beskrningar och besparingar, som det vore möjligt att göra. Sedermera har ju i statsverkspropositionen visat sig, att Kungl. Maj:t på en massa olika områden betydligt nedskurit de anslagskrav, som framställts från de olika ämbetsverkens och korporationernas sida. Icke desto mindre har det visat sig, att de utskott, som haft dessa Kungl. Maj:ts olika äskanden under närmare omprövning, har funnit nödvändigt att göra betydande beskrningar på desamma, och riksdagen har, när utskottsutlåtandena kommit på dess bord, i en mångfald olika fall ytterligare prutat på de av utskotten tillstyrkta anslagen.

Här är ett område, där man gått en motsatt väg. Kungl. Maj:t har här på vissa punkter äskat utökning av de för innevarande år utgående anslagen, och statsutskottet har utan prutning tillstyrkt samtliga de av Kungl. Maj:t gjorda äskandena. Detta synes mig icke stå riktigt väl i samklang med den sparsamhetspolitik, som riksdagen på grund av de statsfinansiella förhållandena funnit nödvändig att på alla andra områden öva, och jag erinrar om hur alldeles nyss här i debatten statsutskottets vice ordförande erinrade om att man måst, när det gällt vissa produktiva ändamål, göra betydande besparingar och att det socialdemokratiska partiet här i en fråga, där medel anvisats redan av 1914 års senare riksdag, motsatt sig genomförandet av vad denna riksdag beslutat. Detta yrkande vann visserligen icke kammarens erkännande, men det visar dock, hur man funnit förhållandena påkalla den största sparsamhet i vad beträffar utgifter. Det är ju allom bekant, att de statsfinansiella svårigheterna äro av den art, att den största varsamhet är av nöden, då det gäller små summor såväl som då det gäller stora, och att man mer än väl haft anledning att tänka på det gamla ordstävets: små smulor äro också bröd. Under sådana förhållanden har det synt mig, att om man vill vara konsekvent och om man vill fullfölja den sparsamhetspolitik, som det nuvarande nödläget kräver, man icke heller på detta speciella område borde utöka de anslag, som tidigare beviljats.

Det är också allom bekant, hurusom kristidens abnorma för-

hållanden på olika områden börja avvecklas och i stället för det penningvärdets sjunkande, varom man under många år tillförne talat, nu kommit ett penningvärdets stigande, som gör, att de belopp, som i fjol och förfjol hade en viss köpkraft i år ha en väsentligt större och framledes komma att få en ännu större köpkraft. I år ha pennin-garna större köpkraft än i fjol och det är all anledning att förmoda, att de komma att ha ännu större nästa år. Under sådana förhål-landen är ett bifall till det förut utgående anslagsbeloppet i själva verket en anslagsökning, ty för samma belopp som man i fjol och i år kunde få ett visst utbyte, kan man nästa år säkerligen få ett större.

Jag skall icke trötta kammaren med en ingående, detaljerad redogörelse för de olika anslagskrav, som här äro i fråga, men jag skulle vilja säga, att det kanske kunde finnas anledning till en mera ingående och rätt kritisk granskning av de olika anslagsposter, som här föreslås. Då jag nu inskränker mig till att förorda status quo eller att yrka, att de för i år beviljade anslagen, fortfarande må utgå med avslag på utökningen av dessa olika anslagsposter, vilken synes mig skäligen omotiverad, förefaller det mig som om jag i detta fall, fastän jag står ensam inom utskottet om min reservation, intagit en så pass moderat ståndpunkt, att mitt yrkande på denna punkt borde kunna vinna andra kammarens gillande.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlå-tandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Thore, Nylander* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Jag var inte okunnig om, vilken sträng herr Norman skulle spela på i afton. Han vet, att riksdagen har känsla för sparsamhetskravet, och det bör ju riksdagen ha. Men i denna fråga står herr Norman ensam i stats-utskottet med sin sparsamhetsiver, och det av lätt förklarliga skäl. När det gäller upplysningsverksamheten för nykterhetsarbetet, då äro alla, vilken ståndpunkt de för övrigt ha angående frågan om för-bud o. dyl., eniga om, att man bör upplysa det svenska folket och särskilt det uppväxande släktet om rusdryckernas skadlighet för så-väl fysiken som karaktären.

Nu har emellertid herr Norman här sagt, att små smulor också äro bröd, och jag skall skriva under det ordet, ty det kan här till fullo tillämpas. I 1922 års stat är beräknat, att staten skall hava en inkomst av rusdrycksmedlen på 113 miljoner kronor. Herr Norman tycker då, att det är mycket för mycket att bevilja några tiotusental kronor för upplysningsverksamhet bland svenska folket om skadlig-heten av att, till övermått åtminstone, använda rusdrycker.

Jag hade helst velat undvika diskussion i detta ämne. Jag skall inte heller bli mångordig, och det torde jag inte behöva bli. Jag skall endast be att få säga, att den av Kungl. Maj:t gjorda ökningen beror därpå, att arvodena till föreläsarna höjts. Sådan höjning har riks-

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

dagen godkänt, när det gäller populärvetenskapliga föreläsningar i föreläsningföreningarna. Jag undrar om riksdagen skulle vilja vara med på att, när arvudet till populärvetenskapliga föreläsningar utgår med 45 kronor, detsamma för nykterhetsföreläsning skulle utgå med 30 kronor. Vid köp av biljett till statens eller enskilda järnvägar får en nykterhetsföreläsare betala lika mycket som en populärvetenskaplig föreläsare och bör väl då hava så stor ersättning, att han kan betäcka sina resekostnader.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Johansson* i Bro, *Johanson* i Gäre, *Johansson* i Edsbyn, *Godin*, *Nilsson* i Vibberbo, *Johanson* i Hörninge och *Månsson* i Hagaström.

Herr N o r m a n: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup säger nu, att jag för min del tycker, att när det gäller nykterhetsföreläsningar, det kan vara nog med det lägre arvudet men att, när det gäller andra föreläsningar, det högre arvudet skall komma till användning. Jag har icke alls yttrat mig om föreläsningar på andra områden, men jag vill i detta sammanhang säga, att när vi nu gå till tider med stigande penningvärde och sjunkande omkostnader, det synes mig att en återgång även till tidigare föreläsningens arvuden kan vara på sin plats. Här tvinga statsfinansiella skäl oss till betydande beskrningar på en massa områden, t. ex. när det gäller statstjänstemännens dyrtidstillägg. Man motiverar dessa beskrningar icke bara med rent statsfinansiella hänsyn utan också med de sjunkande priserna. Jag vill då ställa en motfråga: Skall arvudet till föreläsare, när det gäller nykterhetsverksamheten, vara fullkomligt oberört av vad som på alla områden inom statslivet gör sig gällande och måste göra sig gällande; skall enbart detta område vara fritaget ifrån den kontakt med det levande livet och med penningvärdets växlingar, som man på alla andra områden måste taga hänsyn till? Jag tycker, att om man är med på, att man på alla andra områden skall anpassa sig efter tidsförhållandena och rätta munnen efter matsäcken samt gå ifrån kravet på ökade anslag, nedsätta sina fordringar och minska sina behov, så bör detta också få gälla på ifrågavarande område. När jag icke kräver nedsättning av det anslag, som är beviljat för ett år med så högt prisläge och så dryga omkostnader som det innevarande eller det föregående utan tillstyrkt bifall till de för innevarande år beviljade anslagen, anser jag mig hava gått synnerligen långt i tillmötesgående. Jag skulle kanske hellre bort gå på yrkande om nedsättning av de för innevarande år utgående anslagen. Det har jag ej gjort, men då jag det ej gjort utan varit så moderat i mitt ståndpunktstagande till dessa anslag, hoppas jag andra kamraren för sin del måtte besluta bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag hemställer till er, mina herrar, om det kan vara lämpligt att i en

fråga som denna söka blåsa upp striden mellan nykterhetsvännerna och dem, som stå på den andra sidan. Vilka åsikter vi än hava i nykterhetsfrågan, böra vi väl ändå vara överens om, att vad som kan göras på upplysningens väg för att motarbeta fyllerilasten, bör vinna vårt stöd. Här gäller det ju icke något annat än att upplysa vårt folk om, hur farligt det kan vara att missbruka rusdryckerna. Kunna vi med de små belopp, som här ställas till förfogande, rädda människor från dryckenskapslasten, böra vi också bevilja det anslag, som här begäres, även om det är något högre än det för innevarande år utgående. Det är för mig sorgligt att erfara, att det verkligen finns människor, som stå i sådan strid mot nykterhetsvännerna, att de i fråga om denna upplysningsverksamhet gå emot nykterhetsvännernas önskan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Hansson* i Bäck och *Alexandersson* instämde häruti.

Herr *Sävsström*: Herr talman! Jag vill bara erinra om, att i detta ärende motioner äro väckta, i första kammaren av herr C. G. Ekman och i denna kammare av mig. I dessa motioner, som föredragits inför nykterhetsgruppen, hava vi hemställt om betydande förhöjningar utöver vad Kungl. Maj:t här föreslagit, därför att vi anse, att för vidmakthållandet av den nuvarande verksamheten med nödvändighet kräves ett högre anslag.

Nu har emellertid statsutskottet här prutat. Det vill ej tillstyrka våra motioner utan hemställer om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag förstår, att såsom läget nu är det icke finns någon utsikt att kunna vinna majoritet för våra motioner. Men jag vill säga, att när man är med om att godkänna utskottets förslag, så godtager man sparsamhetsynpunkten. När herr Norman säger, att det är på grund av sparsamhetsskäl, som han icke vill företaga dessa ändringar av Kungl. Maj:ts förslag, så har jag mycket svårt att tro på den saken. Jag tror, att det är helt andra skäl, som diktera herr Normans yrkande. Och jag skulle vilja säga, herr talman, att om den dagen skulle komma, då jag skulle dela herr Normans uppfattning i den frågan, så skulle jag ej längre vilja tillhöra denna kammare.

Herr *Norman*: Jag skulle bara vilja säga, när herr förste vice talmannen anser lämpligt att tala om nykterhetsvänner och dem, som stå på andra sidan — de på andra sidan skulle då vara jag och de med mig liktänkande — att det är en karakteristik, som jag ej godtager. Jag tror mig vara nykterhetsvän, så god som någon, lika god som herr förste vice talmannen eller någon annan, men jag är icke anhängare av en politik, vars avigsidor jag tillåtit mig vid åtskilliga tillfällen påvisa. Man har icke heller rätt att alltid sätta likhetstecken mellan absolutist och nykterhetsvän, ty det kan hända att absolutisten saknar nykterhet på en hel del

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.

(Forts.)

andra områden än där det gäller avhållsamhet från sprit. Och för övrigt, jag kan kanske säga: Det är ingen i denna kammare obekant, att det finns många officiella nykterhetsmän, många officiella absolutister, som privatim inte alls göra skäl för det namnet, men som uppträda med väldig pondus vid olika tillfällen och hävda nykterhetsintressen och säga: Vi, vi äro de rätta nykterhetsvännerna. Men de andra, de som våga hävda en annan mening och säga, att nykterhetsverksamheten kan främjas kanske delvis på andra vägar än dem, som de extrema förbudsvännerna och de officiella absolutisterna förorda, de skola stå på den andra sidan.

Herr talman! Förste vice talmannen yttrade något om att motarbeta fyllerilasten. Jag vill för min del gärna vara med om att arbeta i sådan riktning, att fyllerilasten kan motarbetas. Men att skapa en del nya lukrativa befattningar eller ökade inkomster för befattningshavare inom vissa områden, det tror jag icke är att motarbeta fyllerilasten.

Herr Sävström kom fram med en insinuation att det var något helt annat, som låg bakom mitt yrkande än de rena sparsamhetsintressena. Jag förstår mycket väl vad som ligger bakom denna insinuation. Herr Sävström vill insinuera någon ovilja mot själva nykterhetssaken som sådan; och vill herr Sävström sätta likhetstecken mellan nykterhetssaken och de rörelser, som hava den officiella nykterhetsetiketten, så kan jag kanske ge honom i viss mån rätt, ty vissa av dessa rörelser och organisationer och vissa av dem som stå i spetsen för dessa organisationer, hava sannerligen vid många tillfällen gjort sig förtjänta av en viss kritisk granskning av sin politik och av sina förehavanden.

Jag ber att få alldeles bestämt protestera emot varje beskyllning, som innebär, att det skulle vara någon slags motvilja mot att främja arbete, ägnat att tjäna till en ökad nykterhet bland vårt folk, som dikterat min reservation vid förevarande utskottsbetänkande. Jag ber än en gång att få understryka, att det kanske kan krävas ett visst avståndstagande från den officiella och moderna nykterhetspolitik, som har lyckats göra sig så pass bred och gällande och förskaffa sig ett så pass stort gehör hos en hel del grupper och så pass stort inflytande, då det gällt politiskt arbete, att många, som privatim säga och innerst inne tänka, att det kan behövas en reaktion mot det inflytandet, mot den byråkrati, som på det området gjort sig gällande, likväl säga det bara tyst och stilla, därför att de icke vilja utsätta sig för det nedrackande — ursäktat att jag använder ett så vulgärt uttryck — som blir följden av ett sådant ståndpunktstagande i en del av den press, som står herrarna nära, och i den agitation, som sedan drives vid skilda tillfällen. Jag för min del vågar taga risken. Jag har sagt öppet och ärligt ifrån, att jag vill för min del bidra, så långt mig möjligt är, till det som verkligen kan gagna ökad nykterhetsverksamhet bland vårt folk, men mot den humbug, som i detta fall på så många håll gör sig bred och gällande, inlägger jag min gensaga, och jag kommer, så länge jag har tillfälle att något säga i denna kammare, också att

rikta mig mot de utslag av denna rörelse, jag finner för denna verksamhet icke gagnande.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

*Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.*

(Forts.)

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord! Herr Norman säger, att hans uppträdande icke är dikterat av någon slags ovilja mot verkliga och sunda nykterhetssträvanden. Herr Norman får nog förlåta, att man säger, att hans uppträdande här är sådant, att man har anledning betvivla, att han talar riktigt sanning, när han nu uttalar sig på detta sätt. Herr Norman yttrade sig i en så insinuant ton, att man har skäl betvivla, att den ståndpunkt han intagit är dikterad av något som helst verkligt och djupgående intresse för vårt folks nykterhet. Man kan ju hysa olika uppfattningar om de vägar, som skola leda till målet: verklig folknykterhet; men nog får man med något mera allvar tala om den djupt sedliga fråga, som folknykterheten dock utgör, än herr Norman gjort, om man skall begära, att ens uttalanden skola mötas med verklig respekt.

Herr Gustafson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke förlänga debatten med många ord, men eftersom man från flera håll tagit i så skarpt mot herr Norman, vill jag begagna tillfället att understryka vad han sagt och samtidigt på nytt betona, att det finns ingen fråga i politiken, där så mycket humbug är med i spelet som just i nykterhetsfrågan. Man har sett exempel därpå även i dag.

Jag tror verkligen, att det finns rim och reson i deras yrkanden, som göra gällande, att när man, samtidigt som man i riksdagen på alla möjliga punkter prutar och prutar, snålar på löner etc., i utskottet går på den linjen, att man vill höja detta anslag med 28,000 kronor, så är det därför, att de synpunkter det här gäller ha så många representanter. Är det icke anledningen; och är det verkligen sakliga skäl, som motivera att i tider som dessa, med fallande priser och fallande löner, höja ett anslag på sätt här föreslagits?

Jag tillåter mig, herr talman, att kort och gott yrka bifall till reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag tror inte, att någon misstänker mig för att i alltför hög grad vara extrem nykterhetsvän. Jag vill emellertid säga ifrån gentemot herr Norman och gentemot den siste ärade talaren, att här är det i de flesta fall fråga om saker, som — det kunna herrarna finna på sidan 18 i det förevarande betänkandet — avse främjande av studie- och ungdomsverksamhet. Det är vad som det här huvudsakligen gäller att understödja.

Jag har sagt för många år sedan, innan jag ännu själv börjat taga ett glas, att jag anser förbudspolitikerna i och för sig vara oriktig, och att man måste komma till den ståndpunkten, att det skulle vara tillåtet för var och en att förtära vad han ville, men att han skulle handskas med dryckerna så, att han ej behövde göra sig själv eller

Ang.
anslag för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

andra människor illa, moraliskt eller i annat avseende. Det är här meningen att lära ungdomen att tänka själv. Jag är livligt övertygad om, att de pennigar äro väl använda, som läggas ned på fostran och ungdomsverksamhet. Det är anledningen, herr Gustafson i Stockholm, till att jag gått med på utskottets förslag. Jag har icke alls gjort det därför att det är så och så många nykterhetsvänner av olika kaliber, som sitta i andra kammaren.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till statsutskottets förslag.

Herr O l s s o n i Mora: Herr talman! Bara ett par ord! Den kände nykterhetsvännen herr Norman i Läckeby yttrade med instämmande av den ännu mera kände nykterhetsvännen herr Gustafson i Stockholm, att humbugen gör sig så brett gällande i den nu förevarande frågan. Jag ber att få instämma. Och för att så livligt som möjligt protestera mot denna humbug anhåller jag att få yrka bifall till *utskottets* hemställan.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag har hittills under min 30-åriga riksdagsmannabana icke yttrat mig i någon nykterhetsfråga. Och jag trodde inte heller, att det spörsmål, varom fråga är, skulle kunna anses såsom en sådan. Det gäller ju här ingenting annat än att upplysa folket om det skadliga i att förtära rusdrycker till övermått. I arbetet härför synes det mig, att herr Norman och herr Gustafson i Stockholm och jag skulle kunna vara eniga. Vi böra inte blåsa upp någon strid i nykterhetsfrågan om denna sak. Kunna vi genom upplysningsarbete hindra folket att falla för dryckenskapslasten, så böra vi göra det, och vi böra inte låta vår nykterhetsvänlighet eller antinykterhetsvänlighet förestava vårt beslut därvidlag.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till hospitals underhåll jämte en i ämnet väckt motion;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående uppförande av ett hospital vid Hälsingborg;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1921 under femte huvudtiteln gjorda framställning

angående uppförande av nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till driftkostnader vid folksanatorierna; och

nr 182, i anledning av väckt motion angående i visst avseende förändrade grunder i fråga om dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 8.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets memorial, nr 183, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för barnmorskeundervisningen.

Ang. barnmorskeundervisningen.

I en den 4 februari 1921 dagtecknad proposition, nr 65, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels höja det under rubriken »Barnmorskeundervisningen och barnbördshuset» upptagna ordinarie anslag med 34,023 kronor, varigenom samma anslag, nu 38,680 kronor, komme att uppgå till 72,703 kronor;

dels å tilläggsstat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 3,000 kronor, därav 500 kronor till vardera barnmorskeläroanstalten för anskaffande och vidmakthållande av undervisningsmateriel samt 2,000 kronor till fullständigande av den till barnmorskeläroanstalten i Göteborg hörande lärosalens möblering och utrustning m. m.;

dels ock till anordnande av repetitionskurser för barnmorskor å extra stat för år 1922 bevilja ett förslagsanslag, högst, 15,500 kronor.

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft dels två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Rogberg*, nr 164, och den andra inom andra kammaren av herr *Block*, nr 258, vari hemställt, att riksdagen vid meddelande av anslag för barnmorskeundervisningen enligt Kungl. Maj:ts proposition måtte beträffande lärotidens längd uttala sig för att densamma måtte ökas från ett år till ett och ett halvt år i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna två år, dels ock en inom andra kammaren av herrar *Kaijser* och *Gustafson* i Kasenberg väckt motion, nr 259, vari föreslagits,

att riksdagen måtte bevilja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till barnmorskeundervisningen; samt

att riksdagen måtte uttala den önskan, att i en blivande ny stadga för barnmorskeundervisningen måtte föreskrivas, att för

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

inträde vid statens undervisningsanstalter för barnmorskor skulle fordras dels fullständigt genomgången folkskolekurs, dels en mindre, genomgången godkänd provkurs, att denna provtjänstgöring skulle såvitt möjligt äga rum omedelbart före den ordinarie kursens början, samt att utbildningskursens längd, provtjänstgöring och kursen i spädbarnsvård inberäknad, ej måtte överstiga 1 ½ år.

Uti sitt i anledning av berörda proposition avgivna utlåtande, nr 37, hade utskottet, som beträffande fordringarna för inträde vid statens undervisningsanstalter för barnmorskor samt i fråga om längden av utbildningskurserna anslutit sig till den av departementschefen i dessa frågor uttalade mening, hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts i förevarande proposition gjorda anslagsäskanden samt förklara, att de i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört.

Vid behandlingen av detta utlåtande hade första kammaren bifallit vad utskottet sålunda hemställt, under det att andra kammaren bifallit den av herrar Kaijser och Gustafson i Kasenberg i ämnet väckta motionen.

I ändamål att sammanjämka de sålunda skiljaktiga besluten hemställde nu utskottet i föreliggande memorial, att kamrarna måtte godkänna följande yttrande och förslag rörande Kungl. Maj:ts förevarande framställning:

»Det förslag till reformering av nu gällande bestämmelser rörande utbildning av barnmorskor, Kungl. Maj:t framlagt, har utskottet funnit sig kunna i huvudsak förorda.

I likhet med departementschefen anser utskottet sålunda, att det nuvarande omständliga förfaringssättet vid barnmorskeelevernas antagande bör kunna i väsentlig mån förenklas, och synes det utskottet vara ur praktisk synpunkt lämpligast, att antagandet i fråga överflyttas från medicinalstyrelsen till vederbörande lärare vid läroanstalt, där barnmorskeundervisning bedrives. Det synes utskottet ock uppenbart, att ett gott urval av elever icke utan svårighet kan komma till stånd, därest icke aspiranterna erhålla tillfälle till provtjänstgöring, på sätt redan med tillfredsställande resultat äger rum i fråga om sjuksköterskor. Att denna provtjänstgöring kommer att förläggas omedelbart före den egentliga kursens början, anser utskottet vara självfallet.

Vad härefter angår inträdesfordringarna till de kurser, varom nu är fråga, har utskottet emellertid funnit sig icke kunna ansluta sig till vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit, utan har utskottet i likhet med motionärerna Kaijser och Gustafson ansett, att fullständigt genomgången folkskolekurs bör vara tillräcklig för inträde till berörda kurser.

I fråga om längden av den utbildningskurs, som för utbildande av fullt kompetenta barnmorskor bör vara föreskriven såsom minimum, hava olika meningar förekommit. Dels har det

sålunda framhållits, att utbildningstiden icke må sättas lägre än två år dels har ock gjorts gällande, att samma tid icke må överstiga ett och ett halvt år.

Vid det övervägande, utskottet ägnat denna fråga, har utskottet ansett de starkaste skälen tala för, att utbildningstiden sättes till två år, däri dock inberäknad den tid, som åtgår för provtjänstgöring och kursen i spädbarnsvård. Med allt beaktande av, att studietiden och de därmed för eleverna förenade kostnaderna icke ökas utöver vad som i sådant hänseende är oundgängligen nödvändigt, måste det nämligen anses vara en angelägenhet av största vikt, att barnmorskorna, vilkas verksamhet, särskilt då de äro anställda såsom distriktsbarnmorskor på landet, ofta är av självständig art, erhålla en så fullgod utbildning som möjligt. I praktiskt och organisatoriskt hänseende måste ock, på sätt departementschefen uttalat, en tvåårig utbildningstid äga avsevärda fördelar framför en kurs på ett och ett halvt år. En svår olägenhet ur undervisningssynpunkt med kurser av sistnämnda slag är sålunda, enligt vad som framhålles av medicinalstyrelsen, att kurserna måste börja på olika tider olika år i perioder av tre år, så mycket mera som ständigt tvenne kurser, en äldre och en yngre, skola vara i gång, vilket är för sjukvården å anstalterna erforderligt. På sätt departementschefen framhållit avlägsnas denna olägenhet genom utbildningstidens bestämmande till två år.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt i föreliggande proposition föreslagit angående ändringar i den nu gällande kursplanen för barnmorskeundervisningen, i fråga om repetitionskurser för barnmorskor samt rörande anslag till barnmorskeläroanstalterna har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må

a) höja det under rubriken »Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen» upptagna ordinarie anslag med 34,023 kronor, varigenom samma anslag, nu 38,680 kronor, kommer att uppgå till 72,703 kronor;

b) å tilläggsstat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 3,000 kronor, därav 500 kronor till vardera barnmorskeläroanstalten för anskaffande och vidmakthållande av undervisningsmateriel samt 2,000 kronor till fullständigande av den till barnmorskeläroanstalten i Göteborg hörande lärosalens möblering och utrustning m. m.;

c) till anordnande av repetitionskurser för barnmorskor å extra stat för år 1922 bevilja ett förslagsanslag, högst, 15,500 kronor;

d) förklara, att herrar Rogbergs och Blocks samt Kaijsers och Gustafsons ovanberörda motioner må anses besvarade genom vad utskottet ovan anförte.»

Vid memorialet var emellertid fogad reservation av herr *Wiklund*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att kamrarna måtte godkänna följande yttrande och förslag rörande Kungl. Maj:ts förevarande framställning:

Ang. barnmorskeundervisningen.
(Forts.)

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

»Det förslag till — — — vara självfallet.

Vad härefter angår inträdesfordringarna till de kurser, varom nu är fråga, har utskottet funnit det av medicinalstyrelsen framlagda och av departementschefen förordade förslaget härutinnan lämpligt avvägt. Mot motionärerna Kaijzers och Gustafsons mening att fullständigt genomgången folkskolekurs samt en mindre provkurs skulle vara fullt tillräckligt att sätta eleven i stånd att under den härför avsedda tiden tillägna sig de kunskaper, som måste krävas av en barnmorska, står barnmorskelärarnas och barnmorskornas erfarenhet om motsatsen. Det må ock förtjäna framhållas, hurusom för ett flertal elever en avsevärd tidrymd förlupit mellan folkskolekursens avslutande och tidpunkten för inträdet vid barnmorskeläroanstalt, och att sålunda dessa skolkunskaper delvis förflyktigats. Utskottet, som på grund av ovan angivna skäl icke kan biträda motionärernas hemställan, får sålunda, särskilt med hänsyn till det sätt, varpå inhämtandet av det erforderliga måttet av kunskaper enligt propositionen underlättas, tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag härutinnan.

I fråga om längden av den utbildningskurs, som för utbildande av fullt kompetenta barnmorskor bör vara föreskriven såsom minimum, hava olika meningar förekommit. Dels har det sålunda gjorts gällande, att utbildningstiden icke må sättas lägre än två år, dels har ock framhållits, att samma tid icke må överstiga ett och ett halvt år.

Vid det övervägande, utskottet ägnat denna fråga, har utskottet ansett de starkaste skälen tala för, att utbildningstiden sättes till ett och ett halvt år, däri dock ej inberäknad den tid, som åtgår för provtjänstgöring och kursen i spädbarnsvård.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt — — — genom vad utskottet ovan anfört.»

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Wiklund: Herr talman! Jag har för min del icke kunnat godtaga det föreliggande sammanjämningsförslaget. Såsom herrarna erinra sig, gällde striden inom kamrarna egentligen utbildningstidens längd för barnmorskorna, medan övriga till ärendet hörande frågor, såsom skärpta inträdesfordringar m. m., voro av allenast sekundär betydelse. Kamrarnas beslut skilja sig nu från varandra dels beträffande inträdesfordringarna till kurserna för utbildande av barnmorskor och dels beträffande längden av den utbildningskurs, som för utbildande av barnmorskor bör vara föreskriven. Första kammaren har nämligen beslutat en utbildningstid av två år jämte skärpta inträdesfordringar m. m., medan andra kammaren beslutat en utbildningstid av allenast ett och ett halvt år, varjämte de nuvarande inträdesfordringarna skulle bibehållas. Nu har utskottet sammanjämkat de olika besluten så, att andra kammaren skulle gå med på första kammarens beslut om en utbildningstid av två år, medan första kammaren skulle frånträda sitt beslut om skärpta inträdesfordringar m. m.

Detta kan jag icke finna vara en rättvis sammanjämkning. Såsom framgår av den vid utskottets betänkande fogade reservationen, har jag inom utskottet liksom även på avdelningen framställt ett annat sammanjämkningsförslag, vilket innebär, att utbildningstiden skulle sättas till ett och ett halvt år i enlighet med andra kammarens beslut och att första kammaren skulle få behålla de skärpta inträdesfordringarna m. m. Nu medger jag visserligen, att icke heller detta förslag till sammanjämkning är fullt rättvist, ty det är icke möjligt att sammanjämkna de olika besluten på ett rättvist sätt. Men då utskottet säger, att dess förslag är lämpligt, så vågar jag påstå, att det förslag, jag framställt, är ännu lämpligare, ity att det avser att utsträcka utbildningstiden med allenast ett halvt år, vilket för närvarande torde få anses vara ett tillräckligt stort steg.

Man har gjort jämförelse med den utbildningstid, som är gällande för sjuksköterskorna, och ansett ett bestämmande av utbildningstiden för barnmorskorna till ett och ett halvt år icke stå i god överensstämmelse med den ståndpunkt, som statsmakterna intagit till frågan om sjuksköterskornas utbildningstid. Jag vill däremot göra gällande, att sjuksköterskorna behöva en långt mera allsidig utbildning och att en jämförelse härutinnan icke håller streck. Dessutom vill jag erinra därom, att efter det utbildningstiden för sjuksköterskorna ökats, beräknade medicinalstyrelsen ett antal av 60 sökande för genomgående av en första sjuksköterskekurs, anordnade en sådan för 30 sökande och erhöll 16 sökande. Så torde det även komma att gå med de sökande för utbildning till barnmorskor, om utbildningstiden ökas till två år. Och säkert är, att det kommer att medföra ökade kostnader.

Det är emellertid icke möjligt att här i kammaren yrka bifall till den reservation, som finnes vidfogad utskottsbetänkandet, när ett sammanjämkningsförslag ju skall antingen återremitteras, bifallas eller avslås. Då någon återremiss ej kan komma i fråga vid denna tid på riksdagen, så skall jag nu inte heller göra något yrkande därom utan i stället, herr talman, be att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr B l o c k: Herr talman! Jag anser, att det är minst sagt tveivelaktigt, om utskottet har behandlat denna fråga formellt riktigt. Men då jag såsom ny riksdagsman är tämligen oerfaren i riksdagsarbetets rätt komplicerade maskineri, skall jag inte inlåta mig på någon kritik i det avseendet — det få de äldre riksdagsledamöterna hellre göra — utan jag skall hålla mig till det reella.

Såsom den föregående ärade talaren nämnde, beslöt kammaren här för två månader sedan med avsevärd majoritet att uttala en önskan, att barnmorskelevernas utbildningstid skulle ökas till 1 $\frac{1}{2}$ år och ej till 2 år, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag anser, att kammaren bör vidhålla detta, ty det är alltför stor risk, om man går på den längre utbildningstiden. Vi äro ju ense om, att vi skola utöka undervisningstiden för barnmorskorna. Men det är ingen som vet, huru mycket det är nödvändigt att öka denna undervisningstid. Då anser jag, att det är synnerligen viktigt att gå försiktigt

Ang. barnmorskeundervisningen.

(Forts.)

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

till väga. Och utökar man den allmänna kursen från 9 månader till 15 månader, då anser jag det vara ett så stort steg, att man kan nöja sig med det. Skulle det visa sig, att det behövs ytterligare utökning, så förklarar jag för min del, att jag är lika villig att då tala för och arbeta för, att undervisningstiden måtte ytterligare utökas, såvida jag är i tillfälle att göra det.

Det har, som den förste ärade talaren nämnde, gjorts en jämförelse med sjuksköterskorna. Jag anser det ganska olyckligt att göra denna jämförelse. Det har redan visat sig, att kurserna för distriktsköterskor icke få elever, och jag har från vederbörande inom medicinalstyrelsen fått den upplysningen, att det är alldeles nödvändigt att lägga om denna undervisning, därför att som den nu är blir den alltför kostbar för eleverna. Och det går icke nu att minska på utbildningstiden, utan i stället får man gå den vägen att från det allmänna begära pekuniära uppoffringar för att kunna hålla kurserna i gång. Jag tror det vore mycket oklokt av riksdagen att nu fatta ett beslut om barnmorskeutbildningen, som givetvis skulle verka på samma sätt.

Men sedan har det sagts, att från barnmorskorna uttalats en enhällig önskan att få denna utbildning på två år. Jag har sökt taga reda på, hurudan stämningen bland barnmorskorna är, och då har jag fått veta, att t. o. m. barnmorskorna här i Stockholm och i Göteborg äro mycket svåra att få med på de repetitionskurser, som staten kostnadsfritt anordnar, utan vederbörande läkare tyckas få tvinga dem därtill. Det tycks ju tyda på, att både den ena och den andra anser sig ha fått tillräcklig utbildning. Det är de barnmorskor, som skola komma efter dem, som skola ha denna tunga börda sedan.

Men om vi här göra det för dyrbart, vilka är det då, som först bli borta? Naturligtvis är det flickorna från landsbygden. Nu är det mycket ofta det förhållandet, att en flicka för att kunna gå igenom barnmorskekurs måste låna antingen av kommunen eller av enskilda. Hittills har kursen kostat c:a 2,000 kronor. Ökas den till det dubbla, får man väl räkna med 4,000 kronor. Jag får säga, att det är ganska mycket pengar. Hittills ha dessa elever haft mycket svårt att låna de 2,000 kronorna, och de få naturligtvis ännu svårare att låna de 4,000 kronorna. Följden blir således, att knappast några landsbygdsflickor få vi med — och det är dem vi behöva få med — utan det blir sannolikt mest flickor från Stockholm och Göteborg, som gå igenom dessa kurser. Det kan ju hända, att en och annan av dem känner stor entusiasm för yrket och går ut på landsbygden, men de finna säkerligen ganska snart, att de icke passa där, och bevinga sig tillbaka till städerna igen.

Jag kan icke förstå annat, än att i dessa tider, då det gäller att spara, man får se till, att vi spara med de enskildas såväl pengar som tid och icke slösa därmed.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Gustafson i Kasenberg: Herr talman, mina herrar! Man blir något förvånad över den i detta utskottsutlåtande föreslag-

na sammanjämkningen. Man hade tänkt sig, att utskottet skulle ha tagit mera hänsyn till vad andra kammaren beslutat i denna fråga, då här var en så pass stark majoritet för en utbildningstid av 1½ år. Medicinalrådet Block har ju talat så mycket om denna sak, att jag skall försöka inskränka mig till det minsta möjliga.

Jag tänker just på landsbygden och huru vi skola kunna tänka oss att få några barnmorskor där, om det skall bli en så dyr utbildning som här ifrågasättes. För övrigt skulle det härigenom bli dyrt att anskaffa och underhålla en barnmorska, en sak, som vi från landsbygden även måste tänka på. Och jag kan icke tro, att någon här i denna kammare, som representerar landsbygden och känner ansvar för dess förhållanden, kan vara med om att tillstyrka det förslag, utskottet kommit till. Som medicinalrådet Block framhöll, blir det inga flickor från landsbygden, som undergå denna utbildning, och ingen kan väl gärna tänka sig, att våra stadsflickor vilja bosätta sig i skogsbygderna och där taga en tjänst, som i vissa fall är ganska besvärlig och ansträngande.

Nu har utskottet talat om, att sjuksköterskorna ha så lång utbildning. I det avseendet har ju medicinalrådet Block framhållit, att detta förhållande icke varit så lyckligt, utan att det behöver ändras. Under sådana förhållanden anser jag det ganska olyckligt, om kammaren skulle besluta om denna längre utbildning.

Jag skall därför be, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr J a n s s o n i Falun: Herr talman! Herr Wiklund sade i sitt anförande, att det här var ingen rättvis sammanjämkning. Det kan jag mycket väl hålla med herr Wiklund om. Men hur skall man få en rättvis sammanjämkning i en sådan här fråga? Det har varit för mig synnerligen svårt att kunna utfinna något sätt, varigenom man kunde få en rättvis sammanjämkning. Då har utskottet ansett det vara lämpligt att få fram en sådan sammanjämkning, som gagnar saken bäst, och jag tror, att den föreliggande sammanjämkningen just är av natur att gagna den sak, den syftar till att gagna, på allra bästa sätt.

Det har vidare sagts här, att landsbygdens flickor icke skulle kunna besöka dessa sjukhus och undergå den här kursen, därför att kursen är för lång — det var herr Block, som sade det — utan det skulle endast bli flickor från Stockholm och Göteborg. Ja, hur ligger nu herr Blocks eget förslag? Jo, det ligger på det sättet, att för att vinna inträde i dessa kurser fordras rätt så stor förkunskap, och för att få denna förkunskap måste flickorna på landsbygden undergå vissa preparandakurser, ungefär som för inträde vid våra folkskoleseminarier. Och då frågar jag: vilket blir billigast att kosta på sig en tre månaders kurs eller att ligga vid anstalten utan att i förtid behöva bekosta sig denna rent teoretiska utbildningskurs? Jag tror för min del, att i fråga om att kunna vinna elever möter det lika stora svårigheter med herr Blocks förslag som med det förslag, som från utskottets sida förordats.

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.

(Forts.)

Herr Block nämnde, att Stockholms barnmorskor skulle ha uttalat eller åtminstone visat synnerligen stor obenägenhet att bevista dessa repetitionskurser. Ja, det kan jag icke yttra mig om. Men vi ha i avdelningen haft meddelande från det barnmorskemöte, som nyligen hållits i Göteborg, och på det mötet ha dess deltagare enhälligt uttalat sig för en utbildning i enlighet med vad statsutskottet tidigare har föreslagit. Och när de sedan fått kunskap om det sammanjämningsförslag, som här föreligger, så ha de för sitt vidkommande uttalat sin stora tillfredsställelse, om den här saken skulle kunna ordnas såsom här är föreslaget. När de, som saken närmast gäller, ha uttalat sina sympatier för förslaget, då kan jag icke förstå, att andra kamamren för sin del kan ha några rimliga skäl att avslå utskottets förslag.

Jag tror mig även kunna påstå, att det finns olika meningar inom medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsens chef har för avdelningsordföranden uttalat sin fulla anslutning till det föreliggande förslaget. Sålunda förefaller det mig, att medicinalstyrelsen icke heller för sitt vidkommande är så enig i fråga om den här utbildningstiden. Och jag skall icke nu upprepa vad jag tidigare sagt om andra auktoriteter på området.

Därför förefaller det mig, att de starkare skälen tala för utskottets förslag. Första kammaren har tidigare bifallit det nu föreliggande sammanjämningsförslaget. Om andra kammaren avslår det, blir följdén, att frågan faller, och då dröjer det åtminstone ett år, innan den kommer upp på nytt, och ytterligare ett år, innan saken kommer till tillämpning.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hederstierna: Det var med mycket stor nyfikenhet, som jag åhörde den talarens yttrande, som nu skulle försvara statsutskottets förslag. Jag vågade nämligen från början misstänka, att statsutskottet här med förlov sagt begått en blunder. Och jag har genom det yttrande, som här blivit fallt till försvar för utskottets ståndpunkt, fått denna misstanke bekräftad. Här ha vi icke alls att göra med, huru frågan ligger realiteter, om det skall vara tvåårig kurs för barnmorskorna eller icke, utan vi skola endast bedöma huru de båda kammarsbesluten formellt ligga. Det finns därjämte inga villkor uppställda för, huru anslaget skall utgå, utan det enda, som skiljer de båda kamrarna åt är motiveringen. I det ena fallet, när det gäller första kammarens beslut, säges det, att man vill ha tvåårig kurs för barnmorskorna och skarpare inträdesfordringar. I denna kammare vill man ha i regel en utbildningstid av 1½-årig kurs. Men detta står bara i motiveringen, och jag vet mig aldrig ha varit med om i riksdagen, att man, när klämmarna äro lika, börjat sammanjämka motiveringen, utan det vanliga är, och det har alltid iakttagits, att motiveringen i dylika fall faller bort. Riksdagsbeslutet kommer då bara att innehålla de i kamrarna beslutade klämmarna, som här äro lika, och sedan får Kungl. Maj:t själv besluta, huru Kungl. Maj:t ämnar behandla dessa anslag. Det har emellertid även realiter

en stor betydelse. Ty om Kungl. Maj:t bara får klämman, så får Kungl. Maj:t sedermera bedöma själv, vad den ena kammaren har ansett och vad den andra har ansett. Kommer man däremot med en sammanjämkning, som båda kamrarna gått med på, så är Kungl. Maj:t faktiskt bunden att gå till väga på ett visst sätt, vilket denna kammare icke vill ha i det ena och den andra icke vill ha i det andra avseendet. Det blir således även reellt en stor skillnad. Det är en bestämd avvikelse från gammal riksdagspraxis, som här ifrågasättes, och i realiteten förvillar det Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t skall fatta beslut.

Huru går det nu, om — såsom jag förmodar och hoppas — andra kammaren avslår denna sammanjämkning? Såvitt jag förstår återstår för statsutskottet ingenting annat än att göra vad statsutskottet skulle ha gjort från början, d. v. s. taga bort motiveringen. Och statsutskottet kan icke blunda för, att båda kamrarna fattat samma beslut i klämmarna. Det enda statsutskottet har att göra, om vi nu avslå sammanjämkningsförslaget, är således att låta motiveringen falla bort; det enda, som då står kvar, är klämmarna, som äro samstämmade.

Med denna åsikt, herr talman, ber jag få yrka avslag å sammanjämkningsförslaget.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har en gång förut under denna riksdag framhållit nödvändigheten av, att när man framställer yrkanden, som i realiteten innebära olika utgiftsbelopp, man också i klämmarna föreslår olika utgiftsbelopp. Följaktligen är själva den yttersta anledningen till, att detta ärende ligger i ett så ohjälpligt tilltrasslat skick, som det nu gör, det förhållandet, att de, som här i kammaren framställde ett yrkande, som innebar en utbildningstid av 1 ½ år i stället för 2 år, ha försummat att föreslå ett lägre anslagsbelopp i klämman för att därigenom bereda kammaren tillfälle att få ett annat beslut i klämman än det, som fattats i första kammaren. Där ligger grunden. Jag har en gång förut påpekat detta, och om man icke i riksdagen giver akt härför, kommer man i dessa svårigheter, som följa med, att riksdagen fattar likalydande beslut i klämmarna, men i realiteten, med hänsyn till beslutet i övrigt, tänker sig olika vägar.

Nu är emellertid denna oriktighet skedd, och frågan är, huru statsutskottet skall förfara i ett sådant fall som detta. Jag har den uppfattningen, att statsutskottet här måst försöka en sammanjämkning, därför att denna kammares beslut innebar icke bara bifall till själva utgiftsposten, som var lika med första kammarens, utan kammaren fogade också därtill vissa uttalanden. Och i olikhet mot herr Hedersstierna tror jag mig kunna uttala, att det har förekommit här under den tid jag varit i riksdagen fall — låt vara ytterligt enstaka — då sammanjämkning skett beträffande motiveringarna. Om mitt minne icke sviker mig, skedde det 1909 vid det tillfälle, när de kommunala mellanskolorna inrättades. Då skedde här en sammanjämkning beträffande motiveringen mellan olika beslut i en ren an-

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

slagsfråga. Emellertid är det ytterst vanskligt att göra det, och jag medger, att det är ytterst ovanligt. Men statsutskottet har enligt min uppfattning här måst framlägga ett sammanjämningsmemorial.

Vad jag däremot vid prövning av detta finner anmärkningsvärt hos statsutskottet är, att, såvitt jag finner, det icke är ett mot andra kammaren lojalt sammanjämningsförslag, som nu är framlagt. Ty kamrarnas uppfattning skilde sig i två avseenden. Det ena var beträffande inträdesfordringarna, och det andra beträffande lärotidens längd. Av debatten här i kammaren framgick, att hela tyngdpunkten låg på frågan om lärotidens längd, och den majoritet, med vilken detta beslut fattades här, borde ha klargjort för statsutskottet, att det lojala i ett sammanjämningsförslag här hade varit att föreslå en sammanjämkning på den linjen, att man gått på 1 1/2 års utbildningstid och de av Kungl. Maj:t föreslagna inträdesfordringarna, alltså den linje, herr Wiklund i sin reservation framfört. Och när jag hörde herr Jansson i Falun utveckla sin uppfattning, så förstår jag mycket väl, att statsutskottet kommit med en sådan sakligt, efter min uppfattning, oriktig sammanjämkning. Ty han ansåg tydligen, att statsutskottet hade att ingå på en realprövning, en prövning av vilket som var det sakligt riktigaste, medan statsutskottet enligt min mening bort söka komma med ett lojalt sammanjämningsförslag, som kunde gå igenom i bägge kamrarna.

Jag har velat göra detta uttalande, och jag tror det är riktigt, att kammaren avslår detta förslag. Det hade varit riktigast att återremittera det, om icke första kammaren redan fattat beslut och bifallit det. Men eftersom den vägen nu bara är en formalitet, har kammaren endast att avslå förslaget, ifall man anser, att man bör kräva av utskottet ett lojalt sammanjämningsförslag. Följden av detta kan enligt min uppfattning endast bli, att statsutskottet måste taga upp ärendet till förnyad behandling. Det är ytterst svårt, därför att fallet icke förekommit tidigare. Men antingen har statsutskottet att göra som herr Hederstierna antydde, låta utgiftssumman gå utan motivering eller framlägga ett nytt sammanjämningsmemorial, som kan bli bifallet av bägge kamrarna. Ytterst är det motionärerna och de, som framställde yrkande här, samt kammaren, när den tog detta yrkande, som försatt statsutskottet och riksdagen i dessa svårigheter, och jag skulle vilja hemställa med hänsyn till allt det trassel, som här uppstått, om icke de, som framställa yrkande i dylika fall, också skulle vilja göra yrkande om ändring i anslagsbe-
loppet, ty då blir det klara linjer och då uppstå icke några svårigheter, huruvida gemensam votering skall företagas eller ej.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Herr Rydén har till full evidens klarlagt, att denna fråga är synnerligen invecklad, och han har också, såvitt jag kan finna, fullkomligt mördande nedgjort herr Hederstiernas strängt formalistiska uppfattning i denna fråga. Men då herr Rydén säger, att statsutskottet icke varit lojalt mot andra kammaren och att den debatt, som ägde rum i andra kam-

maren, borde ha varit vägledande för statsutskottet, så att där borde ha blivit en annan sammanjämkning, så vill jag fråga: huru var då läget i andra kammaren? Jag ber att få erinra om, att det var både kortare kurser och lägre inträdesfordringar, som utgjorde ledmotivet ifrån deras sida, som ville hava ett annat resultat än det, utskottet kommit till. Här har utskottet — i förvisning om, att herr Gustafson i Kasenberg har rätt åtminstone så till vida — ansett det lämpligt, att landbygdens flickor också få tillfälle att utbilda sig för denna verksamhet, därför att de bäst lämpa sig för landsbygdens förhållanden, och då menar jag det varit tillräckligt för statsutskottet att göra, som statsutskottet i detta fall gjort, nämligen att ha tagit sikte på den synpunkten, att det bör vara nog med vanlig folkskoleutbildning för tillträde till dessa kurser. Och jag vill hemställa till kammarens ledamöter, om det icke förhåller sig på det sättet, att där var kärnpunkten. Man ansåg det vara ett dubbelarbete för eleverna att först genomgå en preparandakurs eller också skaffa sig annan utbildning för att vara säkra på att bli antagna vid inträdesprövnin- gen. Jag tror vi kunna se saken på det sättet också. Och gör man det, så vågar jag säga, att denna sammanjämkning är minst lika förnuftig, om icke mycket förnuftigare än herr Wiklunds förslag.

Då första kammaren redan antagit utskottets förslag och man icke kan säga, vad det blir för resultat, om andra kammaren avslår den sammanjämkning utskottet föreslagit, så tror jag, att kammaren i det här fallet gör klokt i att bifalla utskottets hemställan. I den förvisningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den- samma.

Jag skulle kanske kunna tillägga också en annan sak, och det är den, att herr Block, som är en erkänt kunnig man, kunde använda sin lika erkända envishet på ett bättre sätt än att här söka hålla på den uppfattning, han hade i debatten, och totalt frånse, att det här gäller en sammanjämkning mellan två olika beslut.

Herr B l o c k: Det är endast några upplysningar, som jag skall be att få lämna i avseende å hur frågan om anslagskravet ställer sig beträffande Kungl. Maj:ts uppfattning och motionärernas. Det förhåller sig så, att det behöves ingen ändring i fråga om anslagen, utan de bli precis lika i båda fallen. Det behöve således icke från vår sida göras något yrkande om ändring beträffande anslagen.

Vad sedan angår de högre fordringar, som man skulle ställa på de inträdessökande, så vill jag påpeka, att andra kammarens beslut var att göra ett uttalande om, att man icke skulle ställa de större fordringarna, utan de mindre fordringarna.

Beträffande sedan de häftiga angreppen mot mig är därpå egentligen icke mycket att svara. Vad särskilt angår herr Andersons i Råstock tal om min envishet, så skall jag slå det tillsammans med herr Janssons i Falun yttrande, att det här sammanjämknings- förslaget skulle ha förordats av — ja, jag vill icke nämna några namn — och säga, att medicinalstyrelsens beslut står fortfarande fast. Vi voro fyra, som deltog i detta ärendes behandling, och

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

ingen av dessa fyra har uttalat någon skiljaktig mening till protokollet och medicinalstyrelsens framställning äger fortfarande gällande kraft.

Herr J a n s s o n i Falun: Herr talman! Jag skulle endast vilja säga herr Rydén, att det är rätt så svårt att få någon riktig sammanjämkning här. Men jag ber att få påpeka, att det ingår även i sammanjämningsförslaget, att den provmånad, som eleverna skulle ha i anstalterna, skulle ingå i dessa två år. Jag menar, att det också är ett plus för andra kammarens ståndpunkt. Vidare ber jag också att få påpeka, att spädbarnsvården ingår i dessa två år. Sålunda blir det faktiskt en minskning i den definitiva utbildningstiden, och jag kan icke förstå, att sammanjämkningen hade blivit bättre, om första kammaren hade fått göra medgivanden i fråga om andra kammaren i gengäld hade fått göra medgivanden i fråga om den högre inträdeskompetensen. Det förefaller mig vara mycket svårt att finna någon sammanjämkning, när man icke kan klyva detta halvår, som här skiljer, mitt itu. Det vågade vi icke göra, därför att vi fruktade för att det skulle ställa till trassel vid undervisningsanstalterna.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Statsutskottets vice ordförande frågade nyss, vad utskottet borde vidtaga därest andra kammaren avslår sammanjämningsförslaget. Svaret på den frågan är synnerligen enkelt. Båda kamrarna hava fattat samma beslut i fråga om klämman, men besluten hava skilts åt beträffande motiveringen. Då bortfaller enligt min mening motiveringen, och statsutskottet har, såvitt jag kan förstå, icke annat att göra än att som vanligt komma med ett förslag till skrivelse att godkännas av riksdagen, vilken skrivelse då bör innehålla kamrarnas beslut i fråga om klämman.

Herr E d é n: Herr talman! Jag har icke deltagit i detta ärendes realbehandling, då jag var hindrad att här närvara den kväll, det förekom här. Men jag kan gärna bekänna, att om jag varit här, skulle jag varit bland dem, som förordade bifall till det kungl. förslaget och avslag på motionerna. Det är möjligt, att denna min uppfattning något kommer att inverka på mitt sätt att se den nu föreliggande frågan. Men jag tror dock icke, att denna min sympati skall föra mig så vilse, att jag icke har rätt däri, att det finns verkliga skäl för statsutskottet att hava försökt en sammanjämkning rörande denna motivering. Det är ju skillnad på motiveringar och motiveringar för ett anslagsbeslut. Herr Rydén har nyss påpekat, att i denna motivering ligger vissa saker, som stå i direkt samband med frågan om själva anslaget, och att i själva verket sålunda även i motiveringen ligger, låt mig säga reala förutsättningar för användningen av anslaget. När så är förhållandet, kan jag icke finna annat, än att statsutskottet haft full rätt att här göra en sammanjämkning, för att nämligen till Kungl. Maj:t måtte lämnas

en ifrån hela riksdagen kommande motivering, som skulle innebära förutsättningarna för anslagets användning. Jag kan heller icke finna annat, än att statsutskottet har förfarit riktigt, när det tagit den ena kammarens beslut i den ena av de omstridda punkterna och den andra kammarens beslut i den andra och på så sätt åstadkommit sammanjämkning. Så mycket är visst, att ifall denna sammanjämkning avslås av andra kammaren, så kan icke resultatet bliva, vad herr Rydén ifrågasatte, nämligen att man skulle försöka med en annan sammanjämkning — det har då mig veterligen aldrig förekommit — utan resultatet blir då endast det, som herr Hederstierna och förste vice talmannen antyde, nämligen att riksdagens beslut om själva anslagsposten går in till Kungl. Maj:t utan motivering. I sådant fall har Kungl. Maj:t givetvis fria händer att använda anslaget, men jag kan icke finna annat, än att det vore lämpligt från riksdagens sida att försöka förena sig om förutsättningarna för detta anslags användning, och det kan endast ske, om man bifaller detta sammanjämkningsförslag.

Herr talman! Jag finner icke några formella hinder föreliggande för ett bifall till sammanjämkningsförslaget. Jag finner också starka realskäl tala för, att den uppfattning, som i detta förslag kommit fram, är den riktiga, och jag anhåller därför att få yrka bifall till sammanjämkningsförslaget.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag har endast velat för min del yrka bifall till statsutskottets förslag. Jag skall ärligen bekänna, att när Kungl. Maj:ts förslag förelåg, var jag knappast böjd för att gå med på det. Jag var mycket tveksam, ty jag tyckte, att det gick rätt så långt. Med de beslut, som kamrarna fattat, kan jag icke komma ifrån, att sammanjämkningen visserligen icke giver fullt ut, vad andra kammaren matematiskt skulle ha, men ändå är ganska resonlig. Även om det skulle vara så, att vid riktigt full proportionerlig rättvisa andra kammaren skulle ha något mer, än vad den fått, måste man betänka, att ett avslag på utskottets hemställan skulle, så vitt jag förstår, innebära, att det icke blir någon omorganisation av denna undervisning. Jag kan icke tänka mig, att Kungl. Maj:t, när meningarna inom de båda kamrarna äro så delade i denna fråga, kan utfärda bestämmelser, utan att frågan på nytt förelägges riksdagen. När det är så trängande behov att få en bättre barnmorskeundervisning än hittills, så tycker jag, att det skulle vara synnerligen oklokt av andra kammaren att icke nu gå med på förslaget.

Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, just därför att jag icke vill äventyra en reformering av barnmorskeundervisningen.

Herr Hederstierna: Herr talman! Mot herr Andersons i Råstock påstående, att jag blivit fullständigt nedgjord, vill jag säga, att det finner jag mig icke vara. Jag kan icke finna, att herr Andersons i Råstock starka ord betyda något nedgörande i och för

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

sig. Jag känner mig icke nedgjord av att herr Rydén sade, att han ville minnas, att han varit med om att sammanjämka motive-
ringar i enstaka fall. Han har emellertid icke fallet framme, och
är verkligen herr Rydén så fullkomligt säker på, att även i det fall,
som han åsyftade, det icke var någon skillnad mellan kamrarnas
beslut i fråga om klämman? Det händer mycket lätt, att man, när
även klämmarna skilja sig åt, också kan sammanjämka motiverin-
garna. Men att man rent av skulle sammanjämka blott motiverin-
garna, oaktat klämmarna äro lika, det vågar jag fortfarande hålla
för synnerligen osannolikt.

Mot herr Edén vill jag säga, att det är mycket farligt att här
gå med på att sammanjämka motiveringen, blott därför att i detta
speciella fall realskäl skulle föreligga. Hur skall utskottet kunna
avgöra, när det i den ena kammarens motivering föreligger ett real-
skäl och i den andras icke något realskäl? Det få vi väl ändå vara
överens om, att det vanliga i dylika fall är, att motiveringen faller
bort. Jag förstår, att herr Edén kan kalla detta för en skälig
sammanjämkning, då han hyser den åsikten, att det vore mycket
bra att få en tvåårig lärokurs. Han kan naturligtvis känna sig
frestad till detta. Men så får man väl ändå icke taga det, och när
man vet, hur andra kammaren här höll på, att lärokursen skulle
vara 1 1/2-årig, så är denna sammanjämkning reellt taget icke rätt-
vis. Men det är en sak, som jag för min del icke fäster mig vid,
utan jag fäster mig vid, att här har man sammanjämkat motive-
ringarna, oaktat klämmarna äro lika. Man får på detta sätt fram
ett resultat såsom varande riksdagens beslut, som alldeles icke
överensstämmer med andra kammarens åsikt. Tager man bort mo-
tiveringen, så får Kungl. Maj:t väga och mäta kamrarnas olika
ståndpunkter och sedan själv taga ställning till frågan. Men andra
kammaren bör icke påtvingas en åsikt, som den icke anser vara
riktig.

För så vitt jag förstår, har förste vice talmannen och jag full-
komligt samma åsikt. Det återstår för statsutskottet intet annat
än att komma med bara klämman. Utskottet skulle hava lämnat
till kammaren en riksdagsskrivelse till justering, som blott innehåll-
it klämman och ingenting annat, och det bör utskottet göra, om
vi nu avslå detta sammanjämkningsförslag. Utskottet har då ingen-
ting annat att göra, ty man kan icke resonera bort, att klämman
är bifallen av båda kamrarna.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Då herr He-
derstierna gång på gång, understödd av förste vice talmannen och
herr Rydén, påstår, att det icke är riksdagspraxis att sammanjämka
motiveringar, så har jag begärt ordet för att peka åtminstone på ett
färskt fall i detta avseende, där jag personligen förde en förtviv-
lad strid för att få sammanjämkningen sådan, att den icke skulle
rubba själva grunderna för bägge kamrarnas beslut. Det var näm-
ligen, då sammanjämkning skedde beträffande beslutet om statsbi-
drag till uppförande av arbetshem. Där hade båda kamrarna fat-

tat lika beslut beträffande anslagsbeloppet, men skiljaktigheten gällde, hur mycket som skulle utgå per vårdplats beträffande nyuppförda hem och sådana hem, till vilka äldre byggnader förändrades. Grunderna härför stodo i motiveringen. Anledningen till, att kamrarna icke behjertade de sakliga grunder, som jag anförde för min ståndpunkt — jag var ensam reservant i statsutskottet — var nog till huvudsaklig del herr Rydén's mycket säkra vägledning just i detta avseende. Jag tror, att kammaren annars skulle hava mera beaktat det verkligt sakliga i min argumentering då.

Jag vill ytterligare nämna ett exempel, från förra riksdagen, nämligen en liknande sammanjämkning då det gällde statsbidrag till uppförande av ett epidemisjukhus. Även då låg olikheten i motiveringen, och den var föremål för sammanjämkning. Hur herr Hederstierna och förste vice talmannen kunna påstå, att då klämmarna äro lika och kamrarna stanna i olika beslut om motiveringen denna skall bortfalla, kan jag icke förstå. Färskaste riksdagspraxis, man kan finna, går ju i rakt motsatt riktning. Det är detta, som jag velat påpeka.

Herr Rydén: Herr talman! Herr Carlsson-Frosterud är tydligen alldeles på villospar. Han tycks icke erinra sig, vad kamrarnas beslut i fråga om klämmen innehöllo i det av honom omnämnda fallet. Såvitt jag minns, var det så, att anslagsbeloppet i de båda besluten var lika, men andra kammaren hade för sin del beslutat, att det och det beloppet skulle utgå enligt de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna, och första kammaren hade beslutat, att samma belopp skulle utgå enligt de av utskottet föreslagna grunderna. De av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna voro, om jag minns rätt, 2,500 respektive 2,000 kronor för varje plats, medan utskottet föreslagit respektive 2,000 och 1,500 kronor. Där var det följaktligen så, att fastän anslagssumman var densamma, hade dock kamrarna i fråga om klämmen fattat olika beslut, och det är klart, att där skulle sammanjämkning ske. Har herr Carlsson-Frosterud inga andra exempel att anföra, är det bäst att icke alls anföra några exempel.

Emellertid ligger saken här på det sättet, att kamrarna fattat absolut likalydande beslut i fråga om klämmen och icke såsom i det andra fallet olika beslut i klämmen. Men därjämte har andra kammaren uttalat vissa önskingar i samband med beviljandet av beloppet. Jag förstår, att herrarna kunna bli otåliga över att vi föra denna debatt, men det är nödvändigt på grund av allt det trassel, som mött oss gång på gång, att diskutera igenom sådana formella saker. Det är nu min bestämda uppfattning, att det är otänkbart, att statsutskottet skulle alldeles negligera andra kammarens beslut i vad avsåg dessa önskingar. Det hade utskottet icke bort göra utan att komma in med ett nytt memorial till kamrarna och uttala den uppfattningen, att frågan med anledning av kamrarnas olika beslut förfallit. Jag anser fortfarande, att statsutskottet haft fullt fog för att föreslå en sammanjämkning, därför att det var i reali-

*Ang. barn-
morskeunder-
visningen.*
(Forts.)

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.
(Forts.)

teten olika beslut, låt vara att dessa icke yttrade sig i själva kläm-
men, utan i motiveringen.

Emellertid vill jag säga, att ingen kan vara mera fylld av
vördnad för statsutskottets majestät än jag, så att herrarna behöva
icke alls bli onda på mig, därför att jag yttrat mig i det föreliggande
fallet. När jag tillåter mig säga, att jag anser, att det här icke är ett
lojalt sammanjämningsförslag, beror det på att jag ser denna sak
rent formellt. Statsutskottet har lagt fram sin mening för riks-
dagen i sitt första betänkande och därvid tillstyrkt Kungl. Maj:ts
förslag. Detta har underkänts av andra kammaren, och då har
statsutskottet att pröva saken ur synpunkten av vilka meningar,
som kommit till synes i de olika kamrarna, och söka en samman-
jämningslinje. Då jag satt såsom åhörare utan att deltaga i de-
batten, fann jag, att denna debatt klart gav vid handen, att här i
andra kammaren låg tyngdpunkten i oppositionen mot Kungl. Maj:ts
förslag på utbildningstidens längd och icke på inträdesfordringarna.
När då statsutskottet det oaktat lägger fram ett sammanjämnings-
memorial, där det giver blott en liten och oväsentlig del av andra
kammarens ståndpunkt, menar jag, att statsutskottet försätter denna
kammare i det obehagliga tvångsläget att antingen avslå hela sam-
manjämningsförslaget eller gå ifrån sin ståndpunkt i själva hu-
vudfrågan. Man kan tvista om vad som i detta fall är lojalt eller
icke, men jag kan icke finna, att man här tagit tillräcklig hänsyn
till andra kammarens beslut, och därför har jag uttalat såsom min
uppfattning, att det kanske vore riktigast att hellre avslå samman-
jämningsmemorialet och icke få något med av motiveringen än att
här gå med på en motivering, varigenom kammaren skulle uppgiva
sin ståndpunkt i huvudfrågan.

Jag kommer i det föreliggande fallet, ehuru jag ej är så mycket
intresserad i sakfrågan, att av nu anförda skäl gå på avslagslinjen
i voteringen.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Jag åhörde på
förmiddagen ett anförande av herr Rydén, däri han uttalade, att
Sverige hade alla utsikter att utveckla sig till det mest byråkra-
tiska land i världen, och vid slutet av hans anförande instämde jag
av hjärtat med honom till och med i det yrkande, vartill han kom.
Nu har han emellertid ådagalagt, att svenskarna icke endast ha
förutsättningar för att bli det mest byråkratiska folk i världen,
utan efter hans sista anförande måste man konstatera, att de ha
förutsättningar för att bli även det mest formalistiska folk i värld-
den och att herr Rydén är den mest lysande exponenten för denna
formalism.

Herr Rydén har, det vågar jag säga, intet som helst belägg
för att hans mening ifråga om innehållet och tyngdpunkten i de-
batten vid frågans realbehandling är riktigare än den jag uttalade.
då jag sade, att tyngdpunkten låg minst lika mycket på de före-
slagna inträdesfordringarna, som andra kammaren vände sig emot.
Om herr Rydén nu säger, att detta är en feluppfattning av mig, ber

jag å min sida att få påpeka, att voteringen gällde båda dessa saker, och det är absolut omöjligt att ur voteringssiffrorna läsa ut, om herr Rydén's uppfattning eller min är den riktiga. Vad som är säkert är, att, såsom herr Jansson i Falun här slagit fast, både inträdesfordringarna sänkts och kursen på grund av den nya anordning, som här föreslagits, blir kortare. Det kommer icke herr Rydén ifrån, men han försöker svänga sig genom att säga, att utskottet behandlat andra kammaren illojalt. Vi ha försökt göra rättvisa, så långt det är möjligt. Det är ganska betecknande, att icke ens reservanten här i kväll vågat göra gällande, att hans sammanjämningsförslag är rättvisare än utskottets, men naturligtvis håller herr Wiklund på sitt förslag, därför att han från början stod på den linjen.

Man tycks här taga ganska lätt på saken, då man säger, att det blott är fråga om önsknings från andra kammarens sida, som man här uttalar. Jag vet icke, hur mycket herr Rydén respekterade andra kammarens och riksdagens önsknings, då han tillhörde regeringen, men så mycket vill jag säga, att jag skulle vilja se den regering i ansiktet, som icke tager hänsyn till vad riksdagen önskar, och jag vågar förutsätta, att om andra kammaren avslår utskottets förslag, så att endast det nakna anslaget står kvar, finnes det icke någon regering, som vågar lägga om utbildningskursen, utan det betyder då ett dröjsmål på ett eller annat år.

Jag har ingen anledning att frångå mitt yrkande.

Herr Carlsson-Frosterud: Med anledning av herr Rydén's replik mot mig finner jag mig nödsakad att trots hans uttalande vördnad för statsutskottet protestera emot att han tog dem som betäckning för att lämna en uppgift, som jag ej anser riktig, då han sökte för kammaren göra troligt, att icke båda kamrarna i det första av mig anförda fallet skulle ha stannat vid samma beslut beträffande klämman. Båda beloppen voro där lika, och grunderna för statsbidragets utgående funnos angivna i motiveringen. Detta var denna motiverings lydelse, som sammanjämnningen gällde, det vidhåller jag trots den av herr Rydén senast lämnade uppgiften.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 183, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. barn-
morskeunder-
visningen.

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställen.

(Forts.)

Voteringen utvisade 77 ja, men 106 nej, vid vilken utgång kammaren således avslagit utskottets hemställen.

§ 9.

Ang.
omläggning av
budgetåret.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av budgetåret.

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 201, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att budgetåret skulle från och med den 1 juli 1923 omläggas till tiden 1 juli—30 juni.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Swartz, Lamm, O. U. B. Olsson, Asplund, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Lübeck* och *W. Bäckström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att budgetåret skulle från och med den 1 juli 1923 omläggas till tiden 1 juli—30 juni.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter anförde:

Herr *Lübeck*: Herr talman! Jag skall be att med några ord få yttra mig i anslutning till den reservation, som finnes given vid detta utskottsbetänkande.

Man måste utan tvivel i allmänhet ställa sig ganska tveksam till frågan om en omläggning av budgetåret, och är man konservativ, så är man naturligtvis ännu mera tveksam. Ju mera jag försökt tränga in i saken, ju mera har jag emellertid kommit till det resultatet, att detta förslag såsom en praktisk angelägenhet är värt att försöka genomföra på det sätt, som av Kungl. Maj:t föreslagits. Denna omläggning av budgetåret har möjliggjorts genom att vårt statsbokföringsväsen blivit ordnat på sätt som skett, så att man kan lättare göra de sammandrag, som kunna behövas, av de olika månadsboksluten, antingen det sedan kommer att gälla sammandrag per kalenderår eller för tiden 1 juli—30 juni.

De väsentliga fördelar, som man genom denna omläggning skulle kunna vinna, bestå i, att man kommer ett halvt år närmare den tidpunkt, då medlen skola utgå, vidare att man får inkomsterna bättre fördelade under budgetåret och slutligen att man kan praktiskt taget komma ifrån tilläggsstaten, som ju särskilt under senare år antagit ganska oroväckande dimensioner.

Emot detta står naturligtvis också en eller annan olägenhet. En olägenhet, som jag för min del vill erkänna kommer att finnas, är, att man får olika budgetår och kapitalboksåretsår. Jag skall icke nu närmare gå in på de olägenheter, som kunna vara förbundna härmed, därför att jag för min del anser detta vara mera känslöspunkter, som icke i realiteten komma att betyda så särdeles mycket.

Det har emellertid ansetts, att den största olägenheten med omläggningen skulle bestå däri, att man icke skulle hinna expediera riksdagens beslut till vederbörande verk i erforderlig tid före den 1 juli, och att det skulle komma att leda till mycket svåra missförhållanden. Härvid bygger man naturligtvis särskilt på den erfarenhet, man har, om den tidpunkt, när riksdagen de senaste åren kunnat avsluta sitt arbete. Man får emellertid icke fästa för stor vikt vid detta, därför att riksdagsarbetet under de sista åren har varit av ganska exceptionell karaktär. Jag vill för min del göra gällande, att just denna förmenta olägenhet också kan anses vara en mycket stor fördel. Jag ser åtminstone saken så, att man genom att lägga budgetåret per 1 juli framtvingar ett snabbare riksdagsarbete, vilket kan ske dels genom att påskynda arbetet, så att det kan bli färdigt i hygglig tid, om icke till 15 maj så åtminstone till 1 juni, vilket är tillräckligt för att man skall hinna med expeditionerna till 1 juli, dels genom att verkställa åtskilliga expeditioner under riksdagens lopp, allt eftersom besluten i olika budgetårenden fattas.

Man har också som en olägenhet framhållit, att man skulle behöva mycket mer arbetskraft för att kunna lägga budgetåret på det sätt, som nu föreslås. I det avseendet vill jag för min del göra gällande, att man naturligtvis kommer att behöva en viss ökning av arbetskrafterna under själva omläggningen, men, sedan budgetåret väl blivit omlagt, tror jag icke det skall kunna anföras några skäl för att det behövs mer arbetskrafter än förut. I strid mot vad utskottsmajoriteten uttalat, vill jag också påstå, att intet av de hörda ämbetsverken med fog kunnat göra gällande, att så skulle bli förhållandet. Vad det i utskottets utlåtande åberopade statskontoret angår, har detta visserligen gjort ett uttalande, som kan tydas på detta sätt, men det gäller under den förutsättningen, att kapitalboksåretsår och budgetåret icke skola skiljas.

Jag vill till slut påpeka, att om man skall göra denna omläggning av budgetåret, bör det ske nu, när kassafondens ställning gör det möjligt att åstadkomma en sådan omläggning. Det finns kanske en och annan, som resonerar på det sättet, att man kan behöva kassafonden för andra ändamål, och att det icke är värt att taga den i anspråk för omläggningen av budgetåret. Jag hoppas, att ingen fastnar på en sådan chimär som denna. Att nu taga kassafonden i anspråk på sätt, som föreslagits, är en ren bokföringsåtgärd. Skulle man med underlåtande av budgetårets omläggning försöka sig på att använda kassafonden för verkliga utgifter, skulle man säkerligen komma ur askan i elden.

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

Ang.
omläggning av
budgetåret.

(Forts.)

Jag ber, herr vice talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till reservationen.

Under herr Lübecks anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Då det finns en reservation bifogad detta betänkande, har jag ansett lämpligt att inför kammaren omtala, att jag vid utskottsbehandlingen har röstat för reservanternas yrkande. Jag kunde dock icke förmå mig till att anteckna mig såsom reservant, därför att jag verkligen anser, att det i alla fall här finns rätt så många och stora svårigheter. Jag kunde med andra ord icke känna någon särskild entusiasm för omläggningen av budgetåret. Emellertid måste jag, om jag skall vara riktigt nog, erkänna, att reservanternas skäl synas mig vara starkare än de skäl, som anföras av dem, som stå på utskottsmajoritetens sida.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det kan givetvis icke komma i fråga, att jag skall försöka ge mig sken av någon sorts sakkunskap på detta område. Det är ju dock självklart, att, då man läst vad frågan gäller och hört den diskussion, som förts i statsutskottet vid ärendets behandling, får man i alla fall en uppfattning om vilka svårigheter och fördelar som möjligen kunna vara förknippade med en sådan omläggning som den här ifrågasatta.

Herr Lübeck har i sitt anförande framhållit de fördelar, som enligt både hans och min mening följa av denna reforms genomförande. Jag tror dock, att det också förefinnes svårigheter, som äro så pass stora, att det kanske är försiktigast att för tillfället avvisa ärendet. Därmed behöver icke frågan definitivt ha fallit för lång tid framåt. Jag tror, att det behövs närmare utredning om, huru man i vissa avseenden skall ordna denna sak, innan man egentligen kan intaga en definitiv ståndpunkt till ett sådant förfaringssätt som det nu föreslagna.

En svårighet gäller själva riksdagens arbetssätt. Det är ju givet, att om budgetåret skall börja den 1 juli, fordras det, att besluten i riksdagen för att då kunna hinna tillämpas fattas jämförelsevis tidigt. Då räkenskapsåret för verken sammanfaller med kalenderåret är det givet, att framställningar från dessa verk, särskilt om man tänker på armén och marinen, icke så lätt kunna avlämnas tillräckligt tidigt under riksdagens lopp. Därav följer, att det kommer att bli ett synnerligen forcerat arbete vid den tidpunkt, då ärendena allra senast behöva behandlas för att kunna hinna expedieras, innan det nya budgetåret inträder.

Vidare medför omläggningen en ökning av arbetskrafterna, som herr Lübeck omnämnde. Det har även av statskontoret framhållits, att det åtminstone kan ifrågasättas, att det skall behövas förstärkning av arbetskrafterna i nämnda ämbetsverk för att det skall hinna expediera ärendena efter riksdagens behandling till den tid, då tillämpningen av besluten skall träda i kraft.

Dessutom är ju frågan om tiden för riksdagens samvaro ganska nära förknippad med denna reform. Jag har ingen utpräglad ståndpunkt till frågan, huruvida höstsession är lämplig eller icke. Det kan naturligtvis anföras skäl både för och emot detta, men jag tycker, att om riksdagen skall besluta om inrättandet av en höstsession, bör det icke ske på det sättet, att man genomför en reform, som sedan får denna omläggning av tiden för riksdagens samvaro som en följd, utan man bör objektivt bedöma den frågan och även behandla den i sammanhang med den reform, som nu föreslås, i fall denna senare kan få en sådan konsekvens.

På grund härav har jag för min del ansett, att frågan icke för närvarande ligger så pass klar, att man lämpligen nu bör här fatta ståndpunkt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr förste vice talman! Det ärende, som nu ligger på kammarens bord, är på det sättet ett gammalt ärende, att de förberedande åtgärderna för detsamma redan flera gånger har varit föremål för riksdagens behandling. Den nu föreliggande kungl. propositionen utgör slutstenen i en rad beslut, som riksdagen fattat i syfte att få ett ordnat budgetväsen. Ända från den tid, då riksdagen drogs med en mängd förskottsutanordningar, och sedermera har det vidtagits åtgärder i syfte att komma fram till bättre förhållanden på detta område.

Då riksdagen därför år 1918 beslutade bevilja ett så avsevärt belopp som, om jag icke missminner mig, omkring 400,000,000 kronor för att avveckla de gamla förskotten, var det ju helt naturligt, att man icke vidtog en sådan åtgärd, utan att man ville försöka få fram någon bättre form för medelsförvaltningen. Redan då ansågs det önskligt att vidtaga åtgärder varigenom det skulle bli möjligt att med något större säkerhet kunna uppgöra budgeten. Riksdagen skrev därför och begärde utredning om sättet för budgetårets omläggning. I anledning av denna riksdagsskrivelse tillsattes särskilda sakkunniga, som skulle utreda hithörande spörsmål. Det första synliga resultatet av sakkunnigas arbete var ett förslag till förändring av vissa grundlagsparagrafer, vilka skulle göra det möjligt att verkställa den påtänkta budgetomläggningen. 1920 års riksdag biföll också den då i sådant syfte föreslagna grundlagsändringen, och detta års riksdag har sanktionerat detta beslut.

Ärendet ligger således nu utrett och klart att vidtaga åtgärder för införandet av ett nytt budgetår. Då uppstår det helt plötsligt betänkligheter hos statsutskottets majoritet mot realiserandet av förslaget. Statsutskottet befarar, att denna omläggning av budgetåret skall åstadkomma sådana rubbningar i statsmaskineriet i allmänhet, att det icke kan vara gagneligt att biträda förslaget. Framför allt rekommenderar statsutskottet, att vi skulle vänta åtminstone ytterligare något år, innan vi godkänna det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Utskottet anser, att ett bifall till reformen bland andra olägenheter även skulle medföra att vare sig Kungl. Maj:t eller äm-

Ang.
omläggning av
budgetåret.

(Forts.)

*Ang.
omläggning av
budgetåret.*
(Forts.)

betsverken skulle få tillräckligt rådrum för att vidtaga de verkställighetsåtgärder, som måste vidtagas för att riksdagens beslut skola i rätt tid hinna utföras.

Såsom ett annat skäl för avslag anför statsutskottet, att själva riksdagsarbetet som sådant icke skall kunna hinna avslutas i lämplig tid. Det är uteslutet, säger man, att riksdagen redan den 15 maj skall kunna vara färdig exempelvis med regleringsbeslutet för fjärde huvudtiteln. Jag tror, att man i fråga om sättet för ordnandet av riksdagens arbete något överdriver farhågorna. Man kan icke bedöma riksdagsarbetets gång med hänsyn enbart till de kristidsföreltelser, som vi nu ha genomlevat och som i högst väsentlig grad ha ökat icke endast riksdagens, utan hela statsorganismens arbete. Jag har dock den bestämda uppfattningen, att om kammaren bifaller det föreliggande förslaget, skall det vara möjligt att effektuera den önskan, som ligger uttalad i förslaget, nämligen att budgeten som sådan skall vara behandlad före den 1 juni. Vi skola ändå besinna, att sådant som det förberedande arbetet varit under de senaste åren, måste detta i sig självt innebära ett uppskov med färdigställandet av åtskilliga ärenden. När vi införde den s. k. tilläggsstaten, då ålade vi både ämbetsverken och Kungl. Maj:t en så betydande ökning av hela det förberedande arbetet för de framställningar, som skulle göras till riksdagen, att om vi åstadkomma en reform, som förminskar detta arbete, skall det mer än uppväga den ökning i arbetet, som man befarar såsom en följd av en ny sakernas ordning. Jag behöver bara erinra om, att den första gången mycket blygsamma tilläggsstaten nu svällt ut till en försvarlig bok, och denna bok innehåller egentligen icke annat än klämmar. Men motiveringen till dessa klämmar måste särskilt skrivas ut i huvudpropositionen. Ämbetsverken nödgas uppsätta dubbla expeditioner uti varje ärende, som insändes till Kungl. Maj:t och sedan överarbetas dessa uti Kungl. Maj:ts kansli innan de översändas likaledes uti dubbla exemplar in till riksdagen. När ärendena sedan skola gå från riksdagen, måste de likaledes expedieras uti dubletter och denna procedur fullföljes vidare uti verkställighetsåtgärderna från ämbetsverken ut till underordnade myndigheter. Det är naturligt, att den nu gällande ordningen förutom dröjsmålet i expedieringen också har en högst avgörande inverkan på sättet att bedöma budgeten. Även ur ren sparsamhetssynpunkt innebär det nu gällande systemet en olägenhet, som man icke får förbise: den dubbla budgetuppställningen är icke precis så lätt att följa med och kontrollera i alla vinklar och vrår. Ett eller annat anslag slinker nog igenom, som mindre lätt skulle göra det, för den händelse hela beloppet vore hopsummerat i ett anslag i stället för att såsom nu komma i två.

Jag kan icke finna, att de skäl, som statsutskottet här anført, äro bärande för ett avslag å den föreliggande propositionen. Utskottet har såsom jag förut nämnt uttalat den farhågan att riksdagen icke skulle i så god tid expediera sina beslut att vederbörande verk kunna hinna utfärda verkställighetsåtgärderna. Jag får säga, att riksdagen icke skulle fara illa av, om den i någon mån omlade sitt ar-

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

bete. Jag ifrågasätter icke, att man skulle gå så vitt i sin omläggning och omorganisation av utskottsarbetet, som sakkunniga ifrågasatt, utan jag ifrågasätter endast, att man med den nuvarande organisationen av riksdagens utskott skall öka arbetstakten ifråga om expediering av riksdagens beslut. Här ha vi under flera år av omständigheter, som jag icke nu skall närmare gå in på, nödgats så att säga dela upp riksdagsbesluten. Först har statsverkspropositionen innehållit en rad framställningar, som icke varit vederbörligen motiverade, utan Kungl. Maj:t har bara tagit upp själva slutsumman. Sedan ha särskilda propositioner avlämnats, som motiverat de olika förslagen. Utskottet har sedan vid behandlingen av själva statsverkspropositionen nödgats bryta ut alla de ärenden, som icke varit färdiga, men tro herrarna att de beslut, som sålunda fattats vid denna första behandling blivit omedelbart expedierade till vederbörande ämbetsverk? Nej, de ha legat kvar i vederbörande utskottskanslier och väntat, till dess att alla de övriga ärenden som varit intagna uti själva huvudtiteln hunnit slutbehandlas. Först då, *och i regeln vid riksdagens slut*, ha skrivelserna avgått till Kungl. Maj:t. Endast i alldeles särskilda undantagsfall där ärendets natur icke under några omständigheter medgivit uppskov ha särskilda skrivelser avsänts uti ärenden som hört under själva huvudtitlarna. Genom denna anordning får Kungl. Maj:t från riksdagen en rad skrivelser vid slutet av riksdagen och framför allt, sedan riksdagen upphört. Tro herrarna, att dessa skrivelser omedelbart då kunna expedieras från Kungl. Maj:ts kansli? Nej, då har redan semestertiden börjat, och då expedieras endast de ärenden, som äro oundgängligen nödvändiga. De andra få ligga och vänta litet. Det gör, att ämbetsverken och myndigheterna få dessa riksdagsbeslut sig tillställda ibland en avsevärd tid efter det riksdagen slutat; ofta händer det att ämbetsverket får dessa skrivelser så sent att verksställighetsbesluten och framställningarna till ett följande års riksdag komma i kollision med varandra.

Nu är det min bestämda uppfattning, att om vi införa den nya ordningen, bli vederbörande verk tvungna att något tidigare och framför allt mera fullständigt komma in med sina framställningar och förslag, därför att det är en förutsättning för att de skola få dem behandlade i riksdagen. Blir det på det sättet, att vederbörande verk den ena gången efter den andra kommer in till Kungl. Maj:t med sina framställningar för sent och Kungl. Maj:t i sin tur icke ingiver framställning till riksdagen i så god tid att riksdagen kan hinna behandla ärendet utan på grund därav avslår detsamma, lär man sig nog från vederbörligt håll att i tid komma in med sina framställningar, och då får också riksdagen redan i början av sitt arbete mycket fullständigare huvudtitlar att behandla och icke så många huvudtitlar uti vilka det står, att Kungl. Maj:t i avvaktan på proposition i den eller den punkten endast begär ett anslag i statsverkspropositionen.

Jag är därför övertygad om, att en omorganisation av hela denna verksamhet skall leda till att riksdagen mycket väl skall kunna fatta beslut i regleringsfrågorna så tidigt, att Kungl. Maj:t skall kunna

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

delgiva vederbörande riksdagens beslut i så god tid att dessa hinna utskicka verkställighetsorder till underlydande verk och myndigheter. Nu har man gjort den invändning, att en åtgärd som denna — jag har hört det i första kammaren i dag — är det icke en lämplig tid att nu vidtaga, särskilt ur ekonomisk synpunkt. Vi ha för tillfället icke råd med att vidtaga åtgärden, och därför vill man icke vara med därom. Det blir ett alltför stort grepp i kassafonden. Jag vill då säga, att detta är ett mera teoretiskt resonemang än ett resonemang, som vilar på ett verkligt underlag. Förutom de löpande månatliga inkomsterna, som statsverket har i tullmedel och andra inkomster, ligger den huvudsakligaste inkomsten i inkomst- och förmögenhetsskatten. Inkomst- och förmögenhetsskatt kommer emellertid statsverket till godo först i slutet av budgetåret. Under en avsevärd tid av budgetåret måste därför de ämbetsverk, som ha att sköta om den ekonomiska förvaltningen, ur kassafonden eller av andra medel, som äro tillgängliga, täcka de löpande utgifterna. Nu befinner sig kassafonden i det läget, att man kan betala de utgifter, som följa med denna omläggning, utan att behöva utskiiva några nya skatter. De utgifter, som således under övergångsåret göras från januari till juli, och som icke kunna täckas av de löpande månadsinkomsterna, skola enligt propositionens förslag bestridas dels av kassafonden och dels av en del andra tillgängliga medel. Då det nya budgetåret införts får man den fördelen, att inkomst- och förmögenhetsskatten utfaller på den tidigare delen av regleringsåret, varigenom statens affärer och finanser kunna skötas utan att kassafonden behöver anlitas i samma utsträckning som hittills, varav följer att man ej behöver hålla ett kassaförslag av den storlek, som med nu gällande budgetår är oundgängligen nödigt. Det ligger då en viss reson i, att man beräknar anslagen i budgeten så noga som möjligt. Jag kan därför, herr förste vice talman, icke inse annat än att detta beslut ovillkorligen skall vara ägnat att åstadkomma bättre ordning och reda än vad vi hittills haft i vår förvaltning. Det gäller här verkligen så stora belopp, och det gäller så viktiga saker, att särskilt med hänsyn till de bekymmersamma och ekonomiskt osäkra tider, som vi nu genomleva måste jag yrka bifall till det förslag, som nu föreligger, även om det kan sägas, att det för tillfället tar ett beräknat överskott från kassafonden.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag i den föreliggande punkten, och då första kammaren med synnerligen stor majoritet godkänt reservationen, synes det mig, att andra kammaren icke kan ha någon egentlig anledning att motsätta sig ett biträdande av beslutet i fråga.

Herr Waldén: Herr talman, mina herrar! Jag får erkänna, att det var mig rätt svårt att taga ståndpunkt till denna fråga inom utskottet, då jag till fullo erkänner alla de stora fördelar, som följa med en omläggning av budgetåret i den riktning, som Kungl. Maj:ts förslag innebär. Att jag kommit att tillhöra utskottsmajoriteten och således för närvarande ställer mig på avslagsståndpunk-

ten beror väsentligen därpå, att jag anser den nuvarande tidpunkten olämplig för den här ifrågasatta omläggningen. Herr Thorsson har visserligen sökt visa att det är mera ett teoretiskt resonemang och en fiktion, att tiden nu skulle vara olämplig härför, då ju i realiteten man ändå måste använda kassafonden för kassareglingsändamål på grund därav att inkomst- och förmögenhetsskatten icke kommer in förrän i slutet av det nuvarande budgetåret. Det är nog riktigt, men man kan dock icke komma ifrån, att man måste här använda dessa 150 miljoner, eller vad det kan bli, av kassafonden och flytta dem över för att användas under det halva året, innan själva omläggningen skall ske. Och om man nu går till den proposition, som i dag inkommit från Kungl. Maj:t och som innehåller de nya inkomstberäkningarna för år 1921 års tilläggsstat och för 1922 års riksstat, ser man, huru svårt det är med den statsfinansiella situationen för närvarande just i fråga om nästa års inkomster. Det visar sig där, att man har måst räkna med en minskning av icke mindre än 163,400,000 kronor på vad man räknade med vid början av året, då statsverkspropositionen avlämnades. Vad t. ex. inkomstskatten beträffar beräknades den då till 244,000,000 kronor. Nu vågar man icke räkna med mer än 185,000,000 kronor, d. v. s. 59,000,000 kronor mindre, än man ursprungligen hade beräknat. Och det finnes många pessimister här i kammaren, som t. o. m. anse, att även detta är något för högt räknat. Om detta vill jag emellertid icke yttra mig. Detta visar dock, att våra inkomster äro stadda i kraftig minskning, och vi veta icke, hur det under nästa år blir med budgetberäkningen. Det kan hända, att vi då få ännu svårare att kunna klara vår budget och statsreglering. Det är just med tanke på detta, som jag ansett, att det icke nu är en lämplig tidpunkt att göra denna omläggning. Det kan ställa sig så, att vi bli tvingade att använda något av dessa 150,000,000 kronor, som nu äro avsedda för att jämna ut vår statsreglering för 1923, d. v. s. det kan bli nödvändigt för nästa års riksdag att använda något av detta. Det är ju möjligt, att situationen blir ljusare — jag hör icke till dem, som se alltför mörkt på situationen — men att det blir svårt är klart. Det kan ju hända, att vi icke behöva tillgripa dessa 150,000,000 kronor, utan att vi fortfarande kunna reservera dem för det ändamål, vartill de nu äro avsedda, nämligen för omläggning av budgetåret. Men då kan man ju besluta detta nästa år. Jag kan icke se, att det är så nödvändigt att göra detta just nu, ty det är ju ändå så, att med de fallande priserna blir det litet lättare att klarera en tilläggsstat följande år än det varit under den närmaste tidens krisår.

Jag vill också nämna, att i den kungliga proposition, som jag nyss talade om, pekar finansministern alldeles tydligt på, att då inkomstskatten minskas, måste vi finna andra skatteobjekt. Det är ganska tydligt, att finansministern anser, att vi kraftigare måste ta till de indirekta skatterna. Och även detta gör mig ytterligare betänksam att just nu gå med på omläggningen av budgetåret. Naturligtvis ligger det också något i vad utskottsmajoriteten säger i

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

sin motivering beträffande de svårigheter, som även i andra avseenden kunna åtfölja en omläggning av budgetåret. Jag vill visst icke överdriva dessa svårigheter. Jag tror, att de kunna övervinnas. Men vi måste hava klart för oss, att vi icke kunna påskynda riksdagsarbetet så, som herr Thorsson trodde, att det skulle bli möjligt, så att vi under alla förhållanden skulle vara färdiga med riksdagsbesluten beträffande budgeten före den 1 juni. Vi se, hur det går med de stora frågor, som vi nu här hava att behandla. Och jag är icke alldeles säker på, att den press, som skulle ligga på riksdagen, sedan man omlagt budgetåret, skulle göra det möjligt för riksdagen att påskynda ärendena så, att man verkligen hunne få dem färdiga till den 1 juni, som man tror. Och även om man får dem färdiga till den 1 juni, så är jag icke ens då säker på, att det kan bliva möjligt att verkställa nödiga expeditioner inom verken och departementen, så att budgeten också verkligen kan träda i kraft den 1 juli.

Vi veta, huru det nu är ställt i ett sådant fall, där man har ett slags budgetår från den 1 juli, nämligen i fråga om dyrtidstillägget. I följd beslöts här i riksdagen bland annat, att dyrtidstillägg från och med den 1 juli skulle utbetalas till lärarna vid de statsunderstödda läroanstalterna. Trots att man enligt mitt förmenande inom vederbörande departement bort hinna i vederbörlig tid utfärda nya kungörelser och vad som hörde till expeditionen av detta beslut, så kom icke denna kungörelse förrän ett gott stycke fram på sommaren. Resultatet blev, att dessa tillägg icke kunde betalas ut förrän någon gång i september månad. Jag fruktar, att om man skulle hava hela budgeten så nära inpå riksdagen, som det i detta fall är fråga om, så bleve resultatet i många fall, att man icke kunde hinna med dess expeditioner, utan att man säkerligen finge gå den väg, som herr Nilsson i Landeryd antydde, nämligen att riksdagen finge ha en höstsession. Nu är jag icke så rädd för den saken. Jag tror, att man förr eller senare måste komma dithän. Men jag vet också, att många här i kammaren äro absoluta motståndare till något sådant som en höstsession av olika anledningar och särskilt av den anledningen, att det skulle taga allt för mycken tid från riksdagsmännens borgerliga hantering och deras arbete hemma.

Ja, dessa äro de synpunkter, som man likväl får ta i betraktande, när man går att pröva denna sak. Men dessa hava, som sagt, ändå icke för mig varit de avgörande, utan det för mig avgörande är — jag vill upprepa det ännu en gång — den olämpliga tidpunkten ur statsfinansiell synpunkt, som man valt för att göra denna omläggning. Och jag tror, att man gjorde klokt i att vänta ett år, innan man fattar definitivt beslut i denna fråga. Jag är principiell anhängare av reformen och av att den genomföres så snart som möjligt, men jag kan icke vara med därom för närvarande.

Det är av dessa skäl, herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Kammaren har utan tvivel ett visst kriterium på, med vilket intresse en så viktig fråga som frågan om budgetårets omläggning omfattas här i kammaren, då kammaren behandlar detta ur budgetär synpunkt så viktiga ärende inför så glest besatta bänkar, som nu är fallet.

Ang.
omläggning av
budgetåret.

(Forts.)

Av alla yttranden, som här hållits, och av allt, som i detta ärende tidigare anförts, framgår alldeles otvetydigt, att det är ingen, som bestrider, att stora fördelar äro förknippade med, att budgetåret tar sin början så nära som möjligt den tidpunkt, då budgeten av riksdagen fastställles. Tvärtom kan man nog säga, att alla äro eniga om, att mycket stora fördelar äro förbundna med en sådan anordning. Det hindrar emellertid icke, att jag mycket väl förstår den tvekan i fråga om reformens genomförande, som avspeglar sig i statsutskottets utlåtande, och som mynnar ut i ett yrkande om rent avslag på den kungliga propositionen.

Det är ju icke underligt, säger jag, att utskottet har denna tvekan med tanke på, huru riksdagens arbete ter sig. Jag vill fråga kammaren: hurudant är läget i detta avseende just nu? Vi behandla här mycket, mycket viktiga ekonomiska spörsmål, och säkerligen komma vi att allra minst skriva den 15 juni, innan alla de punkter i olika framställningar, som äro underställda riksdagens prövning, äro granskade och beslut slutgiltigt fattade av riksdagen. Den omständigheten kastar ju en mycket skarp belysning över, att statsutskottets tvekan vilar på mycket starka och välgrundade skäl. Ty är det så, att beslut av budgetär natur icke äro fattade före den 1 juni och i fråga om försvarsväsendet före den 15 maj, då har det, såväl i den kungliga propositionen som i reservanternas utlåtande, uttalats den mening, att då går det icke att genomföra reformen. Är kammaren då absolut säker om, att vi nästa riksdag eller kommande riksdagar skola kunna driva arbetet på sådant sätt, att dessa betingelser i allo skola kunna uppfyllas?

En ärad talare på Skånebänken, som känner detta spörsmål mycket väl, har sagt, att det fördröjda riksdagsarbetet är en kristidsföreteelse. För min del vågar jag icke hysa den mening, att det är en kristidsföreteelse. Jag tror tvärtom, att om icke mycket betydande och grundliga omarbetningar av riksdagsarbetet göras, så kommer samma företeelse alltjämt att vara, och detta på grund av statslivets oerhörda ansvällning. Och den ansvällningen är säkerligen ingen kristidsföreteelse, utan det är något av naturlig utveckling i densamma. För att få ett belägg på, att i detta ligger något av naturlig utveckling, kan vilken som helst av kammarens ledamöter taga fram en statsverksproposition för låt oss säga 40 år tillbaka. Om man ser på hela det arbetsmaterial, som förelades riksdagen för 40 år sedan, och jämför det med det arbetsmaterial, som riksdagen hade någon av de sista riksdagarna, innan den så kallade kristiden började, så skall man väl av detta kunna se en av förhållandena betingad naturlig utveckling. Och den utvecklingen är enligt min mening ingalunda nu avstannad, utan den kommer säker-

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

ligen att fortsätta. Emellertid vill jag förklara, att jag är så pass varm vän av bugetårets omläggning, att jag skulle kunna vara med därom under två förutsättningar, förutsättningar, som emellertid icke återfinnas i reservanternas yrkande eller i deras motivering.

Jag kan övervinna min tvekan, säger jag, endast under två förutsättningar. Och de förutsättningarna gälla först och främst det spörsmålet: bör kapitalbokslutsåret sammanfalla med budgetåret? Den kommitté, som i första hand haft detta ärende under omprövning, har med synnerlig styrka hävdadt, att så bör ske. Riksräkenskapsverket har emellertid uttalat en motsatt mening. Föredragande departementschefen har i den delen anslutit sig till riksräkenskapsverkets ståndpunkt, och reservanterna hava i sitt yttrande anslutit sig till den mening, som departementschefen uttalat. Detta reservanternas yttrande återfinnes nederst på sidan 18 i det stycke, som börjar med orden: »Med hänsyn särskilt till nödvändigheten av» och slutar överst på sidan 19 med orden: »avsedd att tagas i anspråk». Varför är det enligt mitt förmenande nödvändigt, att budgetåret och riksbokslutsåret sammanfalla? Är det då icke nog med att, som alla äro eniga om, själva budgetredovisningen och budgetåret sammanfalla? Nej, det är enligt min mening icke nog, om riksdagen nämligen vill uppställa det kravet på ett riksbokslut, att det skall visa hurudan ställningen är, så att man kan kontrollera det slut, till vilket bokslutet kommit. Då bör det företas mot bakgrunden av den budget, riksdagen beviljat. Det är nämligen så, att budgetredovisningen är allenast en kassaredovisning, och en kassaredovisning, som jag, utan att ingå vidlyftigare därpå, dock måste säga inom sig innesluter stora luckor och brister, som det är nödvändigt att avhjälpa. Ett budgetår, som slutar den 30 juni och ett bokslut, som kommer att sluta mitt i följande budgetår, nämligen den 31 december, kan man enligt min mening icke vara tillfredsställd med. Jag vågar därför rikta en fråga till reservanterna, om de på denna punkt vilja vara med om att stryka det stycke, som jag nyss vidrörde, börjande nederst på sidan 18 och som slutar på sidan 19. Det är det första spörsmålet.

Det andra spörsmålet är ett uttalande, som reservanterna göra nederst på sidan 21 och som slutar överst på sidan 22, där det säges, att för den händelse det icke skulle finnas tillräckliga medel på stat anvisade, så skulle man i vissa undantagsfall kunna gå den vägen att anvisa de medlen på det — förhållandevis lilla — anslaget för oförutsedda utgifter. Vad innebär egentligen detta uttalande av reservanterna, reallt sett? Det innebär helt enkelt en anvisning till riksdagen att ånyo återgå till det av riksdagen för några år sedan övergivna förskottssystemet. Detta lilla anslag för oförutsedda utgifter har visat sig vara alltför blygsamt tillmätt, för de behov, som nu uppstå inom statslivet, även med bibehållande av tilläggsstaten i den omfattning, som vi för närvarande hava. Men skall det tagas i anspråk i ännu större utsträckning, då blir det, som jag sagt, allenast i realiteten en återgång till förskottsvä-

sendet, och det kan jag icke vara med om. Min andra fråga är sålunda den: vilja reservanternas vara med om, att även detta stycke i motiveringen, börjande nederst å sidan 21 med »en ytterligare utväg att undgå användningen av tilläggsstatssystemet» och slutande på sidan 22 med »särskilt för ändamålet uppfört liknande anslag» strykes? Då finns det förutsättningar för att kunna vara med om budgetårets omläggning, men om jag från reservanternas sida mötes med en bestämd förklaring, att de icke vilja vara med om detta, nödgas jag ställa mig på deras sida, som yrka avslag på Kungl. Maj:ts framställning d. v. s. bifall till utskottets hemställan.

Jag har sålunda tills vidare, herr talman, icke något yrkande att göra, utan mitt yttrande nu har allenast till syfte att få höra, huru reservanternas uppfatta dessa två punkter, som jag nu i mitt yttrande har vidrört.

Herr Bäckström: Herr förste vice talman! Jag begärde ordet, när herr Nilsson i Landeryd hade sitt yttrande. Han nämnde, att han saknade den sakkunskap, som var behöflig för bedömning av en sådan fråga. Jag skulle väl då ha orsak att så mycket mera avgiva samma deklARATION. Men då jag suttit med på den avdelning, som behandlat detta ärende, och jag nu står bland reservanternas, har jag med några ord velat framhålla de synpunkter som gjort, att jag intagit den ståndpunkt, som synes i föreliggande betänkande.

Vad som icke minst påverkat mig är att så gott som alla centrala förvaltningsmyndigheter och länsstyrelser tillstyrkt den reform, som det här är fråga om, och det föreligger ju också ett rikt utredningsmaterial, som avdelningen haft till förfogande, när det gällt att intaga ståndpunkt. Därtill har också avdelningen stått i livlig kontakt med på området sakkunniga, som vi ju varit i tillfälle att rådföra oss med vid förefallande behov. Givet är, att en sådan reform som den här föreslagna, erbjuder många svårigheter, men väger man svårigheterna, som den medför, mot fördelarna, så är det enligt min orubbliga mening så, att fördelarna vida måste övertyga de nackdelar, som följa, och det kan väl knappast annorlunda vara, eftersom riksdagen under hela den tid jag varit med här oupphörligt varit inne på frågan om, huru man skulle få ett bättre ordnat budgetväsen.

Herr Thorsson har uttalat sig, sedan jag begärde ordet och berört en hel del spörsmål med den sakkunskap som han äger, spörsmål, som ju upptagits av de talare, som ställt sig på utskottsmajoritetens sida, och jag tror, att det inlägg herr Thorsson gjorde i den delen är nog så vägande. Jag vill därför endast beröra några få saker. Det har nämnts, att en given följd av reformen skulle bliva, att ökade arbetskrafter måste anlitas inom de centrala verken, och att det sålunda skulle bliva fördyrande. Det är ju något, som i dessa dagar verkar särskilt skrämmande. Men denna sida av saken har också avdelningen noga genomtänkt och därför särskilt rådfört

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

sig med dem som sitta inne med detaljerna, och såvitt jag förstått saken, har det framhållits, att under själva övergångstiden är det givetvis nödvändigt att anställa tillfällig arbetshjälp, men man har ansett, att när man kommit in i den jämna gången skulle icke något särskilt, såvitt man kunde se, kräva, att förstärkning av arbetskraften kunde vara behöflig.

Ett par talare hava berört, att om man nu införde reformen, skulle en höstsession för riksdagen bliva nödvändig. Ingen har under hela den tid vi haft denna fråga under förberedande behandling nämnt något därom. Det var först när ärendet kommit i utskottet in pleno som en talare framkastade tanken att reformen kunde antagas endast under förutsättning att höstsessioner också bleve införda. Det är ju egendomligt, att något sådant uppslag icke är givet i utredningsmaterialiet, ehuru man däri finner ett stort antal saken berörande förhållanden och åtgärder samvetsgrant övervägda, och att man icke heller under det förberedande arbetet, fastän vi haft mycket gamla och beprövade riksdagsmän på avdelningen, upptagit detta uppslag, eller att man där tänkt, att något sådant skulle krävas. Min mening är också, att den reform, som här ifrågasättes, budgetårets omläggning, visst icke särskilt kommer att kräva höstsessioner. Blir det så, att höstsessioner komma att införas, är det nog av andra orsaker.

Herr Nilson från Örebro, som senast hade ordet, framkom med åtskilliga anmärkningar, som måste tillskrivas en viss betydelse. Vi hava visst icke varit blinda för vad han stannade vid under den förberedande behandlingen av frågan, men vi hava ansett, att när det gällde en sådan omläggning som här föreslås, är det givet, att en hel mängd detaljer måste utformas under den kommande tillämpningen, och vi hava ansett, att när riksdagen så länge har varit inne på tanken om att få denna plan realiserad, så är det klokt att taga denna förändring nu. Vi hava resonerat som så, att vi få icke tänka oss antingen allt eller intet. En så omfattande reform kan icke på en gång givas komplett: man måste räkna med förbättringar och utgagnader.

Det nämndes av ett par talare, att man åtminstone för närvarande icke bör gå in på den föreslagna förändringen. Vi hava inom avdelningen i stället varit av den meningen, att skall denna förändring ske, så är just nu den behagliga tidpunkten. Kassafondens ställning är nu sådan, att man kan vidtaga förändringen utan några svåra rubbningar, men skulle man låta därmed anstå, så tyckas alla omständigheter tyda på att kassafonden är i den ställningen, att man kan befara, att den inom en icke alltför avlägsen tid absorberas i en utsträckning, som sedan lade hinder i vägen för att verkställa denna omändring av budgetåret.

Herr Nilson i Örebro framställde särskilt ett par frågor. Han kunde gå med på reservanternas förslag under två förutsättningar, nämligen, att det stycke, som börjar nederst på sid. 18 och fortsätter på följande sida, och därefter det stycke, som började nederst på sid. 21 och fortsätter på följande sida i utskottets utlåtande, skulle utgå, om jag fattade honom rätt. Jag vill då säga, som jag från

början erinrade, att jag icke är sakkunnig på sådant sätt, att jag skulle kunna gå och svara för vad sådana män som herrar Swartz och Lamm och andra äldre riksdagsmän anse nyttigt och lämpligt. Men jag tror, att jag kan säga, att vad det första stycket herr Nilson berörde gäller, så är det nog icke möjligt att det skulle kunna utgå, ty om man tänker sig budgetårets omläggning, måste det väl ordnas så, att statsrevisorerna för t. ex. år 1924 måste, då de träda till sitt arbete på hösten, se utfallet av statens ekonomiska ställning den 30 juni 1924. Vad beträffar åter det senare stycket kan det, såvitt jag nu kan se, icke erbjuda några ööverstigliga svårigheter att däri kunde ske en ändring. Jag vill nu icke närmare ingå på denna fråga, ty jag förstår, att kammarens ledamöter äro måna om att här snart fatta beslut.

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

Jag ber i allt fall, herr vice talman, att få hemställa om bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet B e s k o w: Herr vice talman, mina herrar! Det var med blandade känslor som jag erfor, att utskottet avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om omläggning av budgetåret, men jag lugnade mig något, då jag fick tillfälle att taga del av den motivering, som å ena sidan utskottsmajoriteten hade bestått sitt avslagsyrkande och å andra sidan reservanterna hade åstadkommit för sitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Huvudargumentet för utskottet tyckes vara det, att över huvud ett riksdagsarbete, såsom det för närvarande bedrives, skulle lägga definitiva hinder i vägen för reformens genomförande. Såvitt jag kan finna, har detta av bland andra herr Thorsson bemötts så pass utförligt, att det icke finnes något för mig att på den punkten tillägga. Det vore kanske också olämpligt, då jag icke känner till, huru riksdagsarbetet i detalj bedrives. Jag vill emellertid konstatera, att jag fått den bestämda uppfattningen under det studium jag företagit i denna fråga, att riksdagsarbetet egentligen genom denna reform kommer att förminska i stället för att ökas, huvudsakligen därigenom, att det mycket betungande arbetet med tilläggsstaten kommer att minskas, om det icke kommer att helt och hållet bortfalla.

Här har också invänts, att det skulle behövas ökade arbetskrafter inom Kungl. Maj:ts kansli och inom vissa ämbetsverk. Jag har övertygat mig om, att det inte kan bli tal om att anställa en enda ny tjänsteman för detta ändamål. Däremot kan det bli tal om, att vid den tidpunkt, då själva reformen genomföres, och för övrigt vid de tidpunkter, då budgetsåret skall påbörjas, alltså omkring den 1 juli, anställa en eller annan person såsom extra arbetskraft dels inom vissa departement, dels möjligen inom ett eller annat ämbetsverk. Det har i detta avseende alldeles speciellt pekats på statskontoret. Med anledning därav har jag förfrågat mig hos generaldirektören för detta ämbetsverk och därvid fått meddelande, *dels* att genom att länsstaterna bortfalla, arbetet med statsliggaren blir väsentligt förökad, *dels* att detta arbete ju utföres på en tid av åtta månader, under det att det

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

härefter skall göras klart på tre månader. Det oaktat kommer det inte att behövas mer extra arbetskraft än två eller tre personer under de tre månader, som det kan gälla. För vissa myndigheter, speciellt för riksräkenskapsverket och för alla länsstyrelser, kommer denna reform att medföra ett jämnare arbete än förut varit fallet därigenom, att arbetet med budgetredovisningen och med kapitalbokslutet kommer att falla på två olika delar av året.

Herr Waldén har framfört den åsikten, att den nuvarande tiden är ganska olämplig för genomförandet av denna reform. Efter att ha hört herr Waldén vill jag på det allra bestämdaste förklara, att den närvarande tiden förefaller mig särskilt lämpad för att just nu genomföra reformen, ty skall man gå de vägar, herr Waldén anvisar, är det stor fara för, att budgetarbetet i framtiden inte kommer att utföras på det sätt, varpå det verkligen måste utföras, därest man vill åstadkomma solida och tillförlitliga budgeter. Herr Waldén tycks nämligen vara av den åsikten, att vi skola reservera medlen å den nuvarande kassafonden för att anlita dem vid uppgörandet av kommande budgeter. Det är just vad vi skola akta oss för att göra. Kassafonden är nu egentligen inte mycket större, än den behöver vara med hänsyn till finansierandet av budgeten. Vi få nämligen komma ihåg, att, som det nu är ställt, kassafonden får tjänstgöra ända till dess att inkomst- och förmögenhetsskatten kommer in i slutet av budgetåret. Den omständigheten, att man lägger om budgetåret, medför ingen som helst verklig förändring i kassafondens storlek; det blir endast en skenbar förändring. Om man därför avsevärt minskade kassafonden, skulle detta egentligen betyda, att man under året finge använda sig av tillfällig upplåning, och om man så gör, kan det väl ändå inte sägas, att man därmed lägger grunden för en solid och tillförlitlig budget. Den risken finnes naturligtvis alltid, att så länge kassafonden skenbart ser ut att innehålla många hundra miljoner, man kan lockas att göra grepp i densamma, när man inte borde göra det. Låt oss alltså genomföra denna reform, innan vi bli utsatta för sådana frestelser!

Jag skall med några ord ytterligare betona de fördelar, som denna budgetreform medför. Jag vill då börja med att framhålla den möjlighet man genom reformen vinner, att låta kronoskatten, inkomst- och förmögenhetsskatten, betalas i två eller flera terminer, en möjlighet som man för närvarande inte har. Det ligger i sakens natur, att skatten för närvarande inte kan tagas ut mycket tidigare, än som nu sker, d. v. s. i slutet av budgetåret, och det finnes tydligen ingen plats, sådant läget nu är, för att lägga in ännu en skattebetalningstermin. Får man däremot ett budgetår 1 juli—30 juni, finnes det möjlighet att lägga in en betalningstermin exempelvis i januari månad eller eljest i den månad, som kan vara lämplig med hänsyn till den tidpunkt, då kommunaluppbörderna äga rum. Jag tror inte, att man alldeles får underskatta detta förhållande. Ett faktum är i varje fall, att en reform i detta avseende, som man på många håll anser vara önskvärd, inte kan genomföras med tillämpning av det nuvarande budgetåret, detta av rent budgetära skäl.

Huvudskälet för reformens genomförande är emellertid, att man därigenom vid alla beräkningar, då budgeten göres upp, kommer att stå betydligt mycket säkrare, än nu är händelsen. Man kommer nämligen budgetåret sex månader närmare, än vad man gör under nuvarande förhållanden. Hur mycket sex månader kunna betyda, ser man av de nya reviderade beräkningar, som jag i dag lagt på kammarens bord. Man finner där, att de beräknade inkomsterna på, såsom jag tror, sju större poster ha fått sänkas med inte mindre än 164 miljoner kronor. Det finnes inte någon som helst anledning att tro, att min företrädare i ämbetet felbedömde situationen, då de förutvarande siffrorna framlades, eller att man vid uppgörande av statsverkspropositionen i december 1920 gick mindre noggrant till väga, än jag gjort vid detta tillfälle. Orsaken till den stora differensen ligger helt och hållet däri, att förhållandena inom det ekonomiska livet och särskilt inom det industriella livet nu äro i hög grad förändrade. Jag har redan nämnt några siffror, som visa de förändringar, som man ansett sig böra göra. För inkomst- och förmögenhetsskatten är det beräknade beloppet sänkt från 244 miljoner kronor till 185 miljoner kronor — 59 miljoner på ett bräde! Från statens affärsdrivande verk beräknade man förut en inkomst av 42 miljoner kronor, under det man för närvarande, sedan man vunnit dessa sex månaders erfarenhet inte anser sig kunna taga upp ett öre. Siffrorna för tullmedlen äro sänkta, och på åtskilliga andra poster äro förändringar gjorda.

Vad nu särskilt inkomstskatten beträffar, så kommer det — för den händelse vi ha budgetsreformen genomförd från den 1 juli 1922 — att gälla det förhållandet, att då vi skola göra upp en budget hösten 1921, vi måste söka beräkna den inkomst- och förmögenhetsskatt, som kommer in vid 1922 års slut. Detta är en skatt, som baserar sig på 1921 års inkomst, alltså en inkomst, som vi i alla fall något så när kunna bedöma. Men hur är det nu ställt? Jo, om samma förhållanden skola gälla som hittills, då man går till uppgörande av statsverkspropositionen, har man att räkna med den inkomst- och förmögenhetsskatt, som faller in under december 1923 och som är baserad på 1922 års inkomst. Vi vinna sålunda ett helt år med reformen, när det är fråga om att bedöma vad inkomst- och förmögenhetsskatten kan inbringa. Det finnes rikligt med siffror, som illustrera, hur pass stora avvikelser, som kunnat förekomma mellan de beräknade inkomsterna i budgeten å ena sidan, och dem, som verkligen influtit å andra sidan. Jag skall inte taga upp kammarens tid med att referera dem — jag antager, att kammaren tillräckligt väl känner till, hur därmed förhåller sig.

Vad angår de stora svårigheter, som man särskilt tänkt sig uppstå vid uppgörande av budgeten under övergångsåret, skulle jag vilja framhålla den synpunkten, att i höst behöver riksdagen i det avseendet inte skaffa täckning för mer än ett halvt år; d. v. s. den budget, som kommer att göras upp, gäller det första halvåret 1923, från den 1 januari till den 1 juli. Det kan vara rätt skönt att under tider, som äro så oroliga på det ekonomiska området som de

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

nuvarande, under tider. då penningvärdet är så variabelt. ha att räkna med detta förhållande.

Herr Nilson i Örebro har talat om, att det är en stor olägenhet, att budgetåret inte sammanfaller med kapitalbokslutsåret, och har menat, att myndigheterna i allmänhet bestämt yrka på, att budgetåret och kapitalbokslutsåret skola sammanfalla. Detta är såvitt jag kan bedöma saken, inte alldeles riktigt. När detta spörsmål först behandlades, var det visserligen ingen tanke på att budgetåret skulle skiljas från kapitalbokslutsåret, utan man tänkte sig naturligtvis, att dessa båda i likhet med vad alltid förut varit fallet skulle komma att inträffa samtidigt. Sedan fann man emellertid, att detta för- anledde vissa olägenheter, och då kom något ljushuvud — jag vet inte vem — med den verkligt goda idén att skilja budgetåret från kapitalbokslutsåret. Jag har svårt att inse, att man kan göra några berättigade invändningar häremot, och de myndigheter, som sedan haft tillfälle att yttra sig, ha också bestämt tillstyrkt anordningen. Var och en, som känner till, hur en budget göres upp, vad en budget betyder och vad en budgetredovisning är, vet också, vilken skillnad det är mellan ett budgetår och ett kapitalbokslutsår. Man kan alltså inte gärna med fog göra en dylik invändning.

Såvitt jag kan finna, äro sålunda fördelarna av reformen synnerligen stora. Utsikterna att få solida, väl avvägda budgeter, bli mycket goda. Det fanns naturligtvis alltid tidigare en risk att få alltför solida budgeter. Den risken har legat nära till hands på grund av det tillvägagångssätt man förut använt. När nämligen en budget gjorts upp så långt i förväg, som hittills varit fallet, har man alltid haft en benägenhet att vara ytterst försiktig vid sina beräkningar, särskilt vad angår inkomsterna, och följden har blivit, att man fått laborera med stora överskott under goda tider, överskott, som frestat till att nedlägga stora utgifter, vilka man visserligen inte haft någon olägenhet av för ögonblicket, men som för framtiden dragit med sig konsekvenser, som man har all anledning beklaga. Av det nya förfaringssättet väntar jag mig inte bara solida, tillförlitliga budgeter, utan som följd därav också en sund sparsamhet.

Med stöd av vad jag nu sagt skulle jag som min åsikt vilja anföra, att det vore mycket beklagligt, om denna reform inte komme att bifallas. I all synnerhet vill jag understryka den synpunkten, att om reformen inte genomföres nu, det kan bli svårt, för att inte säga omöjligt, att genomföra den i framtiden.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Waldén: Herr talman! Då herr finansministern särskilt vände sig mot mig och ville göra gällande, att vad jag sagt om användandet av kassafonden var det allra olämpligaste, man kunde föreslå, vill jag bara erinra om, att jag nämnde, att man endast i nödfall skulle tillgripa en dylik utväg. Man skulle göra detta, sade jag, blott om det skulle visa sig, att så stora svårig-

heter uppkomma, att man inte anser sig kunna uttaga de felande medlen skattevägen, varvid man framför allt borde vara mycket betänksam att gå fram på den indirekta beskattningens väg. Det var detta, jag särskilt tryckte på.

Jag skall emellertid be att få fråga herr finansministern, vad herr finansministern menar med användandet av de 150 miljoner kronor, som skola tagas från kassafonden för ordnande av förhållandena under övergångstiden. Är inte detta också ett slags budgetreglering? Jag skulle tro, att detta är fallet.

Jag måste vidare erkänna, att det ligger åtskilligt i vad herr Nilson i Örebro yttrade om det betänkliga i, att budgetåret inte kommer att sammanfalla med kapitalbokslutsåret. Jag kan inte se, hur man skall kunna få någon reda i och översikt över statens finansiella läge, såvida man inte får en sammanfallande tid för dessa båda saker. Ur dessa synpunkter tror jag det inte vore orimligt, om vi för närvarande ställde oss avvisande till förslaget.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *B e s k o w*: Herr talman, mina herrar! Herr Waldén har menat, att han visserligen icke gärna ville taga något ur kassafonden, men att förhållandena kunde bli sådana, att man nödgades tillgripa den. Bli förhållandena sådana, herr Waldén, då skulle jag vilja tillråda, att man såg saken rätt i ansiktet och hellre toge upp ett tillfälligt lån, om alla möjligheter att skaffa medel på annat sätt äro absolut stängda. Ty ett ytterligare anlåtande av kassafonden under nuvarande förhållanden blir dock i själva verket, så länge kassafonden icke är större än den är, ingenting annat än att taga upp ett tillfälligt lån.

Herr Waldén frågade, om man icke i detta fall verkligen tager i anspråk 150 miljoner ur kassafonden? Jo, det gör man för det första halvåret, som man skall finansiera. Men herr Waldén, det gör man vartenda år, vare sig budgetreformen genomföres eller icke. Den enda skillnaden är, att man i ena fallet också sätter det på papperet och att riksdagen får veta det, men i andra fallet sker det, utan att något skrives därom.

Herr *T h o r s s o n*: Herr talman! Jag skulle vilja säga till herr Waldén, när han resonerar om, att man tager 150 miljoner kronor ur kassafonden, att det blir bara den skillnaden, att här göres ett bokslut den 1 juli, som visar, att kassafonden har betalt ut t. ex. 150 miljoner kronor. Under nu gällande budgetår göres intet bokslut i juli, men den omständigheten befriar inte kassafonden från att göra den utgiften, som herr Waldén vill rädda den ifrån. Det blir blott den skillnaden, att det synes ingenstädes förrän vid det verkliga bokslutet. Vid budgetårets slut, då kan det till och med visa sig, att inte kassafonden tillförts så mycket medel, som tagits ifrån den; utan statskontoret har fått gå till

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

riksgäldskontoret och låna, och riksgäldskontoret har måhända fått gå någon annanstans och låna för att kunna lämna nödiga medel till statsverket. Men jag kan inte få i mitt huvud, att detta sker vare sig mer eller mindre, om man följer den metod, som här föreslås av herr Waldén.

Herr E. A. Nilson i Örebro förde på tal två saker. Han anförde bl. a., att det var en olägenhet, att inte budgetredovisningen och riksbokslutet följdes åt, och han ansåg, att däruti låg en så stor olägenhet, att han icke kunde lämna sitt bifall till förslaget ur den synpunkten. Jag vill då erinra, att den rikshuvudbok, vi nu ha, är egentligen varken det ena eller det andra av de här båda sakerna. Även om det skulle ligga en olägenhet i att icke kunna avsluta räkenskaperna precis på samma dag i de här två olika räkenskapsformerna, så måste jag ändå se ett framsteg i den nya sakernas ordning; och den omständigheten, att varje månad lämnas en rapport till Kungl. Maj:t om utgifter och inkomster, vilken man lägger till grund för bedömande av hur man skall uppgöra budgeten, den omständigheten, att det finnes sådana månadsavslutningar, gör det rakt icke till någon större svårighet att få veta den verkliga ställningen. Jag tror således inte, att vi skola råka in i en sådan situation, som herr Nilson satte i fråga.

Emellertid kan det ju möjligtvis låta tänka sig, att man något längre fram kan behöva ta det andra steget och ordna det så, att man kan sammanföra dessa båda olika bokslut, därom kan jag icke nu yttra mig. Jag vill inte stjälpas detta förslag, därför att jag inte kan få allt vad jag vill ha och utan vidare avstå från de fördelar, som ligga uti det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Den andra anmärkningen herr Nilson gjorde riktade sig däremot, att Kungl. Maj:t i vissa fall skulle kunna medgivas rätt att använda anslaget till oförutsedda utgifter, och herr Nilson trodde då, att man på detta sätt återigen skulle råka in på förskottsvägen. Ja, i viss mån kan det sägas, att det kan peka åt det hållet, men det finnes mycket bestämda stadganden om användandet av nämnda anslag. När Kungl. Maj:t begagnar sig därav, skall det nämligen anmälas till näst sammanträdande riksdag, i vilken utsträckning anslaget använts; och riksdagen har då omedelbart tillfälle att granska och kontrollera, vad som utbetalts av anslaget i fråga, samt göra sina erinringar, i fall det skulle visa sig, att Kungl. Maj:t i förvaltninghänseende missbrukat den av riksdagen givna rätten.

Jag kan, herr talman, när jag väger alla de fördelar, jag förväntar av detta förslag, emot de nackdelar, som eventuellt kunna ligga uti dess genomförande, icke finna annat, än att förslaget ger så mycket uti reda och ordning, varför jag på det livligaste vill tillstyrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Ja, som kam-maren hört, har det inte från reservanternas sida försports någon

som helst beredvillighet att på något sätt vara med om att stryka de delar av deras motivering, mot vilka jag vänt mig.

Tvärtom har däremot herr statsrådet hävdad den meningen, att det för de förvaltande verken skulle innebära vissa fördelar att få göra upp bokslutet mitt under ett pågående budgetår. Jag tror nog, att det förhåller sig så, men det är icke huvudsaken för mig. Jag inser till fullo, att det för de förvaltande ämbetsverken är till fördel att göra sitt bokslut mitt under pågående år, ty därigenom komma de ena årets anslag att fullkomligt löpa in i det andra årets. Men hur går det med riksdagens kontroll över medlens användning? Jo, med den går det så, att den till väsentlig del just därigenom går förlorad; och den saken ter sig för mig så betänkelig, att jag vill icke taga på mitt ansvar en reform av den innebörden. Då ser jag saken på det sättet, att vederbörande ämbetsverk få dras med svårigheterna i detta avseende tills den nya ordningen första gången inträtt, ty ingen kan förmå mig att tro, att det blir svårare, då man kommer in i den nya ordningen, att göra ett bokslut den 30 juni än att göra det den 31 december; den saken blir precis densamma. Kassarapporterna ha ett mycket tvivelaktigt värde ur kontrollsynpunkt, så att dessa äro för mig icke tillfyllestgörande, Budgetredovisningen grundar sig helt och hållet på kassarapporterna.

Vid det förhållandet, att, som sagt, det här i kammaren inte förmärkts från reservanternas sida något som helst understöd för de synpunkter, jag här hävdad, så nödgas jag ställa mig på den sida, som yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Det är synnerligen svårt för en lekman att tränga in i en så invecklad och viktig fråga som denna. Man måste lita på det omdöme, som de sakkunniga avgivit i denna fråga. Jag vill då för min del ytterligare betona, att av alla de hörda myndigheterna finnes ingen, som ställt sig avvisande till denna reform med ett enda undantag, och där rådde heller icke enighet. Men såvitt man kan se, finnas icke så oöverstigliga hinder mot genomförandet av denna reform, att man på grund därav bör avstå ifrån de stora fördelar, som kunna bli resultatet av reformens genomförande. Men för att detta nya skall kunna fungera, har man nu här påpekat de stora svårigheter, som skulle ligga i, att riksdagen icke skulle hinna behandla ärendena inom den tid, som förutsattes såsom oundgängligen nödvändig för att riksstaten skall kunna läggas fram den första juni. Detta har uttalats av kommittén, och till denna tanke har också Kungl. Maj:t anslutit sig. Men det har genom de sakkunniga upplysningar, som stått utskottet till buds, dock påpekats, att en modifikation i det avseendet kan givas i så måtto, att genom Kungl. Maj:t redan på förhand vidtagas vissa förberedande åtgärder, varigenom rikstaten skall kunna expedieras till vederbörande ämbetsverk, även om ej riksstaten skulle komma Kungl. Maj:t till handa förr än ett

*Ang.
omläggning av
budgetåret.*
(Forts.)

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

stycke in i juni, exempelvis den 15. Under sådana förhållanden, och då utskottet har undersökt data för riksstatens fastställande under ett antal av de senare åren, ser man, att, ifall man har någon jämkningsmän, icke sådana ööverstigliga hinder föreligga, som skulle nödvändiggöra, att denna reform måste undanskjutas. Man var just i det avseendet inom utskottets fjärde avdelning inne för den tanken att förlägga budgetårets början till 1 augusti i stället för 1 juli; och skulle i så fall dessa olägenheter kunnat undvikas, och med anledning därav verkställdes undersökningar, och man fann då inom avdelningen, att det icke var nödvändigt fråntråda förslaget om den 1 juli.

Beträffande de upprepade frågor, som herr Nilson i Örebro framställde till reservanterna angående vår vilja att fråntråda vissa uttalanden i motiveringen, så får jag säga, att jag inte kan taga på mitt ansvar att göra detta, alldenstund riksräkenskapsverket, vilket är den institution, som skall sköta om dessa saker, har sagt, att ett oeftergiltigt villkor för genomförandet av denna reform skulle bestå däruti, att rikshuvudboken får avslutas per kalenderår, men samtidigt påpekas det, att enligt den instruktion, som nu är gällande för riksräkenskapsverket, skall budgetsredovisningen upptaga själva den löpande budgetförvaltningen under året, då däremot rikshuvudboken skulle omläggas till att utgöra en verklig kapitalbokföring, där statens samtliga kapitaltillgångar såväl i ena som andra avseendet, såsom beträffande byggnader och dylikt, skulle ingå som en kapitaltillgång för statens räkning. Denna huvudbok, som hittills tagit nio månader att avsluta, kan givetvis icke avslutas inom den korta tid, som i fråga om budgetredovisningen ansetts nödvändig.

När nu Kungl. Maj:t anslutit sig till riksräkenskapsverkets ståndpunkt och vederbörande statsråd därav funnit sig övertygad, då är alldeles självfallet, att vi reservanter icke kunna taga på vårt ansvar att gå herr Nilson till mötes för att vinna hans röst för förslaget. Men jag tror å andra sidan, att det spelar inte den rollen, att man därför behöver avvisa förslaget, alldenstund budgetredovisning är en sak och kapitalbokslut en annan. Därför ha vi inte tvekat att tillstyrka förslaget.

Jag vill också betona, att det i stort sett beror på en slump, att Kungl. Maj:ts förslag angående budgetårets omläggning kommer fram till riksdagen i form av en reservation, all den stund utskottets beslut fattades med tolv röster mot elva, och denna majoritet vanns genom att en ledamot inte deltog i omröstningen. Hade alla utskottets ledamöter varit med om beslutet, kunde omständigheterna ha fogat det så, att vad som nu innefattas i reservationen utgjort utskottsmajoritetens förslag, och under sådana förhållanden är det alldeles självfallet, att man då kunde stått »pampigare» inför denna kammare och kanske haft större utsikter att få förslaget igenom. Jag hoppas emellertid, att kammaren inte skall taga hänsyn till, hur det blev i det avseendet, utan i stället se på frågan rent sakligt. Gör man detta och inser man den verkligt stora förmånen av ett stabiliserat budgetväsende här i landet, som detta nya förslag

dock måste medföra, hoppas jag, herr talman, att kammaren måtte bifalla reservationen, till vilken jag således yrkar bifall.

*Ang.
omläggning av
budgetåret.*

(Forts.)

Herr Rydén: Jag beklagar, att vårt arbete skall vara lagt så, att vi ha att behandla så många och så stora ärenden som dessa i sådan hast. Jag kan icke på annat sätt förstå, att man tager så pass lätt på det ärende, som föreligger, som man på sina håll gör och som jag icke kan neka till att statuskottets majoritet gjort. Det föreligger ju här ett förslag till en reform, som alla mera insiktsfulla riksdagsmän, som skaffat sig erfarenhet på detta område, såvitt jag kan förstå, under lång tid ha sökt driva fram och som ämbetsverk och regeringar av olika namn och olika färger ha understött och arbetat på för att få genomförd, beroende därpå, att detta faktiskt är en nödvändighet, ifall vi skola få ordning och reda i statens budget och riksdagens budgetbehandling. Vi behöva få till stånd en ändring i detta avseende. Och ju mer statens budget växer och särskilt i den mån tidsförhållandena kastas fram och tillbaka, dess nödvändigare är det att få denna reform genomförd, så att vi ha möjlighet att göra upp en budget, som är någorlunda sannfärdig och icke tillkommen på en höft.

Jag hade icke tänkt begära ordet, men när jag hörde, att min gamle kamrat och vän i olika skiften, herr Nilson i Örebro, som varit av samma mening som jag under denna långa tid, yrkade på den gjorda framställningen, så började jag bliva ängslig, att man skulle taga stark hänsyn till detta. Nu medger jag, att den sak, herr Nilson hängt upp sig på, är för liten för att motivera ett yrkande. Jag förstår, att den frågan är diskutabel, som gäller budgetredovisningen och kapitalbokslutet med olika budgetår och kapitalbokslutsår. Jag är icke fullt på det klara med, huru detta bör ordnas, därför att jag icke satt mig in i denna tankegång, som är fullt ny. Jag kan icke säga, huruvida det kan göras berättigade invändningar mot detta eller icke. Men jag kan icke förstå, att man på andra sidan håller på, att uttalandet härom skall stå kvar, därför att det spelar, så vitt jag kan förstå, icke någon avgörande roll för reformen. Huvudsaken är att riksdagen beslutar en reform, och under den fortsättningen får man taga under övertvägande, huru man kan gå en annan väg i denna detalj. Hade jag den känslan, att man genom att låta det stycke, som står på sidan 18 och slutar strax på mitten av sidan 19, gå ut ur motiveringen kunde tämligen allmänt enas om bifall till reservationen, så tycker jag, att vi kunde vara med på det; i varje fall kan jag icke finna, att om man icke vill gå med på en sådan strykning, man därför icke skulle gå med på denna reform. Vi åstadkomma stor skada för kommande riksdagar, om vi icke genomföra denna sak för att få ordning och reda i statens budgetbehandling, och jag håller med herr finansministern därom, att göra vi icke detta nu, så vet ingen, när vi kunna göra det.

Här äro kanske många som liksom en talare på Skånebanken, som yttrade sig, vilja avslå denna reform med hänsyn till dessa 150 miljoner, som skulle försträckas från kassafonden. Ja, innebär detta,

Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)

att man skulle vilja taga dem för något annat ändamål, än de äro hopsparda för, då innebär detta ett attentat mot tanken på en omläggning av budgetåret. Men herr Waldéns ståndpunkt innebär så vitt jag kan förstå, en missuppfattning av hela detta ärende. Det gäller här snarare en pappersfråga, en bokföringsfråga, än en reell utgiftsfråga.

Jag skulle sålunda vilja vädja dels till herr Nilson i Örebro, om han icke skulle vilja biträda yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, dels till herrarna å den andra sidan, om de icke kunde vara med om, att det stycke herr Nilson i Örebro omnämnde måtte utgå ur motiveringen, så att en så underordnad sak som denna icke bleve avgörande och medverkade till hela sakens fall.

Är det nödvändigt, skall jag, herr talman, för att detta yrkande skall vara gjort, hemställa om bifall till reservationen med den ändring, att det stycke som börjar nederst på sidan 18 med orden: »Med hänsyn särskilt till» och som slutar på sidan 19 med orden »tagas i anspråk», måtte utgå ur motiveringen och att i övrigt reservationen måtte bifallas.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag ämnade helt naturligt icke mera begära ordet i denna fråga, men med anledning av, att min gamle värderade vän och kamrat från den tid, jag satt i statsutskottet, och sedermera i annat gemensamt arbete, riktade till mig en särskild vädjan, föranleddes jag att ännu en gång begära ordet.

Jag har i mitt första anförande tydligt uttalat, att jag är så pass stor vän av förslaget till budgetreform, att jag, oaktat alla de betänkligheter, som statsutskottet uttalat och som jag ansåg även vara illustrerade i det nuvarande läget av riksdagens arbete — ett läge, som jag icke kan betrakta som ett kristidsläge, utan som jag måste anse ha mera permanent karaktär, därest icke riksdagen vill vara med om en omläggning av riksdagsarbetet — dock vill tillstyrka genomförandet av denna reform nu under förutsättning av att budgetår och bokslutsår sammanfalla. Med mindre än att så blir fallet kommer riksdagen att förlora en väsentlig del av kontrollen över de anslagna medlens användning. Ty denna kontroll kan inte ur riksdagens synpunkt bli tillfyllest därigenom, att riksdagen allenast får en budgetredovisning, sammanfallande med budgetåret. Riksdagen måste också ha ett bokslut, som sammanfaller med detta budgetår. Karaktären och innebörden av ett bokslut, som går på mitten av budgetåret, blir helt enkelt den, att anslag komma att löpa in i anslag på sätt, som jag antydde i mitt förra anförande.

Jag anser därför inte denna sak vara en betydelselös detalj, utan jag ser det så, att spørsmålet ytterst gäller, huruvida riksdagen skall släppa ifrån sig den kontroll över medelsanvändningen, som riksdagen för närvarande har. Något sådant kan jag inte vara med om. Men, jag upprepar det, är det så, att kammaren vill vara med om att stryka ifrågavarande del av motiveringen, skall jag såsom jag förut tydligt uttalat, gärna ansluta mig till vad reservanterna föreslagit,

men håller man på, att denna motivering skall stå kvar i sin helhet, nödgas jag ställa mig på utskottets ståndpunkt, även med den risk, att detta förslags genomförande skjutes fram ännu ett år. Jag kan nämligen inte dela vare sig den mening, som uttalats från statsrådsbänken, eller den, som uttalats av anhängarna till reformen i övrigt, därom, att vi inte skulle kunna få till stånd denna reform ett annat år, om vi inte genomföra den nu.

*Ang.
omläggning av
budgetåret.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet B e s k o w: Herr talman, mina herrar! Med anledning av den siste ärade talarens anförande vill jag endast säga, att det är alldeles självklart, att riksdagen måste ha fullständig kontroll över de medel, som beviljas. Riksdagen måste se, i vad mån de anslag, som för ett år beslutats, vid detta års slut ha förbrukats, om det har blivit överskott eller underskott. Detta önskemål vinner man emellertid med en ordnad budgetredovisning. Denna kommer att basera sig uteslutande på den bokföring, som göres i anslutning till budgetåret. Jag vill inte påstå, att den hittillsvarande budgetredovisningen varit tillfredsställande, ty denna har upptagit posterna på så sätt, att man inte kunnat se, huru under ett år ett anslag blivit förbrukat, men det är alldeles givet, att budgetredovisningen framdeles måste ordnas så, att detta kan bli förhållandet.

Kapitalbokslutet är däremot något helt annat, som inte står i samband med denna sak. Kapitalbokslutet upptager ju bland annat statens alla tillgångar; allt vad staten äger, skogar o. s. v., uppföres såsom kapital. Detta bokslut har därför inte den betydelse för budgetarbetet, som herr E. A. Nilson i Örebro ville göra gällande.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Herr finansministern har vederlagt herr E. A. Nilsons i Örebro invändningar mot den första del av motiveringen, mot vilken anmärkningar framställts. Vad den andra delen beträffar, skall jag endast be att få påpeka, att vad reservanternas där uttalat gäller under den förutsättningen, att man helt och hållet bortser från användandet av tilläggsstat i fortsättningen. Det kan inte komma att inträffa, som herr Nilson i Örebro gör gällande, att man skulle genom ett antagande av reformen inleda ett nytt förskottsväsende. Om herr Nilson läser vad reservanternas uttalat, skall han finna att det där säges, att vissa utgifter kunna »efter medgivande av riksdagen i varje särskilt fall, bestridas från anslaget för oförutsedda utgifter eller annat särskilt för ändamålet uppfört liknande anslag». Jag tror inte, att man behöver hysa sådana farhågor, som herr Nilson uttalade, för att riksdagens befogenhet i detta fall skulle kunna kringgås.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag vill endast gent emot den siste ärade talaren framhålla, att det blir ingen skillnad i detta fall, om det är riksdagen, som är nog lättsinnig att bevilja förskott, eller om det är Kungl. Maj:t, som beviljar sådana. Verkan blir precis lika ofördelaktig i båda fallen. Att det konstitutionella

*Ang.
omläggning av
budgetåret.*
(Forts.)

kravet i förra fallet tillgodoses förändrar ej verkan av åtgärden. Jag skall annars villigt medgiva, att om man får lägga in den tolkning i uttalandet i fråga, som den siste ärade talaren gjorde, man i viss mån kan känna sig lugnad, ehuru inte fullständigt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Rydén under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 1:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 184, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 32 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för täckande av driftsförlust vid postverket under år 1920; och

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande vid kommunikationsverken av arbeten för bekämpande av arbetslösheten jämte två i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

*Ang. telefon-
och telegram-
avgifterna.*

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juni 1921 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 25 februari dagtecknad proposition, nr 143, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande i fråga om bestämmande av telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juli 1921.

Ang. telefon-
och telegram-
avgifterna.
(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft följande i ämnet väckta motioner, nämligen:

nr 183 inom första kammaren av herr *Boman*, som hemställt, att riksdagen måtte uttala sig för,

att från och med den 1 juli 1921 de så kallade anläggningsavgifterna måtte nedsättas till hälften av nu utgående belopp; och

att från samma tid de taxor å telefonabonnemang och samtalsavgifter, som gällde före den 1 oktober 1920, åter måtte i huvudsak tillämpas;

nr 219 inom andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta m. fl., däri hemställts, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t begära dels en allmän sänkning i nu gällande telefontaxa med 33 %, dels ock borttagandet av den så kallade anläggningsavgiften för abonnenter, som själva finge bekosta sin växelstation, samt tillika att sänkningen i abonnemangavgiften för dessa abonnenter måtte ske med 40 % av nu gällande avgifter; samt

nr 282 inom sistnämnda kammare av herr *Andersson* i Rasjön m. fl., däri föreslagits, att riksdagen i sitt yttrande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143 måtte uttala sig för:

att abonnemangavgifterna för telefoner med bibehållande av de sakkunnigas gruppindelning måtte reduceras till ungefärligen de belopp, som gällde före den 1 oktober 1920, med bibehållande likväl av nu utgående avgifter inom grupperna I och II;

att den s. k. anläggningsavgiften måtte helt bortfalla;

att avgifterna för rikssamtal för 3 minuters period måtte, då avståndet mellan taxestationerna icke överstege 45 km., utgå med 20 öre och då avståndet uppginge till 45, men ej 90 km., med 50 öre; samt

att tillämpningen av dessa taxor måtte gälla från den 1 juli 1921 till den 1 juli 1922 och att Kungl. Maj:t måtte giva 1922 års riksdag tillfälle att yttra sig angående taxepolitiken efter nämnda dag.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å herr *Bomans* ovanberörda motion samt de av herr *Olsson* i Ramsta m. fl. och herr *Andersson* i Rasjön m. fl. i ämnet väckta motionerna, de sistnämnda i den mån desamma icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, måtte beträffande det riksdagen underställda förslaget i fråga om bestämmande av telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juli 1920 i skrivelse till

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 56.

Ang. telefon-
och telegram-
avgifterna.

Kungl. Maj:t anmäla, vad utskottet i ämnet beträffande samma förslag anfört.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Då jag jämte några andra av kammarens ledamöter väckt en motion i föreliggande fråga, dristar jag mig att begära ordet för att i korthet yrka bifall till densamma, oaktat givetvis ett enhälligt statsutskotts avstyrkande verkar avskräckande.

Jag skall inte alls ingå på önskvärdheten av en nedsättning i telefonavgifterna över huvud, då jag förutsätter, att åtminstone de flesta av oss äro ense om, att de affärsdrivande verkens taxor sättas så lågt, som det är möjligt med hänsyn till verkens ekonomi.

Utskottet har i huvudsak följt Kungl. Maj:ts förslag ifråga om telefontaxorna efter den 1 juli 1921 och grundat sitt avstyrkande av motionerna på ett yttrande från telegrafstyrelsen den 20 maj 1921.

Vad vår motion beträffar påyrkas där ett uttalande för en återgång till de avgifter, som gällde före den 1 oktober 1921 för abonnemang, varemot i taxan för rikssamtal yrkas sänkning endast i de två lägsta avgiftsklasserna. Dessutom ha vi begärt, att den s. k. anläggningsavgiften må helt bortfalla. Detta sista yrkande har av utskottet beaktats i så måtto, att man gått med på denna avgifts borttagande vid växelstationer, då abonnenterna själva bekosta växeln.

Enligt telegrafstyrelsens och utskottets uttalande skulle en sänkning av telefonavgifterna icke vara möjlig, då därigenom det beräknade överskottet för telegrafverket skulle kunna förbytas i förlust och sålunda den telefonerande allmänhetens kostnader i viss mån överflyttas på skattebetalarna i allmänhet. Om man far taga telegrafstyrelsens egna uppgifter för goda, synes det emellertid märkvärdigt, att inte en taxesänkning skulle kunna ske, utan att det från början beräknade driftöverskottet i avsevärd grad äventyras. Det heter nämligen i propositionen, »att taxenivån är beroende på anläggnings-, underhålls- och expeditionskostnaderna. De sistnämnda, vilka äga den största betydelsen i förevarande hänseende, avse främst utgifter för den anställda expeditionspersonalens avlöning». Vidare talas det om, hurusom »grunderna för denna avlöning äro i huvudsak bestämda av Kungl. Maj:t och riksdagen», och slutligen heter det, att om indextalet nedgår till 200, skulle en reduktion av taxorna under oförändrad trafik kunna ske med omkring 15—25 %, beroende på olika abonnemangsklasser. Såvitt jag kan se, stå vi nu inför förverkligandet av just det villkor, som skulle möjliggöra en taxesänkning. Dels faller ju indextalet sakta och säkert, och dels föreligger ju här förslag om en allmän sänkning av dyrtidstilläggen, en sänkning, som bör medföra en betydande kostnadsminskning för ett affärsdrivande verk, där personalkostnaderna enligt uppgift utgöra 70 % av utgifterna. Vidare måste kostnaderna för lokalerna och deras uppvärmning kraftigt nedgå likaså pappers- och tryckningskostnaderna och vad beträffar anläggnings- och underhållskostnaderna

har ett prisfall inträffat på en del telefonmateriel, som nära nog saknar motsvarighet inom någon annan bransch. Sålunda var priset på galvaniserad järntråd år 1918—19 uppe i omkring 2 kr. per kilogram, under det samma artikel nu kan köpas för 40—50 öre per kilogram, och kopparråd, som tidvis under krisåren ej stod att få för pengar, och på vilken eljest 5 à 6 kr. per kilogram då var gott pris, säljes nu för ända ner till 1:50 kr. per kilogram i obegränsade kvantiteter. Arbetsslönerna spela ju också givetvis en stor roll för nyssnämnda kostnader, ja, större till och med än som vore behövt, då det tyvärr måste sägas, att arbetsintensiteten icke alltid är så storartad inom detta fack. Men om nu industriens arbetare i stor utsträckning måste vidkännas lönenedsättningar på 15 à 20 %, så borde väl också telegrafverkets verkstads- och linjepersonal kunna få finna sig i någon lönesänkning.

Det är med tanke på dessa möjligheter till utgiftsminskning, som vi i vår motion antagit, att telegrafverkets stat skulle medge även den minskning på inkomstsidan, som en taxesänkning i angiven omfattning skulle medföra. Det ser ut, som om vederbörande själva icke vore främmande för den tanken, att de ändrade konjunkturer skulle med de av utskottet nu tillstyrkta taxorna tillföra telegrafverket ett ytterligare överskott på 3,500,000 kr., ty i den nya inkomstberäkning, som nu utdelats här, finnes telegrafverkets överskott upptaget till 18 miljoner kronor mot 14,500,000 kr. i statsverkspropositionen vid riksdagens början, ett förhållande, som ger stöd åt den uppfattning jag här tillåtit mig ge uttryck åt. I debatten i första kammaren påtalades flera fall av vanstyre inom det verk, varom här är fråga, och många anledningar till missnöje finnas nog från abonnenters och allmänhetens sida, men jag skall förbi-gå detaljerna, då man har anledning tro, att vederbörande söka göra det bästa möjliga.

Av vad jag anfört synes mig framgå, att med en taxenedsättning i den ringa omfattning, som vi föreslagit, och med de möjligheter till reducering av omkostnaderna, som nu inträtt, någon fara för förlust på telefontrafiken ej förefinnes. Då det är angeläget i det tryckta läge, vari vi nu befinna oss, att ej onödigtvis belasta samfärdseln med för höga taxor, så tar jag mig friheten, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. i ämnet väckta motionen. Genom ett uttalande i den riktningen har kammaren understrukt önskvärdheten av lägre telefontaxor i vida kraftigare ordalag, än om utskottets hemställan bifalles.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Då även jag är motionär i ämnet skall jag be att nu få säga några ord, men det kan icke falla mig in att bli va mångordig vid denna sena timme.

Det är en allmänt känd sak att genom den senaste telefontaxeförhöjningen, som ägde rum i oktober 1920, användningen av telefon blivit i rätt stor utsträckning fördyrad. Som prov på förhöjningen ber jag att få anföra några exempel från 1915 års taxa i jämförelse med 1920 års. Vid en växelstation, där abonnenterna själva bekos-

Ang. telefon-
och telegram-
avgifterna.
(Forts.)

Ang. telefon-
och telegram-
avgifterna.
(Forts.)

tade skötsel av växelbordet, utgjorde inträdesavgiften år 1915 15 kr., men nu är den 25 kr., vartill kommer en anläggningsavgift av 100 kr. Med 2,000 fria lands- eller rikssamtal var årsavgiften förr 60 kr., nu är den 130 kr. Samtalsavgiften för rikssamtal vid ett avstånd, som översteg 45 kilometer men ej 90 kilometer, var för en period om 3 minuter 20 öre. Nu är samma avgift icke mindre än 60 öre.

Förutom de motioner, som väckts av mig och herr Andersson i Rasjön i denna kammare, har det avgivits en motion i första kammaren av herr Boman. När ärendet i dag behandlades i första kammaren, yrkades bifall till herr Bomans motion, som samlade icke mindre än 59 röster. Det blev en rätt kraftig opinionsyttring för att understryka vad utskottet här sagt, då utskottet uttalar den förmodan, att telegrafstyrelsen skall under sommarens lopp vidtaga sänkningar i telefontaxan. Jag tror, att det är en önskan, som är så stark bland vårt folk, att vi verkligen få lov att understryka vad utskottet säger, och därför ber jag att få yrka bifall till herr Anderssons i Rasjön hemställan, som överensstämmer med herr Bomans, för att icke gå så långt, att jag yrkar bifall till min motion, där jag begärt en sänkning på ända till 40 %.

Häruti instämde herr *Olsson* i Rösta.

Herr *L ü b e c k*: Herr talman! När den siste ärade talaren slutade med att yrka bifall till herr Anderssons i Rasjön motion som en opinionsyttring, tror jag, att han sakligt sett kom in på en felaktig väg, ty herr Anderssons förslag synes mig i och för sig orimligt på den grund, att det framkallar klara orättvisor. Jag skall nöja mig med att läsa upp den passus i telegrafstyrelsens yttrande, som berör detta förslag, och vari det heter: »Det möter givetvis stora svårigheter att ur ett efter en och samma grundprincip utarbetat taxsystem bryta ut och sänka avgifterna för några grupper av abonnenter. Ett bifall till motionärernas förslag skulle innebära en synnerligen stor orättvisa för abonnenterna inom grupperna I och II, vilka då med fog skulle anse sig få betala proportionsvis högre avgifter än abonnenter inom det övriga Sverige. Det torde väl även kunna ifrågasättas, huruvida icke motionärerna i sin strävan att bereda landsbygdens befolkning billigare abonnemangavgifter gått längre än vad som kan vara nödvändigt.»

Den minskning i inkomster, som enligt gällande tariffer skulle följa med ett bifall till herr Anderssons i Rasjön motion, är 3,6 miljoner kronor, medan ett bifall till herr Olssons motion efter nuvarande tariffgrunder skulle föranleda en inkomstminskning på 29 miljoner.

Vad angår herr Anderssons i Rasjön yttrande för övrigt ber jag få påpeka, att det i utskottets utlåtande tillräckligt tryckts på, att man skall söka komma från anläggningsavgiften så fort som möjligt, och telegrafstyrelsen har gjort ett uttalande i det avseendet, som borde vara tillfredsställande. Hälften av avgiften försvinner som bekant den 1 juli enligt det föreliggande förslaget.

Vad sedan taxedetaljerna beträffar har telegrafverket som af-färsdrivande verk visat ett gott ekonomiskt resultat, då avkastningen under en 30-års period utgjorde i medeltal $8\frac{1}{2}$ %. Med gällande tariffer har man beräknat, att resultatet för 1921 skulle bli något över 6 %, vilket således understiger förutvarande medeltal. Ett af-färsverk bör ju skötas enligt ekonomiska grunder ur avkastningssynpunkt, och jag kan icke finna, att det föreligger några skäl, som föranleda, att man nu bör göra något avsteg från denna princip. För min enskilda del anser jag slutligen, att det är synnerligen lyckligt, om icke riksdagen lägger sig i detaljer beträffande tarifferna på sätt herr Andersson i Rasjön avser med sin motion.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Lübeck förenade sig herr *Carlsson-Frosterud*.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Statsutskottets härfpå föredragna utlåtande, nr 188, i anledning av väckt motion i fråga om bestridandet av kostnaderna för lokal och betjäning vid vissa telefonstationer godkändes.

§ 13.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget statsutskottets utlåtande, nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning.

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen avlåten, den 30 april 1921 dagtecknad proposition, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hemställde utskottet, att riksdagen måtte, till beredande av ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning, under verkliga utgifter på tilläggsstat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 10,000,000 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Ollas A. Ericsson*, *Johan Nilsson* i Skottlandshus, andre vice talmannen *Nilsson* och *Andersson* i Ovanmyra, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr andre vice talmannen *Nilsson*: Det är en högst ovanlig åtgärd, som kammaren här har att taga ställning till. Som vi finna, har Kungl. Maj:t gjort en hemställan, att det måtte beviljas 10 miljoner kronor på extra stat för år 1921 till ersättning åt

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.

(Forts.)

statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning. Den ifrågasatta taxenedsättningen skulle komma industrien till godo, och den betraktas som en extraordinär åtgärd. Kravet på att järnvägsdriften skall förränta sig skulle endast tillfälligtvis undanskjutas. Ja, det är möjligt, att man tänker sig, att den åtgärd, som ifrågasättes, skulle bli av tillfällig natur, men då kan man ju fråga sig, om vi befinna oss vid början av den depressionsperiod, som vi nu kommit in i, eller om det finns utsikter för, att den snart skall upphöra. Är det så, att man anser, att vi äro vid depressionstiden början, och den meningen omfattas av statsutskottets reservanter, så anse vi ock, att det innebär vissa betänkligheter att redan nu vidtaga en åtgärd av så ovanlig beskaffenhet som den här ifrågavarande. Jag tror nog, att de flesta av oss i denna kammare ha den uppfattningen, att vi hittills bara sett en liten början på tidens nöd, och att den nog kommer att bli mycket svårare. Det är också uppenbart, att en åtgärd, som nu från början betraktas som tillfällig, kommer vid sådant förhållande att få en helt annan karaktär, och det är otvivelaktigt, att har man slagit in på en sådan väg, som här sättes ifråga, kan man icke så lätt komma från den igen. Jag tycker, att redan den omständigheten bör ge anledning till vissa betänkligheter, ty det är dock så, att om man redan i detta tidiga skede av depressionsperioden utnyttjar alla möjligheter, som finnas, bliva svårigheterna större i fortsättningen. Nu är ju avsikten, att statsdriften skulle affärsmässigt upprätthållas. Man sörjer för att den formellt upprätthålles, men reellt har man tydligen givit efter på den punkten, ty genom en sådan åtgärd som denna suspenderar man järnvägen från skyldighet att sköta sin förvaltning efter ekonomiska synpunkter.

Så kan man fråga, varifrån medlen skola tagas. Om herrarna se på den kungl. propositionen, så finner man därav, att meningen hade varit att taga dessa 10 miljoner av de tullinkomster, som förväntats inflyta, för den händelse den i detta hänseende av Kungl. Maj:ts framlagda propositionen hade vunnit riksdagens bifall. Nu är den avslagen, och förutsättningarna för att med dessa medel kunna ge kompensation för taxenedsättningarna äro därigenom tillintetgjorda. Och då får man söka andra utvägar för att få in de erforderliga medlen.

Ser man nu på utskottets betänkande, kan man icke undgå att få ett bestämt intryck av, att utskottet för sin del varit mycket tveksamt om värdet och betydelsen av den ifrågasatta åtgärden. Redan i första stycket säger ju utskottet, att den »synes vara ägnad att ingiva vissa principiella betänkligheter», och vidare framhåller utskottet, att en dylik tillfällig åtgärd visserligen »i många fall» kan innebära en lättnad, men att den endast kan beredas »vissa företag», och däri har naturligtvis utskottet alldeles rätt. Det är sålunda genomgående tveksamhet i utskottets uttalande. Och för övrigt, när man säger, att det endast är fråga om att åstadkomma lättnader för industrien i den mån den kan vara belägen vid statsjärnvägarna, är det uppenbart, att man därigenom skapar betydande

orättvisor. Ett järnverk, som ligger vid en enskild järnväg kommer i mycket sämre ställning än ett liknande företag, som ligger invid en statsjärnväg. Redan härigenom skapas ju fram ojämnheter, och man handikapar den industri, som har ett ogynnsammare läge.

*Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.*

(Forts.)

Men det är icke nog med, att industrierna ställas olika härvidlag, utan det är även uppenbart, att de enskilda järnvägarna på detta sätt komma i sämre ställning än statsjärnvägarna. När de senare få ett understöd, men de enkilda järnvägarna bli utan, är det ju tydligt, att de sistnämnda från början få en svagare ställning och denna blir med tiden ytterligare försvagad. Detta är ägnat att inge stora betänkligheter. Det har också den avdelning i statsutskottet, som förberett detta ärende, uppmärksammat och hade därför föreslagit, att understöd även skulle utgå till enskilda järnvägar. Jag minns icke de skäl, som gjorde, att utskottet föll ifrån denna ståndpunkt. Därigenom kom emellertid utskottets utlåtande enligt min och övriga reservanternas uppfattning att bli betydligt försämrat.

Nu är det klart, att om det kunnat ordnas så, att även industrier, vilka äro belägna vid enskilda järnvägar, skulle beretts samma förmåner, som de vid statsjärnvägarna belägna kan det ändock anföras betydande betänkligheter mot en åtgärd av denna beskaffenhet, ty att den inger betänkligheter ur principiell synpunkt lär icke kunna förnekas. Det är också detta, som gjort, att reservanternas icke kunnat vara med om Kungl. Maj:t förslag, sådant som det här föreligger. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag skall för min del be att få varmt vädja till kammaren att bifalla Kungl. Maj:t proposition, vilken är detsamma som utskottets hemställan. Jag kan icke göra annat, då jag ser den tablå, som är intagen i den kungl. propositionen om provisoriska tullar, där det gjorts en uträkning av vad frakten betyder för olika industrier i vårt land. När det gäller en sådan artikel som tackjärn, ingår frakten i den sammanlagda produktionskostnaden med 23,8 % år 1913, medan den nu är 29,9 %. Om man går över till andra delar av järnhanteringen, är det likadant. För valsat stångjärn har fraktens andel i den sammanlagda produktionskostnaden ökats från 13,2 till 18,3 % eller med 50 %. Ifråga om en annan artikel, som väsentligen är en exportartikel, nämligen tidningspapper, se vi, att fraktens andel i den sammanlagda produktionskostnaden ökats från 8,6 till 15,8 %.

Det är alldeles uppenbart, synes det mig, att när vår industri har ett så svårt läge, som den för närvarande har, och då jag är livligt övertygad om, att vi icke kunnat hjälpa densamma, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, genom tullförhöjningar, böra vi se till, om det finns någon annan väg, varigenom man kan ge åtminstone den större industrien ett handtag, och vi kunna då icke komma ifrån, att en fraktlindring för vissa större industrivaror skulle vara synnerligen välkommen. Nu är jag medveten om, att en sådan väg medför konsekvenser och vanskligheter. Det är första gången såvitt jag

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.

(Forts.)

känner, som riksdagen skulle anslå medel för ändamålet, men om riksdagen gör det, kommer icke fraktnedsättningen att gå utöver budgeten, utan man vet vad man gör, och man kan överblicka konsekvenserna i detta fall. Men när det gäller näringslivet i allmänhet, är det icke första gången riksdagen anslår medel till fraktlindringar. Våra lantmän ha sålunda för sin näring fått liknande understöd i många års tid. Jag vill icke säga, att industrien normalt bör få understöd för fraktnedsättningar. Jag är fjärran från att ha en sådan tanke, ty det vore ju synnerligen osunt, om vi finge en dylik utveckling av vårt industriella liv. Men om det är en brydssam situation vid ett visst tillfälle, böra statsmakterna ge ett sådant handtag, som Kungl. Maj:t här begärt.

Man kan fråga, varifrån pengarna skola tagas, och det är bekymmer i den riktningen. Det statförslag, som framlagts i dag, visar ju en mörk bild, men efter mitt sätt att se finns det möjligheter att skaffa de pengar, som äro nödvändiga. Kan man icke få dem på ett sätt, får man väl finna ut ett annat sätt. Denna hjälp till betryckta industrigrenar skulle enligt förslaget icke utgå som en generell fraktnedsättning, utan det skulle överlämnas åt Kungl. Maj:t att plocka ut vissa grenar på ett förståndigt sätt.

Jag ber därför, herr talman, att varmt och ivrigt få vädja till kammaren att icke följa första kammaren och avslå utskottets hemställan utan biträda densamma.

Herr *Fast* instämde häruti.

Herr *Lübeck*: Herr andre vice talmannen gjorde gällande, att det här är fråga om en ovanlig åtgärd. Däri ger jag honom rätt, att den är ovanlig, och jag hoppas, att den icke skall behöva återupprepas. Men att den är ovanlig beror därpå, att det är ovanliga tider vi leva i, och jag förmodar, att herr andre vice talmannen ger mig rätt häri. Det framgick av hans resonemang, som om han ville vänta, tills det blir värre. Då skulle han kunna reflektera på denna åtgärd, men icke för snart. Emellertid vill jag även i det avseendet vädja till den ärade talaren, om det icke är så, att det för en del av näringslivet är så svårt som det kan bli, och det är för denna del av näringslivet man skulle försöka ingripa med denna ovanliga åtgärd. Det är alldeles riktigt, att riksdagen lämnat vissa direktiv för statens järnvägars ekonomiska förvaltning och därvid uttalat en förväntan, att de skola förränta sig och lämna tillräckliga medel för avskrivningar m. m. Riksdagen har även sagt sig förvänta att under exceptionella förhållanden järnvägarna åtminstone skulle kunna bära sina driftkostnader. Detta är redan ett avsteg, som visar, att man under exceptionella förhållanden kan tillgripa exceptionella åtgärder, och en sådan är det, som här föreslagits.

Nu framhöll herr andre vice talmannen, att man, därför att riksdagen avslagit tullpropositionen, icke har medel att täcka utgifterna. Jag kan icke annat än beklaga, att den blev avslagen, men jag vill säga, att båda dessa åtgärder, tullar och fraktlindrin-

gar, voro avsedda att bereda lättnader för näringslivet. Om man ger industrien ett klubbslag genom att icke höja tullarna, behöva vi icke nu ge den ett andra klubbslag, ty det kan ju vara en eller annan näring, som tack vare fraktlindring står sig trots att det icke blev några tullförhöjningar. Så fort det blir tal om tullar, kommer politiken riksdagen i blodet. Men här föreligger en mera neutral fråga, och därför behöver man icke riva upp en strid av den art, som fördes häromdagen, när tullarna voro på tal.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet Murray: Herr talman! Det var med verklig ledsnad, som jag mottog budskapet, att första kammaren avslagit Kungl. Maj:ts här ifrågasvarande proposition. Det har nu i denna kammare till stöd för ett liknande avslagsyrkande åberopats, bland annat av herr andre vice talmannen, att eftersom de medel, som Kungl. Maj:t tänkt sig skola inflyta genom tullarna, icke längre stå till förfogande, så skulle en av anledningarna att bifalla Kungl. Maj:ts proposition ha bortfallit. Jag behöver häremot endast åberopa de skäl, som nyss anförts av herr Lübeck.

Herr andre vice talmannen har vidare yttrat, att den ifrågasatta texesänkningen skulle innebära något synnerligen betänkligt, något av vilket man kunde befara synnerligen allvarliga konsekvenser. Åt samma tanke har jag i viss mån givit uttryck i propositionen, åt samma tanke ger också utskottet uttryck, då utskottet tydligt säger ifrån, att detta är en åtgärd, som man i en exceptionellt pressad situation nödgas vidtaga för att giva den betryckta industrien ett stöd.

För ett statsråd, som har att svara för kommunikationerna, kan det naturligtvis icke vara angenämt att mot det affärsdrivande verks önskan, som saken närmast angår, föreslå nedsättningar, vilka ovedersägligen komma att i mycket avsevärd grad påverka ekonomien hos detta ämbetsverk i ogynnsam riktning. Läget är för ögonblicket sådant, att statens järnvägar kunna beräknas under nuvarande förhållanden komma att innevarande år gå utan vare sig vinst eller förlust — detta under förutsättning, att inga rubbningar i taxorna vidtagas. Den taxenedsättning, som utskottet nu i huvudsaklig anslutning till Kungl. Maj:ts förslag förordat, skulle däremot komma att medföra en förlust, som jag ansett mig, lågt räknat, kunna värdera till 10 miljoner kronor, och jag har ansett det billigt, att då man ur andra synpunkter än de ekonomiska åsamkar statens järnvägar en förlust, som de icke kunna bära, eftersom de icke kunna beräknas giva något driftöverskott, så bör man också lämna dem ersättning för denna förlust.

Det har sagts av herr andre vice talmannen, att om vi slå in på den föreslagna vägen och depressionen fortsätter, så kommer ropet på dylik nedsättning att upprepas ett annat år, och då veta vi icke, hur stora krav som till sist komma att ställas på statskassan. Det skulle för övrigt under alla förhållanden bli svårt att återgå till de gamla taxorna. Däri kan jag giva honom fullkomligt rätt. Enligt

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)

*Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)*

min åsikt är risken emellertid icke så stor, ty går det så, som man väl har anledning att antaga, nämligen att trafiken åtminstone icke ytterligare sjunker avsevärt, men däremot index sjunker, så kunna statens järnvägar nästa år bära denna taxenedsättning. Skulle det åter gå så, att trafiken stegras, kan taxenedsättningen bäras än bättre, men går det åter så, att trafiken ytterligare sjunker, ja då kan det över huvud icke tänkas, att industrien skall kunna bära de bördor, som nu i taxehänseende vila på densamma och som redan nått bristningsgränsen.

Det har ur dessa synpunkter framstått för mig och mina kolleger, särskilt finansministern, såsom en angelägenhet av synnerlig vikt, att även om rikdagen, som ju också blev fallet, skulle neka att tullvägen åstadkomma behöfligt antal miljoner, så måste dessa pengar — och finansministern har också utgått därifrån — anskaffas på annat sätt.

Det har som ett skäl mot taxenedsättningen vidare anförts, att de enskilda järnvägarna icke skulle komma i åtnjutande av statsunderstöd för att få sina taxor nedsatta och att de följaktligen skulle nödgas laborera med nuvarande, eller i varje fall högre motsvarande taxor än statens järnvägar. Man skulle härigenom, har det sagts, handikappa den industri, som är belägen vid enskilda järnvägar, till förmån för den, som är belägen vid statsbanorna. Jag måste medgiva, att detta var den punkt, som vållade oss inom departementet mesta huvudbryt vid frågans behandling, och olika utvägar diskuterades, bland annat den, som framkom i avdelningens förslag, nämligen att staten skulle understödja även de enskilda banorna när det gällde att få de olika taxenedsättningarna igenom. Den utvägen hade vi dryftat inom departementet men kommit till det resultatet, att det skulle bli fullkomligt omöjligt att avväga vad varje enskild bana skulle ha och vilken förlust den rättvisligen borde bära. Vi funno alltså, att man icke kunde nå några verkliga resultat, om man försökte gå den vägen; det skulle i rätt så stor utsträckning bli beroende på en slump, vad varje bana skulle få, och detta skulle komma banan tillgodo först i en rätt avlägsen framtid, då bokslut föreläge klara och man fått se, om boksluten vore nog tillförlitliga att berättiga till gottgörelse för taxenedsättningarna. Hjälpen skulle således komma först sedan de affärer voro gjorda, som skulle gynnas genom denna hjälp. Det är tydligt, att en sådan anordning skulle vara ytterst olämplig, och det var med verklig tacksamhet jag annoterade, att det samlade statsutskottet icke gick med på den väg, där avdelningen mera på försök varit inne.

Nu är det ju så, att om vi icke kunna hjälpa alla, så är det dock lyckligt om vi kunna hjälpa många, kanske flertalet. Man får icke bortse från att den industri, som ligger vid sådana privata banor, vilka nödgas hålla en högre taxa, dock kan få åtskillig hjälp därutav, att industriens varor i många, kanske flertalet fall gå icke blott över den lilla bibanan, utan även över statens järnvägar eller tilläventrys sådana större enskilda banor, som kunna bära en fraktnedsättning. Givetvis skulle taxenedsättningen under alla förhållanden i stort

sett komma industrien till hjälp över hela landet i så hög grad, att den kan sägas innebära ett väsentligt stöd.

Jag nämnde, när jag började mitt anförande, att den utgång saken erhållit i första kammaren varit ägnad att ingiva mig mycket stora betänkligheter. Jag vågar säga, att när man som nu står inför den situationen, att en stor del av landets industri måste fråga sig: skola vi stänga eller skola vi i hopp om ljusare tider hålla ut ännu en tid, och man då säger till dem: ni får ingen hjälp på det ena viset och ingen hjälp på det andra viset, då må man icke förväna sig, om de, som stå på branten till att stänga fabriker, också göra detta, men man skall heller icke kunna undandraga sig det dryga ansvar, som följer av en dylik hållning.

Jag hoppas, att denna kammare skall beakta de anförda synpunkterna och den verkligt allvarliga situation, i vilken vi nu befinna oss, så att saken kan läggas till rätta på sätt utskottet föreslagit. Jag hemställer således enträget till kammaren att bifalla utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen Nilsson: Herr talman! Jag skall endast be att till herr Eriksson i Grängesberg få säga det, att det ju kan vara ganska intressant att höra att han ömmar för industriens behov. Detta hans uttalande går i alldeles motsatt riktning mot det uttalande han gjorde, då det var fråga om förhöjning av tullsatserna för vissa industrier. Enligt min uppfattning hade den tullförhöjning, som regeringen där begärt, blivit av ett ofantligt mycket större värde för industrien än den fraktnedsättning, som här föreslagits, ty den har dock bra litet att betyda.

Jag åhörde en del av debatten i första kammaren, och jag kan icke neka till, att jag därav fick det intrycket, att man ansåg denna taxenedsättning vara av jämförelsevis ringa värde. Den skulle, sades det, närmast ha ett psykologiskt värde. Man skulle utåt få en förnimmelse av, att riksdagen icke glömt bort industrien. Det skulle alltså vara ur den synpunkten man ville ha ett bifall till denna framställning. Men det säger sig självt, att om man betraktar fraktkostnaderna för järnbruken och för industrien över huvud taget, så tror jag icke, att en dylik nedsättning har sådan betydelse, att den är ägnad att stimulera industrien eller vara till egentlig uppmuntran för densamma. Det är å ena sidan den omständigheten, att det rena gagnet av denna taxenedsättning är så litet, medan å andra sidan den principiella innebörden av förslaget är betänkelig och som gör, att jag anser det är omöjligt att vara med på detsamma.

Herr Thorsson: Herr talman! Det här föreliggande förslaget kan ju visserligen vara ägnat att ingiva en del betänkligheter, men med hänsyn till de förhållanden, varunder vi för närvarande leva, anser jag mig pliktig biträda det förslag, kring vilket utskottet här samlat sig. Den av utskottet föreslagna anordningen att till Kungl. Maj:t överlämna rätten att bestämma, i vilken utsträckning fraktned-

*Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)*

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)

sättningar skola företagas, tycker jag innebär en bättre lösning, än om riksdagen generellt skulle tillstyrka en procentuell nedsättning av alla frakter. Då det faktiskt varit så, att riksdagen i många år beviljat statsbidrag till nedsättning i frakterna för just den näringsprodukter, som reservanterna uti föreliggande utskottsbetänkande anse sig särskilt kallade att representera, kan jag icke finna, att ett bifall till utskottets hemställan skulle innebära något avsteg från vad riksdagen förut åtgjort i själva principfrågan. Jag vill emellertid bestämt betona, att ett dylikt beslut icke får tagas till intäkt för, att vi i allmänhet skola giva oss in på att reglera frakterna med skattemedel.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid, men jag har den bestämda känslan, att det är riktigt och rätt, att riksdagens andra kammare bifaller utskottets förslag.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Borggren, Paulsen, Rydén, Törnkvist* och *Ljungberg*.

Herr *O s b e r g*: Herr talman, mina herrar! Då jag varit med om behandlingen av detta ärende vill jag säga några få ord, ehuru jag nästan skulle kunnat avstå, sedan herr Thorsson yttrat sig på det sätt, han gjort.

Vad som kanske var det mest bärande skälet, för att vi anslöto oss till detta förslag, var, att man påvisade, att det icke var någon ny princip, utan att, som herr Thorsson sagt, jordbruket redan fått liknande lindringar, t. ex. för kalk. Jag hoppas denna kammare, i olikhet med första kammaren bifaller det slut, vartill utskottsmajoriteten kommit. Vi få nämligen besinna, att detta land ju utvecklats sig till ett industriland och att man icke får äventyra hela denna utveckling. För min del röstade jag, då det var fråga om industritul-larna, för den Wijkska reservationen, som jag ansåg vara det klokaste förslaget. Nu är den saken avgjord, men den här föreslagna frakt-lindringen kan ändå bli ett litet handtag, en liten uppmuntran till indus-trien, och jag är säker på, att en väl avpassad fraktlindring på de punkter, där den bäst behöves, kan hjälpa fram vissa industrier.

Jag ber därför, herr talman, att på det varmaste få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Pehrsson* i *Bramstorp* och *Alexandersson*.

Herr *N i l s s o n* i *Landeryd*: Herr talman! Man har ju sökt att i möjligaste mån stödja sparsamhetsintresset, och jag tror också, att detta i nuvarande situation varit nödvändigt. Vad förevarande fråga beträffar, har jag vid dess behandling i utskottet haft den uppfattningen, att man icke kan annat än bifalla förslaget, sådant utskottet framlagt detsamma. Visserligen spelar ett belopp av 10 miljoner, då det gäller järnvägsfrakterna för industrialster, icke så synnerligen stor roll för vår industri. Men det är ju klart, att ifall man speciali-

serar denna fraktnedsättning på vissa alster, för vilka den är särskilt behöflig, kan en sådan nedsättning göras väsentligt kraftigare, än om generell nedsättning över hela linjen skulle ske. Dessutom kan, såsom tidigare framhållits i debatten, en dylik nedsättning föra med sig, att även enskilda järnvägar nedsätta sina fraktsatser, och i så fall skulle ju till det avsedda ändamålet medverka ännu större belopp, än staten beviljar.

*Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)*

För min del är jag av den åsikten, att man måste göra allt, som göras kan, för att industrien skall kunna hållas i gång, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hamrin* och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr *Wahren*: Herr talman! Jag hade icke tänkt uppträda i denna fråga, men då jag hörde, att herr *Eriksson* i Grängesberg och herr *Thorsson* vilja hjälpa industrien på ett sådant sätt, som innefattas i det föreliggande förslaget, sedan de nekat oss det väsentliga, då kan jag icke hjälpa, att jag måste påpeka, att även om man måste vara mycket tacksam för deras bemödanden att sålunda hjälpa industrien, måste detta dock endast anses vara att kasta ett ben åt industrien i jämförelse med ett ordnande av frågan på det sätt, regeringen först avsett. Och jag får säga, att ehuru jag anser, att en fraktnedsättning bör komma till stånd, bör den åstadkommas på den vägen, att järnvägarnas omkostnader minskas. Det är det enda sunda i detta fall.

Jag har intet yrkande att göra.

Hans excellens herr statsministern *von Sydow*: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att med några ord få understryka de synpunkter, som förut framhållits av kommunikationsministern.

Det beslut, kammaren i lördags fattade i tullfrågan, måste jag för min del djupt beklaga. Jag skall icke riva upp debatten i denna fråga. Den majoritet, som bär ansvaret för sakens utgång, har givetvis anspråk på respekt för de motiv, som voro grundläggande för dess ställningstagande. Men regeringen har också anspråk på en viss respekt för sin mening om de mått och steg, som i nuvarande för hela samhället utomordentligt allvarliga ekonomiska läge böra vidtagas för att lätta industriens svårigheter och om möjligt icke öka den stora arbetslöshet, som hotar att breda omkring sig.

Vid sidan om tullförhöjningarna hade regeringen föreslagit dessa taxenedsättningar vid statens järnvägar, och i det syftet begärt ett anslag på 10 miljoner kronor av riksdagen. Förslaget har tillstyrkts av statsutskottet med en så stor majoritet som 18 röster mot 5. Det oaktat har första kammaren, ehuru med en jämförelsevis knapp majoritet avslagit utskottets hemställan och därigenom sökt slita sönder den sista spillran av det blygsamma program för lättande av industriens svårigheter, som regeringen framlagt.

Enligt min mening kunna de skäl, som anfördes för avslaget i tullfrågan, icke här åberopas. Att detta förslag icke kan verka pris-

Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)

fördyrande är ju i och för sig klart, och det har icke heller påståtts; ett bifall till förslaget är ägnat att sänka prisnivån icke blott inom de industrier, det närmast gäller, utan även inom landet i dess helhet.

Man har å andra sidan sagt — särskilt gjorde den siste ärade talaren gällande detta — att denna fraktnedsättning skulle ha en jämförelsevis ringa betydelse för industrien. Måhända kan detta vara riktigt i fråga om den industri, som den ärade talaren på Norrköpingsbanken särskilt representerar, men för andra industrier åter spelar det en avsevärd roll, nästan samma roll som den begärda tullförhöjningen. De herrar, som varit intresserade av och haft tillfälle att taga del av den utredning rörande järnvägsfrakternas betydelse för de olika näringsgrenarna, som finnes bifogad Kungl. Maj:ts proposition i tullfrågan, torde ha fått en klar inblick i huru tungt järnvägsfrakterna för närvarande vila på industrien, och särskilt gäller detta naturligtvis massgodsindustrien: järnhanteringen, pappersindustrien o. dyl. Herr Eriksson i Grängesberg har i detta avseende anfört en del belysande siffror, och jag skall därför icke längre uppehålla mig därvid.

Man har sagt, att förslaget, sådant det nu är lagt, kommer egentligen endast de industrier till godo, som ligga vid statsjärnvägar, och det må ju vara sant. Men detta skäl synes mig i själva verket vara ett klen argument. Att man icke kan hjälpa alla bör ju icke hindra, att man bispringar de många, man *kan* hjälpa. Argumentet har en bismak av en egenskap, som en och annan säger skall vara karakteristisk för oss svenskar, men som jag hoppas icke skall göra sig gällande här i kammaren.

För min del vågar jag enträget vädja till kammaren att bifalla detta förslag. Industrien behöver åtminstone *något* tecken på, att statsmakterna behjarta dess i hög grad nödställda läge.

Jag har med dessa korta ord velat understryka, att regeringen lägger en synnerlig vikt på, att åtminstone detta förslag vinner riksdagens bifall.

Herr Thorsson: Med anledning av herr Wahrens yttrande vill jag säga, att det är ganska förklarligt om han och jag icke kunna se genom samma glasögon, då det gäller att bedöma vilka medel, som äro erforderliga för att hjälpa industrien ur ett svårt läge. Jag har visserligen icke kunnat biträda industriens krav i tullfrågan, därför att jag icke såg någon räddning i den däri föreslagna lösningen, men detta får icke betraktas såsom ovilja mot industrien.

Herr Wahren karakteriserade det föreliggande förslaget som ett *ben*, som man kastar till industrien — angående bidragets omfattning vill jag icke nu yttra mig — men man rör sig tydligen med mycket höga belopp, när man anser, att 10 miljoner, uppoffrade för industrien, icke är någonting. För mig betyder 10 miljoner åtskilligt, och jag trodde verkligen, att jag skulle göra industrien en tjänst genom att tala för dessa 10 miljoner. Har jag misstagit mig däri, så börjar jag verkligen tro, att hela det myckna gnället om den allvar-

liga situation, vari industrien nu befinner sig, inte varit allvarligt menat.

Nu må det vara med den saken hur som helst, jag har yrkat bifall till det föreliggande förslaget utan någon som helst annan avsikt än att medverka till en fraktsänkning, som jag anser högeligen önskvärd.

*Ang.
ersättning åt
statens järn-
vägar för viss
inkomst-
minskning.
(Forts.)*

Herr W a h r e n: Herr talman! Jag vill säga herr Thorsson, att för den svenska industrien som helhet betyda naturligtvis 10 miljoner icke mycket. En annan sak är att man får vara tacksam i alla fall, men varför jag vänt mig mot herr Eriksson i Grängesberg och herr Thorsson, var, att då ni genom den ställning, ni intagit i tullfrågan, hänvisat industrien till att stå på egna ben genom att söka minska sina kostnader och göra besparingar, då hjälpa sannerligen icke några sådana här åtgärder.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning, av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren.

Utskottets i nämnda utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 15.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal jämte en i ämnet väckt motion.

*Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.*

I en den 11 mars 1921 till riksdagen avlåten proposition, nr 272, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) för beredande av tillfällig löneförbättring under år 1921 åt nordiska museets personal, med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsdelen på Skansen, anvisa på tilläggs-

Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.

stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 13,725 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig enlighet med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen kunde vara gällande för år 1921; samt

(Forts.)

b) medgiva, att till innehavare av anställningar, vid vilka enligt a) tillfällig löneförbättring år 1921 kunde komma att beviljas, såsom förskott i avräkning å den tillfälliga löneförbättring, som kunde vara dessa anställningshavare beviljad för år 1922, finge, på sätt och med de förbehåll Kungl. Maj:ts närmare bestämde, utbetalas vad som skolat utgå, därest de bestämmelser, som för år 1921 kunde vara meddelade, jämväl bleve gällande för år 1922, ävensom att för förskotten finge tagas i anspråk det anslag, som kunde vara såsom avsättning för tillfällig löneförbättring för år 1922 av riksdagen beviljat.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Bäcklund m. fl.*, väckt motion, nr 299, däruti hemställts, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 272 måtte besluta att för beredande av tillfällig löneförbättring under år 1921 åt nordiska museets personal, vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen inberäknad, anvisa på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 33,295 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig enlighet med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen kunde vara gällande för år 1921.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen med avslag å ovanberörda motion i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har jämte några kamrater med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition väckt en motion om tillfällig löneförbättring åt Skansens personal. Det märkvärdiga har emellertid inträffat, att statsutskottet enhälligt avstyrkt motionen och tillstyrkt antagande av Kungl. Maj:s proposition oförändrad, trots att under förra året inom samma statsutskott avgavs en reservation av sju medlemmar i samma syfte, som min motion har, och trots att frågan då låg så till, att den motion, som då blivit väckt, avslogs först i den gemensamma voteringen och då endast med den förseglade sedelns hjälp. Man tycker då, att det är en synnerligen egendomlig ställning, utskottet här kommit till, då icke ens en reservation avgivits till förmån för den uppfattning, riksdagen i fjol hade i så stor utsträckning, att frågan då måste gå till gemensam votering och där endast föll på den förseglade sedeln. Man tycker, att detta skulle gjort så mycket, att statsutskottet eller åtminstone några reservanter ställt sig på den ståndpunkten, att man borde bevilja denna

personal den löneförbättring, den så väl behöver. Nordiska museets personal får ju löneförbättring, men trots att Skansen endast är en avdelning av Nordiska museet, får dess vaktpersonal varken löneförbättring eller dyrtidstillägg i samma utsträckning som Nordiska museets. Tjänstemännen på Skansen äro däremot alla placerade på Nordiska museets stat, även om de ha sitt arbete på Skansen. Detta är en orättvisa, som man i motioner såväl 1919 och 1920 som även vid denna riksdag försökt avhjälpa. Men det är ju så, att det ofta handlas efter en kutym, som man slagit in på en gång; vare sig det är rätt eller orätt, får det gå efter enahanda principer, som man en gång slagit in på.

Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.
(Forts.)

Nu är ju förhållandet det, såsom vi känna till litet var, att den avdelning inom statsutskottet, som behandlat detta ärende, nämligen femte avdelningen, har befunnit sig i, kan man säga, upplösningstillstånd. Jag kan därför möjligen förstå, att den ej kunnat ägna denna fråga den uppmärksamhet, som den egentligen hade varit värd. Jag kan emellertid ej förstå, varför riksdagen också skulle hävda samma uppfattning, som statsutskottet nu givit uttryck åt i detta utlåtande, när riksdagen förra året var så nära att bifalla frågan, att det hängde på den slutna sedeln vid den gemensamma voteringen.

Jag vill dessutom, herr talman, säga, att den motivering utskottet använt här på sidan 16 i utlåtandet är något egendomlig; det heter där: »Beträffande den ifrågavarande personalen och dess avlöningsförhållanden har nu utskottet inhämtat upplysningar, vilka giva vid handen, att något statsingripande icke kan anses påkallat i syfte att bereda högre avlöningar åt innehavarna av de sinsemellan mycket olika sysslor, varom här är fråga. Då det alltså enligt utskottets mening saknas anledning till anslag från statens sida för ifrågavarande ändamål, får utskottet avstyrka det motionsvis framställda yrkandet om inbegripande av jämväl Skansens personal i den tillfälliga löneförbättring, varom nu är fråga.» Jag har försökt att hos statsutskottsmedlemmar få reda på vad detta innebär och vilka uppgifter de fått. Det har emellertid varit omöjligt att få något besked i den saken. Jag har också försökt få tala med utskottets sekreterare, men det har varit omöjligt att få reda på vad detta egentligen syftar på. Jag ringde i kväll till överste Ringertz, ekonomichefen för Nordiska museet, och frågade, om han lämnat sådana uppgifter. Det hade han visst inte gjort. Han ansåg det anslag, varom i motionen gjorts framställning, vara nödvändigt för att denna personal skulle kunna bli jämförd med den vid Nordiska museet och livrustkammaren sysselsatta. Han nämnde vidare, att om det blev en regnig sommar, då inkomsterna blevo små, han icke ens kunde garantera, att personalen fick den avlöning, som den åtnjöt under 1920, vilken i många fall icke går upp till den avlöning, som utgår till den personal, som här får löneförbättring enligt förslaget.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke annat än yrka bifall till min motion. Det bleve ju icke något så synner-

Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.

(Forts.)

ligen farligt i ekonomiskt avseende, om kammaren skulle taga den-
samman. Utskottets förslag innebär ju ett förslagsanslag på 13,725
kronor. Genom ett bifall till min motion skulle denna personal
tillföras en behövlig löneförbättring, uppgående till sammanlagt
33,295 kronor. Det bleve alltså en ökning av 19,570 kronor. Jag
tager för givet, att var och en av kammarens ledamöter har besökt
Nordiska museets friluftsavdelning på Skansen så mycket, att her-
rarna veta, att denna personal, som där uppe uträttar sitt arbete,
kan vara fullt jämställd med och bör stå åtminstone i löneavseende
jämsides med den personal, som går i Nordiska museet och livrust-
kammaren.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till den av
mig i ärendet väckta motionen.

Herrar *Eriksson* i Stockholm och *Söderberg* instämde häruti.

Herr *Nilsson* i Landeryd: Jag ber till en början få för
kammaren påpeka, att i den kungl. propositionen vakt- och arbetar-
personalen vid friluftsavdelningen å Skansen tydligt är undantagen.
Det har icke gjorts någon framställning från styrelsen om tillfällig
löneförbättring för denna personal. Därför är den undantagen i
den kungl. propositionen. När det sålunda icke från styrelsen har
begärts, att denna personal skall få tillfällig löneförbättring, före-
faller det mig märkvärdigt, om med den utgångspunkt som propo-
sitionen erbjuder, riksdagen skulle vara med på att bevilja en dylik
löneförbättring.

Nu nämnde herr *Bäcklund*, att femte avdelningen skulle ha
befunnit sig i upplösningstillstånd och därför icke hade ingående
behandlat detta ärende. Jag vill med anledning därav nämna, att
man på avdelningen var synnerligen tveksam, huruvida herr *Bäck-*
lunds motion möjligen hade fog för sig eller icke. Avdelningen
införskaffade därför underrättelse om hur förhållandet var med
personalen å Skansen. Man fick då specificerade uppgifter om de
lönebelopp, som utgingo, och den upplysningen att denna personals
avlöningar voro i överensstämmelse med de avlöningar, som upp-
bäras av likvärdiga befattningshavare i den allmänna arbetsmark-
naden. Under sådant förhållanden förefaller det mig, att riksdagen
icke har skäl att ingripa.

Jag vill dessutom påpeka, att under de sista åren, kanske de
allra sista, Skansen i och för sig har haft en ganska god ekonomi
och kunnat lämna ganska avsevärt överskott till Nordiska museet.
Därför torde framgå, att Skansen givetvis kan avlöna sin personal så
nöjaktigt, att riksdagen icke behöver ingripa.

Detta är, som sagt, frågans läge. Jag tror, att utredningen är
så pass grundlig, att andra kammaren med full tillförsikt kan gå
med på utskottets förslag, till vilket jag herr talman, ber att få yrka
bifall.

Herr *Bäcklund*: Herr talman! Herr *Nilsson* i Landeryd
påstod, att utskottet haft tillgång till specificerade uppgifter, i

fråga om denna personals inkomster. Det är riktigt. Jag har själv tillställt utskottets medlemmar desamma. Jag har visat, hur denna personals avlöningsförhållanden egentligen stå i förhållande till den andra omnämnda personalen. Några andra uppgifter i detta fall har aldrig herr Nilsson i Landeryd eller någon annan på avdelningen sett. Jag tror därför, att utskottet har blivit litet fört bakom ljuset, när det påstås, att utskottet fått några särskilda sorts uppgifter, som skulle giva vid handen, att en löneförbättring icke vore behöflig, något som ju är alldeles fel.

Herr Nilsson i Landeryd undrade, varför det icke gjorts någon framställning till Kungl. Maj:t från styrelsen. Sådan framställning gjordes första året frågan var före i riksdagen, men Kungl. Maj:t behagade då icke taga upp densamma, utan angelägenheten fick föras fram motionsvis. Så har det fått ske hela tiden, trots styrelsen enhälligt står på den ståndpunkten, att det är nödvändigt, att staten i detta fall bisträcker med anslag, för att denna personal måtte bliva jämställd med liknande befattningshavare på den andra avdelningen av Nordiska museet.

Så ligger frågan till. Jag för min del tycker, att det skulle vara en gård av rättvisa mot denna personal att åtminstone nu, fastän det är sent, ställa densamma på samma nivå som den övriga personalen vid Nordiska museet, och att man icke i fortsättningen bör bibehålla denna orättvisa. Det är väl ingen, som vill påstå annat, än att Skansen är en avdelning av Nordiska museet. Detta påstår doktor Upmark, och det framgår av alla uppsatser, som finnas skrivna om museet. »Skansen, friluftsavdelning av Nordiska museet», den termen användes överallt, och följaktligen är det samma institution. Det är samma styrelse för de båda avdelningarna, och de tjänstemän, som arbeta på Skansen och äro uteslutande där sysselsatta, äro uppförda på Nordiska museets stat och erhålla både lönetillägg och dyrtidstillägg, vilka förmåner emellertid äro undandragna vaktpersonalen där uppe.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Waldén: Herr talman! Jag var i fjol med bland reservanterna, som yrkade bifall till en då framställd motion om dyrtidstillägg för den här ifrågavarande personalen. Men förhållandena voro då helt andra mot nu både i finansienligt och i annat avseende, icke minst ur den synpunkten, att Skansen som affärsföretag bär sig bättre nu än under krisåren. Jag har därför ansett, att styrelsen nu har bättre möjligheter att tillgodose denna personal än förut. Därtill kommer att, när jag gått igenom den förteckning över de löner, som denna personal åtnjuter, vilken jag mycket riktigt fått av herr Bäcklund, jag för min del icke vare sig inom avdelningen eller utskottet kunde försvara detta anslag. Ty det är här fråga om äldre män, de flesta mellan 65 och 75 år och sålunda ett slags pensionärer. Av dessa hava en del en inkomst på 4—5,000 kronor, några något mindre. Det kan man icke säga är så dåligt betalt. Och om nu ersättningen skulle vara

*Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.
(Forts.)*

Ang.
tillfällig löne-
förbättring åt
nordiska mu-
seets personal.

något för liten, så torde det, när nu personalen vid Nordiska museet erhåller dyrtidstillägg och löneförbättring, vara möjligt för förvaltningen att betala sin personal på Skansen ordentligt.

(Forts.)

Det är på grund av nu angivna skäl jag icke kunnat ställa mig på annan ståndpunkt än för bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag nödgas besvara kammaren en gång till. Jag vill nu bara säga det, att en stor del av de inkomster, som uppkomma på Skansen, gå till Nordiska museet. Varför då icke se till att Skansens personal beviljas löneförbättring i likhet med den andra delen av personalen. Jag har i ett tidigare anförande berört, hurusom Skansens inkomster till stor del äro beroende på väderleken under sommaren, vilket gör, att man ej alltid kan vara säker på god inkomst.

Nu är det inte så väl beställt med lönerna för denna personal, som herr Waldén velat göra gällande. Ty trots det dessa personer arbeta alldeles kolossalt och hava en stor del av sina inkomster på övertidsarbete, så kunna deras inkomster dock icke uppgå till samma belopp, som den övriga delen av personalen erhåller, som åtnjuta löneförbättring. Detta har jag inhämtat vid telefonsamtal i kväll med ekonomichefen där uppe. Jag ringde upp honom med anledning av vad utskottet skrivit.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Ang.
tillfällig löne-
förbättring för
lärare vid
vissa
småskole-
seminarier.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 193, i anledning av väckta motioner angående tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltaga i landsting.

I tvenne lika lydande motioner, väckta, den ena, nr 201, inom första kammaren av herr *Almkvist*, och den andra, nr 297, inom andra kammaren av herr *Sehlin*, vilka motioner hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltog, måtte för år 1921 utgå efter samma grunder som för lärare vid folkskoleseminariernas övningskolor och vid statens småskoleseminarier.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Kvarnzelius*, *H. M. Bäckström*, *O. U. B. Olsson*, *Asplund*, *Waldén*, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *W. Bäckström* och *Ljungberg*,

vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att — — — lika med motionerna — — — statens småskoleseminarier, samt för sådant ändamål anvisa å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

*Ang.
tillfällig löne-
förbättring för
lärare vid
vissa
småskole-
seminarier.*

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

(Forts.)

Herr S e h l i n: Herr talman! Jag skulle givetvis helst velat yrka bifall till den reservation, som vid föreliggande utlåtande är avgiven av herr Kvarnzelius m. fl., men sedan nu första kammaren utan votering har antagit en modifikation av densamma, som innebär beviljande av $\frac{3}{4}$ av de belopp, som utgå till lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor, och kammaren sålunda beslutat bevilja ett anslag av 22,500 kronor i stället för av reservanterna begärda 30,000, så vill jag framställa samma yrkande som det i första kammaren bifallna.

Då jag hoppas, att även denna kammare skall gå med på detta yrkande, skall jag avstå från att närmare motivera detsamma. Jag vill blott upplysa om, att första kammaren antagit förslaget, sedan man först rådfrågat hovrättsrådet Linder, som är ordförande i löneregleringskommittén, i fråga om vars uttalande utskottet hyst någon tvekan. Hovrättsrådet Linder har nämligen framhållit, att det kan aldrig vara någon risk att man på något sätt föregriper utredningen, om man i detta fall beviljar ett lönetillskott av endast $\frac{3}{4}$ av till lärare vid seminariernas övningsskolor nu utgående belopp.

Jag ber också att få påpeka, att dessa lärare vid landstingens småskoleseminarier hava fått löfte om att få lönen lika med lärarnas vid övningsskolorna. Kungl. Maj:et har föreslagit det. Riksdagen har utan invändning godkänt det år 1919, men det har icke kommit att tillämpas i praktiken.

Jag vill härtill lämna den sakliga upplysningen, att landstingen hava icke, såsom utskottet trott, i någon större utsträckning trätt emellan för att utjämna löneskillnaden emellan dessa båda lärargrupper. Endast fyra seminarier hava av landstingen fått lönetillskott i samma omfattning som det, staten beviljat lärarna vid folkskoleseminariernas övningsskolor, men intet av övriga landstingsseminarier har fått något bidrag, och sålunda hava lönerna där kommit att ställa sig avsevärt lägre, detta även därför att dyrtidstillägget beräknats efter den grund, som varit till nackdel för landstingsseminariernas lärare.

Jag skall ej närmare gå in på motiveringen i hopp om, att även de, som ställt sig tvekan till min framställning, nu ville gå med på vad första kammaren beslutat.

Herr N i l s s o n i Landeryd: Herr talman! Det finns givetvis vissa mycket starka skäl för ett bifall till det föreliggande förslaget med den formulering, som den föregående ärade talaren nu givit detsamma. Man var också inom avdelningen fullt på det

Ang.
tillfällig löne-
förbättring för
lärare vid
vissa
småskole-
seminarier.
(Forts.)

klara med detta, och det var också starka sympatier för ett bifall till förslaget i dess helhet. Sedan man emellertid varit i förbindelse med ordföranden i löneregleringskommittén, hovrättsrådet Linder, fick man den uppfattningen, att, ifall man bifölle förslaget, detta skulle föregripa den pågående utredningen angående lönerna för befattningshavarna i fråga. Under sådana förhållanden vågade man icke gå in på detta förslag.

Med det läge frågan nu har skall jag emellertid icke göra något yrkande.

Herr Waldén: Herr talman! Jag ber att i korthet få instämma i herr Sehlins yrkande, och jag frånträder sålunda delvis den reservation, till vilken jag anslutit mig.

Jag anser mig emellertid böra komplettera herr Sehlins yrkande genom att hemställa om bifall till reservationen med den ändring, att, förutom det att orden »efter samma grunder för» utbytas mot orden »med tre fjärdedelar av det belopp, som utgår för», anslagsbeloppet sättes till 22,500 kronor i stället för 30,000 kronor.

Jag förmodar, att detta ingår i herr Sehlins yrkande, fastän han glömde angiva det. Yrkandet är i överensstämmelse med det beslut, som första kammaren för sin del redan fattat i frågan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Sehlin under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 17.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning för år 1922 till tillfällig löneförbättring;

sammansatta stats- och första lagutskottets memorial, nr 12, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta stats- och första lagutskottets kanslipersonal och vaktbetjäning; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 49, i anledning av väckt motion om restitution av tull för stärkelse, använd för tillverkning av sirap.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande, memorial och betänkande hemställt.

§ 18.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens

sammanträde nästkommande fredag ämnade besvara herr Olssons i Rosta interpellation angående införande av representativt system i den kyrkliga kommunen.

§ 19.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Göteborgs och Bohus läns landsting från skyldighet att för statens järnvägars räkning inlösa visst markområde vid Tingstad jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en statens tryckerisakkunnig;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för uppförande av ett sommarhem i Ljunghusen för patienter med kirurgisk och körteltuberkulos;

nr 267, angående de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till driftkostnader för en statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister samt anordnande av en dylik anstalt å Ventholms kungsgård jämte en i ämnet väckt motion;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riksförsäkringsanstalten samt i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen och i propositionen om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till sagda ämbetsverk;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag för uppförande av ett bostadshus i staden Sollefteå för militär personal;

nr 276, i anledning av riksdagens år 1920 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1919;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa;

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse för tjänstehästar till chefen för försvarsdepartementet;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för uppförande av vissa byggnader vid fångkolonien vid Singeshult; och

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid centralfängelserna å Långholmen och Härlanda;

från sammansatta stats- och andra lagutskottet nr 2:

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913, ävensom i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet:

nr 288, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anlagen till pensions- och indragningsstaterna; nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, dels ock lag om ändrad lydelse av 29 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker jämte i ämnet väckta motioner;

nr 290, i anledning av väckt motion om åvägabringande av en lag angående skyldighet för de svenska storbankerna att offentligt framlägga uppgifter rörande av dem behärskade näringsföretag;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. m. m.;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1921 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare; och

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till dyrtidstillägg å understöd åt äldre behövande flickskollärarinnor; samt

från riksdagen kansli:

nr 257, i fråga om vissa ändringar i kungörelsen angående boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

§ 20.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 195, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut ifråga om anslag till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige;

nr 196, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående reglering av löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till ersättning för skrivbiträde och övriga expenser åt förste provinsialläkare m. m.;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för kammarkollegium m. m.;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till upprätthållande av postsparbankens verksamhet;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till främjande av bostadsproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statskulden;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statskulden;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält; och

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för bekämpande av arbetslöshet samt lindrande av nöd jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning i vissa fall av de tilläggstullar, som skola utgå vid förtullning från frihamn och frilager, m. m.;

nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 42 i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuseras för kalendermånad;

nr 53, i anledning av väckta motioner om tullrestitution eller befrielse från tullavgift vid återutförelse av vissa fartygs-materialier och skeppsförnödenheter;

nr 54, angående ändrad lydelse av § 19 mom. i i förordningen om frihamn den 15 november 1907; och

nr 55, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetskatt m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag angående bevillning av fast egenom samt av inkomst m. m., samt väckt motion angående ändrade bestämmelser om taxering för barns inkomst;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, dels ock rörande vissa framställningar angående det civila pensionsväsendet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie diplomatiska och konsulara tjänstemän i fråga om rätt till pension;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för arméns och marinens personal m. m., i vad den avser pensionsförhållanden;

nr 69, i anledning av väckt motion angående tillfälligt understöd åt vaktmästaren J. H. Nilssons änka;

nr 70, angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, allt i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 72, angående tillfälligt löneförbättring under år 1921 för vissa befattningshavare hos riksdagens verk och myndigheter;

nr 73, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning beträffande avlöningsförmåner för skolläraren vid Tumba bruk m. m.; och

nr 74, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden;

första lagutskottets memorial, nr 42, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte två i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 74, i anledning av väckt motion om anslag till främjande av en jordreform.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Jonsson* i Mörkhult under 2 dagar fr. o. m. den 9 juni och
 » *Persson* i Fritorp » 5 » » 10 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,34 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 9 juni.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 195, i anledning av kammarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden nr 196—204, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 51—55, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 56 och 67—74, första lagutskottets memorial nr 42 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 72—74.

§ 4.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållanden vid statens tvångsarbetsanstalter m. m.; och

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för sådant dyrtidstillägg m. m.;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulara tjänstemän;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren, i Luleå stift O. Bergqvist och i Växjö stift K. L. Lindberg;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal jämte en i ämnet väckt motion;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete;

nr 213, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter jämte i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för sådant dyrtidstillägg;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1921—1922 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster; och

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1921—1922 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 66, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare, anställda hos riksdagen eller i dess verk; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad rör jordbruksärenden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Fredrika Bremerförbundets lanthushållningsseminarium å Rimforsa; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärarinnepersonalen vid Fredrika Bremerförbundets lanthushållningsseminarium å Rimforsa.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.